

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА
МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра

ЛЕКСИКО-СИНТАКСИЧНІ АСПЕКТИ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В
ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ ФРАНЦУЗЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Виконала здобувачка 2 курсу магістратури
групи ІМ-61 спеціальності 014 Середня освіта
(Французька мова та зарубіжна література)

Ілона КРЕНЬКО

Науковий керівник – **Ірина ПЕРІШКО**,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент – **Ірина БУДЗ**,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рівне – 2025

АНОТАЦІЯ

Кренько І. О. Лексико-синтаксичні аспекти інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов. Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 014 Середня освіта (Французька мова та зарубіжна література). Рівненський державний гуманітарний університет, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено лексико-синтаксичні особливості інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов у зіставному аспекті. Актуальність зумовлена зростанням ролі офіційного дискурсу в умовах євроінтеграційних процесів, стандартизації юридичної та адміністративної комунікації, а також потребою уніфікації мовних засобів формулювання приписів, заборон, обов'язків і процедур у багатомовному правовому просторі. У роботі окреслено теоретичні засади вивчення інфінітива як нефінітної дієслівної форми, уточнено його статус у системі сучасних французької, англійської та української мов, проаналізовано підходи до опису інфінітивних конструкцій у функціональній стилістиці та зіставній граматиці. На матеріалі корпусу автентичних офіційних текстів (законодавчі акти, міжнародні договори, урядові розпорядження, адміністративні інструкції, зразки ділового листування) описано структурні моделі інфінітивних зворотів у кожній із трьох мов, з'ясовано їх позиційні можливості, типові синтаксичні функції та дистрибутивні характеристики. Виокремлено домінантні лексико-семантичні групи дієслів (регулятивні, перформативні, процедурно-операційні), що формують ядро інфінітивних конструкцій у офіційному дискурсі, встановлено їхню роль у реалізації регулятивної, директивної, інформативної та перформативної функцій тексту. Зіставний аналіз дав змогу виявити комплекс універсальних моделей, спільних для французької, англійської та української мов, а також національно-

специфічні структурні й семантичні тенденції, зумовлені типологічними особливостями кожної мовної системи та традиціями юридичного письма. Окрему увагу приділено типології перекладацьких відповідників інфінітивних зворотів у тристоронньому зіставленні та виявленню потенційних зон семантичних зсувів при перекладі офіційних текстів. Наукова новизна роботи полягає в системному лексико-синтаксичному описі інфінітивних конструкцій офіційного дискурсу у тристоронньому зіставленні французької, англійської та української мов, у конкретизації їх структурних моделей, лексико-семантичного наповнення та функціональної спеціалізації. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання матеріалів дослідження в курсах сучасної української мови, зіставної граматики, теорії і практики перекладу, а також у підготовці методичних рекомендацій для укладання й перекладу офіційно-ділових текстів, створення глосаріїв та навчальних посібників з юридичної і адміністративної комунікації.

Ключові слова: інфінітив, інфінітивні звороти, офіційний дискурс, французька мова, англійська, українська мова, лексико-синтаксична структура, зіставна граматика, функціональна стилістика.

RÉSUMÉ

Krenko I. O. Aspects lexicaux et syntaxiques des flexions infinitives dans le discours officiel des langues française, anglaise et ukrainienne. Mémoire de maîtrise dans la spécialité 014 Enseignement secondaire (Langue française et littérature étrangère). Université d'État des sciences humaines de Rivne, 2025.

À partir d'un corpus de textes officiels authentiques (actes législatifs, traités internationaux, décrets gouvernementaux, instructions administratives, exemples de correspondance commerciale), les modèles structurels des flexions infinitives dans chacune des trois langues sont décrits, leurs capacités positionnelles, leurs fonctions syntaxiques typiques et leurs caractéristiques distributives sont clarifiées. Les groupes lexico-sémantiques dominants de verbes (régulateurs, performatifs, procéduraux-opérationnels), qui constituent le cœur des constructions infinitives dans le discours officiel, sont mis en évidence, et leur rôle dans la mise en œuvre des fonctions régulatrices, directrices, informatives et performatives du texte est établi. L'analyse comparative a permis d'identifier un ensemble de modèles universels communs au français, à l'anglais et à l'ukrainien, ainsi que des tendances structurelles et sémantiques spécifiques à chaque pays, dues aux caractéristiques typologiques de chaque système linguistique et aux traditions de la rédaction juridique.

Une attention particulière est accordée à la typologie des équivalents de traduction des inflexions infinitives dans une comparaison à trois voies et à l'identification des zones potentielles de glissements sémantiques dans la traduction de textes officiels. La nouveauté scientifique de ce travail réside dans la description lexicale et syntaxique systématique des constructions infinitives du discours officiel dans une comparaison tripartite entre le français, l'anglais et l'ukrainien, dans la concrétisation de leurs modèles structurels, de leur contenu lexical et sémantique et de leur spécialisation fonctionnelle. L'importance pratique des résultats obtenus réside dans la possibilité d'utiliser les matériaux de recherche dans les cours de langue ukrainienne moderne, de grammaire

comparée, de théorie et de pratique de la traduction, ainsi que dans la préparation de recommandations méthodologiques pour la compilation et la traduction de textes officiels commerciaux, la création de glossaires et de manuels sur la communication juridique et administrative.

Mots-clés : infinitif, flexions de l'infinitif, discours officiel, français, anglais, langue ukrainienne, structure lexicale et syntaxique, grammaire comparée, stylistique fonctionnelle.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
-------------------	----------

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	14
1.1. Інфінітив як об'єкт лінгвістичних досліджень у сучасному мовознавстві.....	14
1.2. Офіційний дискурс як функціональний стиль та його лінгвістичні характеристики.....	17
1.3. Методологічні засади зіставного аналізу синтаксичних явищ у мовах з різних систем.....	21
Висновки до розділу	24
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ ФРАНЦУЗЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	26
2.1. Типологія інфінітивних конструкцій у французькому офіційному дискурсі	26
2.2. Лексико-семантична характеристика дієслів у складі інфінітивних зворотів французької мови.....	31
2.3. Структурні моделі інфінітивних зворотів в англійському офіційному дискурсі.....	35
2.4. Семантика дієслів в інфінітивних конструкціях англійського офіційного дискурсу.....	40
2.5. Інфінітивні звороти в українському офіційному дискурсі та їх структурна організація.....	45
2.6. Лексико-семантичні особливості дієслів в інфінітивних конструкціях української мови.....	56
Висновки до розділу 2.....	68
РОЗДІЛ 3. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ ФРАНЦУЗЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	71

3.1. Спільні та відмінні структурні характеристики інфінітивних конструкцій у досліджуваних мовах.....	71
3.2. Зіставна характеристика лексико-семантичного наповнення інфінітивних зворотів.....	79
3.3. Функціональне призначення інфінітивних конструкцій в офіційному дискурсі трьох мов.....	88
3.4. Універсальні та національно-специфічні тенденції використання інфінітивних зворотів.....	95
Висновки до розділу 3.....	104
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	111

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням ролі офіційного дискурсу в умовах інтенсифікації міжнародної комунікації, євроінтеграційних процесів та глобальної правової уніфікації. Офіційні тексти – законодавчі акти, міжнародні договори, адміністративні документи, стандартизовані бланки й формуляри – є ключовим інструментом регламентації суспільних відносин, а відтак потребують максимальної точності, однозначності та формалізованості мовного вираження. У цьому контексті інфінітивні звороти посідають особливе місце, оскільки забезпечують безособовий, узагальнений спосіб вираження дії, що ідеально відповідає імперсональній і нормативній настанові офіційного стилю. Сучасне романське, германське та слов'янське мовознавство виробило розгалужену традицію опису інфінітива як граматичної форми та його синтаксичних функцій, однак порівняльні дослідження лексико-синтаксичної організації інфінітивних зворотів саме в офіційному дискурсі різносистемних мов залишаються відносно малочисленими. У працях Г. П. Півторака, І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської, О. К. Безпояско, В. М. Русанівського, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянської та інших дослідників ґрунтовно описано граматичний статус інфінітива, його морфологічну специфіку та синтаксичні функції, проте зазвичай у межах окремої національної мови або ширше – в системі дієслівних форм. Поза системним зіставним аналізом часто залишаються питання функціонально-стилістичної спеціалізації інфінітивних конструкцій у текстах офіційно-ділового стилю та їх лексичного наповнення в різних мовах. Особливої ваги набуває порівняння французької, англійської та української мов, які належать до різних типологічних груп і мають відмінні моделі граматичного оформлення предикативності, імперсональності та модальності. У французькій мові інфінітивні звороти пов'язані з розвиненою системою безособових конструкцій на зразок *il est nécessaire de faire*, у англійській – з широким використанням *to-*

інфінітива, конструкцій типу *be to + Infinitive, Complex Subject / Complex Object*, тоді як в українській важливу роль відіграють безособові структури, форми на *-но, -то* та інфінітивні односкладні речення.

Така розбіжність формальних засобів при наявному функціональному збігові (вираження наказу, заборони, обов'язку, рекомендації, мети) актуалізує потребу зіставного аналізу, що дозволяє виявити як універсальні, так і національно-специфічні тенденції в оформленні офіційного дискурсу. Водночас сучасна практика юридичного й адміністративного перекладу, багатомовні міжнародні документи ЄС та інших інституцій демонструють, що саме інфінітивні конструкції часто стають джерелом прихованих змістових зсувів і перекладацьких труднощів, оскільки різні мови по-різному балансують між інфінітивом, особовими формами дієслова та номіналізаціями. Отже, комплексний аналіз лексико-синтаксичних аспектів інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов є своєчасним і важливим як для теорії функціональної стилістики та зіставної граматики, так і для прикладних завдань юридичної лінгвістики та перекладознавства. Обрана проблематика вписується також у ширший контекст досліджень зіставного синтаксису, типології нефінітних форм дієслова та функціональної стилістики, що дозволяє розглядати результати роботи як внесок у міжмовний опис синтаксичних засобів офіційного дискурсу.

Метою кваліфікаційної роботи є всебічне з'ясування лексико-синтаксичних особливостей інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов на зіставній основі.

Мета дослідження зумовлює вирішення наступних **завдань**:

1. узагальнити й систематизувати теоретичні підходи до визначення граматичного статусу інфінітива та опису його синтаксичних функцій у сучасному мовознавстві;

2. окреслити лінгвістичні параметри офіційного дискурсу французької, англійської та української мов, з'ясувати його жанрову, стилістичну й комунікативну специфіку;
3. виявити й описати основні структурні моделі інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі кожної з трьох мов, простежити їх позиційні можливості та синтаксичні функції;
4. охарактеризувати лексико-семантичні групи дієслів, що реалізуються в складі інфінітивних конструкцій у французькому, англійському та українському офіційних текстах, визначити домінантні семантичні зони (наказ, заборона, дозвіл, обов'язок, процедура тощо);
5. здійснити зіставний аналіз структурних і семантичних типів інфінітивних зворотів у трьох мовах з метою виявлення універсальних і національно-специфічних тенденцій їх функціонування;
6. окреслити основні перекладацькі відповідники інфінітивних конструкцій у тристоронньому зіставленні та виявити пов'язані з ними проблеми адекватного передавання нормативного змісту офіційних текстів.

Об'єктом дослідження є офіційний дискурс сучасних французької, англійської та української мов як функціональний різновид літературної мови, що реалізується в текстах законодавчого, адміністративно-канцелярського, дипломатичного та ділового характеру.

Предметом дослідження виступають лексико-синтаксичні аспекти інфінітивних зворотів у цьому дискурсі, а саме їх структурні моделі, семантичні параметри, функціонально-стилістичні ролі й типові перекладацькі відповідники в міжмовній кореляції французької, англійської та української мов.

Джерельна база дослідження має двокомпонентний характер і охоплює теоретичні та емпіричні джерела. Теоретичну основу становлять праці з загального та українського мовознавства, граматики й синтаксису, в яких

розробляються питання статусу інфінітива, його морфологічних і синтаксичних властивостей, специфіки офіційно-ділового стилю, а також засад зіставного аналізу різносистемних мов. Насамперед ідеться про студії, присвячені опису інфінітива і безособових конструкцій, функціональній стилістиці, зіставному синтаксису та контрастивній лінгвістиці. Емпіричну базу складає корпус автентичних текстів офіційного дискурсу трьох мов: нормативно-правові акти, міжнародні договори, урядові розпорядження, зразки адміністративних бланків і формулярів, зразки офіційного листування державних органів і ділових структур, інструкції, регламенти, внутрішні положення організацій. Відібраний корпус забезпечує репрезентативність основних жанрів офіційного дискурсу та дає змогу простежити реалізацію інфінітивних зворотів у різних комунікативних ситуаціях – від нормативного припису до адміністративної комунікації.

Методи дослідження зумовлені поставленою метою та характером мовного матеріалу. Базовим є зіставний (контрастивний) метод, що забезпечує системне порівняння інфінітивних конструкцій у французькій, англійській та українській мовах на синхронному зрізі, вияв спільних і відмінних рис їх структурної організації й функціонування. Описовий і структурно-семантичний методи застосовуються для внутрішньомовного аналізу інфінітивних зворотів у кожній мові: встановлення їх формально-граматичних моделей, компонентної структури, типових позицій у реченні, семантико-синтаксичних функцій. Дистрибутивний метод використовується для виявлення характерного оточення інфінітива, з'ясування його сполучуваності з модальними дієсловами, безособовими конструкціями, прийменниковими комплексами та номіналізаціями. Елементи кількісного аналізу застосовуються для орієнтовної оцінки частотності окремих структурних типів інфінітивних зворотів і лексико-семантичних груп дієслів у корпусі; контекстуально-інтерпретаційний аналіз слугує для встановлення функціонально-стилістичного навантаження окремих конструкцій у межах

конкретного жанру офіційного дискурсу. Сукупність зазначених методів забезпечує комплексний опис явища на формальному, семантичному й функціональному рівнях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що у роботі здійснено системний лексико-синтаксичний опис інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов у тристоронньому зіставленні. Уперше на зіставному матеріалі трьох мов уточнено класифікацію структурних моделей інфінітивних конструкцій офіційного дискурсу з урахуванням їх позиційних характеристик і семантико-синтаксичних функцій; з'ясовано домінантні лексико-семантичні групи дієслів, що реалізуються в складі цих конструкцій, та їх роль у формуванні деонтичних, імперативних, каузативних і процедурних значень; виокремлено універсальні моделі інфінітивних зворотів, спільні для трьох мов, і національно-специфічні структури, зумовлені типологічними особливостями кожної мовної системи. Подальшого розвитку дістало уявлення про функціональну спеціалізацію інфінітива в офіційному дискурсі, про співвіднесеність інфінітивних конструкцій із номіналізованими структурами та особовими формами дієслова, а також про їхню роль у забезпеченні імперсональності та нормативності висловлення.

Практичне значення результатів полягає в можливості їх використання у навчальному процесі та прикладних сферах мовної діяльності. Матеріали й висновки роботи можуть бути залучені до розроблення лекційних курсів і практичних занять із сучасної української мови, лінгвостилістики, зіставної граматики, теорії й практики перекладу, а також спецкурсів, присвячених офіційному дискурсу, юридичній та адміністративній комунікації. Описані структурні моделі й лексико-семантичні типи інфінітивних зворотів можуть стати основою для методичних рекомендацій щодо укладання й редагування офіційно-ділових текстів, підготовки нормативних і договірних документів, оптимізації

перекладацьких стратегій при роботі з французькими, англійськими та українськими офіційними текстами. Результати можуть бути використані також при укладанні дво- і тримовних глосаріїв офіційно-ділової лексики, у створенні корпусів офіційних текстів та в системах автоматизованого перекладу.

Апробація основних положень і результатів кваліфікаційної роботи здійснювалася шляхом доповіді на звітній науковій конференції викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету за 2024 рік (Рівне, 15-16 травня 2025 р.).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 124 сторінки, із них 110 сторінок основного тексту. Список використаних джерел та літератури налічує 93 позицій, 48 з яких іноземними мовами.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ

1.1. Інфінітив як об'єкт лінгвістичних досліджень у сучасному мовознавстві

Інфінітив, або неозначена форма дієслова, посідає особливе місце в системі граматичних категорій, привертаючи увагу багатьох поколінь мовознавців. Традиційно інфінітив визначається як початкова форма дієслова, що називає дію чи стан узагальнено, безвідносно до граматичних категорій особи, часу, способу та числа [18, с. 57-64]. Інакше кажучи, інфінітив є безособовою формою дієслова, якій властиві лише загальнодієслівні граматичні категорії виду та перехідності, тоді як категорії способу, часу, особи і роду відсутні. Згадане визначення подає, зокрема, Г. П. Півторак у енциклопедичній статті «Інфінітив», наголошуючи, що інфінітив позначає дію або процесуальний стан без вказівки на час, спосіб, особу чи число [38, с. 833]. Відсутність у інфінітива грамем особи і часу зумовлює його морфологічну незмінність та семантичну абстрактність дії. Відповідно інфінітив виражає лише загальне значення процесу, позбавленого часової актуалізації, через що його часто кваліфікують як *невизначену форму* дієслова. У словниках лінгвістичних термінів підкреслюється, що в слов'янських мовах (окрім болгарської та македонської, які втратили цю форму) інфінітив з усіх дієслівних категорій зберігає тільки категорії виду, стану та перехідності, а за своїми синтаксичними функціями наближається до віддієслівного іменника [24, с. 236]. Дійсно, невідмінюваність інфінітива й нейтралізація в ньому категорій особи й часу зближує його з іменником, через що інфінітив іноді розглядають як проміжну між частинами мови форму [19, с.161].

Питання граматичного статусу інфінітива у мовній системі залишається дискусійним. Історично існують різні гіпотези щодо походження інфінітива. Польський дослідник З. Штібер зазначає, що інфінітив праслов'янської мови виник з форми давального відмінка віддієслівного іменника, що втратив інші відмінкові форми й інтегрувався в систему дієслова [89]. У традиційних граматиках інфінітив послідовно подається як вихідна, базова форма дієслівної парадигми, яку ставлять на перше місце, вважаючи центром всієї дієслівної системи. Такий підхід простежується у сучасному вітчизняному науковому дискурсі, у межах якого інфінітив розглядають як словникову форму дієслова [29, с.225].

Водночас низка дослідників заперечує первинність інфінітива, натомість трактуючи його як *вторинну, транспоновану форму*. Зокрема, видатний український науковець І. Р. Вихованець обґрунтовує думку про проміжний характер інфінітива (між різними частинами мови). На його погляд, інфінітив не є первинною дієслівною формою, а виникає в результаті переходу форм особового дієслова в позицію іменника (через процес субстантивзації), що надає інфінітиву значень відмінка (називного чи знахідного). Дослідник підкреслює, що за сукупністю граматичних ознак інфінітив ближчий до іменника, оскільки в ньому нейтралізовано визначальні дієслівні категорії, і таким чином інфінітив синтаксично набуває відмінкових ознак [8, с. 368]. Водночас Н. Ф. Грозян справедливо зазначає, що на рівні семантики інфінітив залишається носієм процесуальної ознаки, тобто продовжує виражати дію як таку, що відрізняє його від віддієслівних іменників [18, с. 57-64]. Така подвійність природи інфінітива (вербальної і номінальної) на нашу думку, ускладнює одностайне визначення його місця в системі частин мови.

Через неоднозначний морфологічний статус інфінітива дослідники зосереджувалися на різних його аспектах (морфологічному, семантичному чи синтаксичному). У підсумку виробилося кілька підходів. Структурно-граматичний

підхід розглядає інфінітив як форму дієслова з особливим синтаксичним вживанням. Представники цього підходу (О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський) наголошують, що інфінітив хоча й не виражає способу чи часу, все ж належить до дієслова, оскільки може відкривати позицію прямого додатка і керувати прислівником, чого не здатен іменник [3, с. 334]. У межах семантико-синтаксичного підходу увага приділяється функціям інфінітива в реченні та його позиційним можливостям. Прихильники підходу (Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська) зазначають, що інфінітив здатен виконувати роль присудка в односкладному реченні, бути головним членом безособової конструкції, а також входити до складу складених присудків чи другорядних членів речення (поширювачів об'єктного або обставинного типу) [42, с. 670]. К. Г. Городенська підкреслює, що інфінітив може реалізувати чотири загальні синтаксичні функції: власне дієслівну (присудок або головний член односкладного речення); іменникову (позиція підмета чи додатка); прикметникову (атрибутивна функція в конструкціях типу *його бажання працювати*); прислівникову (обставинні значення мети, умови тощо) [16, с. 752].

Така універсальність синтаксичних ролей знову ж таки висуває питання про комплексну природу інфінітива. Заслуговує на увагу і історико-граматичний підхід у межах якого інфінітив розглядається у діяхронії як еволюція номінативної форми в дієслівну (праці О. Потебні, Г. П. Півторака). Основна увагу наукових досліджень науковців у межах підходу зосереджується на вивченні шляху, яким інфінітив закріпився в дієслівній системі з праслов'янської доби, трансформувавшись із віддієслівного іменника в окрему форму дієслова [17, с.128]. Слід зауважити, що кожен із згаданих підходів доповнює інші, але комплексного єдиного узагальнення у сучасному науковому дискурсі досягнути не вдалось.

Отже, інфінітив у сучасному мовознавстві розглядається як особлива граматична форма, що синтезує ознаки дієслова й іменника. Попри значний науковий доробок досі немає єдності щодо його кваліфікації. Прихильники різних підходів розглядають інфінітив по-різному (як центральну ланку дієслівної парадигми; похідну номіналізовану форму). Неозначена форма дієслова має унікальні властивості, зокрема здатність в різних мовах виконувати широке коло синтаксичних функцій. Така багатофункціональність робить інфінітив постійним об'єктом наукових досліджень, особливо коли йдеться про його роль у специфічних стилях мовлення, зокрема, в офіційному дискурсі.

1.2. Офіційний дискурс як функціональний стиль та його лінгвістичні характеристики

Офіційний дискурс (офіційно-діловий стиль) є одним із функціональних стилів літературної мови, призначеним для спілкування в галузі державних, правових, адміністративних та ділових відносин. Він унормовує оформлення документів та забезпечує стандартизацію мовлення у сфері управління, законодавства, дипломатії тощо. Слід зауважити, що у різних мовних традиціях стиль може називатися дещо по-різному (англ. *official/business style*, фр. *style administratif*), проте його комунікативне призначення та основні риси загалом подібні. Офіційний стиль формується під впливом потреб точності, однозначності й регламентації змісту, що відбивається на його мовних характеристиках [44, с.696].

До визначальних ознак офіційно-ділового стилю належать передусім *нейтральність, логічність та стандартизованість викладу*. Тексти офіційного дискурсу позбавлені індивідуально-авторського стилю, емоційно-експресивного забарвлення та розмовних елементів. Навпаки, домінують мовні засоби зі

стандартним, уніфікованим значенням: канцелярські кліше, усталені формули ввічливості, типові звороти на кшталт «*Доводимо до вашого відома*», «*Наказую*», «*Згідно з наказом...*» тощо. Подібні кліше слугують для швидкої ідентифікації типу документа та його структури. Документальність і рекламентованість вислову проявляються в тому, що кожен документ має чітко визначену форму і композицію. Яскравим прикладом слугує діловий лист, який містить стандартні реквізити (шапку, звертання, вступну формулу, основний текст, заключну формулу ввічливості, підпис). Сама форма часто несе інформацію, сигналізуючи про жанр тексту (лист, угода, акт, наказ тощо) та відповідні мовні засоби [34, с.120].

Характерною рисою офіційного дискурсу є його імперсональність та об'єктивований тон викладу. Щоб досягти безособового, нейтрального тону, широко використовуються конструкції у яких мовця й адресата не позначено прямо. Зокрема, типовими для використання стилю є *безособові форми дієслова* (інфінітив, дієприслівник), а також пасивні конструкції. Законодавство України навіть закріплює вимогу дотримуватися офіційно-ділового стилю в нормотворчості, визначаючи його особливості через нейтральність і стриманість вислову, відсутність експресії; часте вживання віддієслівних іменників та безособових/наказових форм дієслова; прямий порядок слів; однозначність термінології [37]. Відповідно, у текстах законів і постанов переважають конструкції типу «*Не допускається здійснювати...*», «*Слід вжити заходів...*», де дієслово стоїть в неозначеній формі або в безособовій формі на *-но*, *-то*, що дозволяє викласти норму поза контекстом конкретного виконавця [22, с.110]. Подібним чином і в англійських офіційних текстах використовуються пасивні звороти чи конструкції з формальним підметом *it* для узагальненого виразу: “*It is required to submit the report by...*” (вимагається подати звіт до...), що створює відсторонений тон [58, с. 300]. У французьких адміністративних документах імперсональності досягають через звороти з *il* як формальним підметом (*Il faut*

respecter le règlement – Необхідно дотримуватися регламенту) або через інфінітивні конструкції на початку наказів (*Ne pas fumer* – Не курити) [67]. Послідовно, можна стверджувати, що у різних мовах застосовуються близькі прийоми усунення суб'єктивного начала (через безособові граматичні структури, серед яких вагоме місце займає інфінітив).

Ще однією важливою рисою офіційного стилю є використання номіналізацій і віддієслівних іменників, що сприяє стислості й об'єктивності викладу [41, с. 159]. Замість дієслівної розгорнутої структури часто вживається віддієслівний іменник або стереотипна словосполучка: напр., замість «коли ви виконаєте вимоги» пишуть «у разі виконання вимог»; замість «звітувати» – «подання звіту» тощо. Така трансформація дієслів у іменники відома як канцелярський стиль або канцеляризм, і є типовою для бюрократичного мовлення. Аналогічно в англійській офіційній мові зустрічаємо численні *-tion*, *-ment* номіналізації (*to implement* → *implementation*, *to agree* → *reach an agreement*), а у французькій – віддієслівні іменники на *-tion*, *-ment* (*réaliser* → *réalisation*) тощо [45, с.178-180]. Номіналізації дозволяють зосередити увагу на факті дії, а не на її виконавці, що відповідає загальній безособовій настанові стилю.

Лексичний склад офіційно-ділового мовлення характеризується *термінологічністю, відсутністю синонімії та емоційно-експресивних слів*. Перевага надається словам із однозначним, кодифікованим значенням – особливо юридичним, адміністративним термінам (напр., *акт, протокол, адміністративне правопорушення, компетенція*). У разі запозичень обираються інтернаціоналізми, зрозумілі фахівцям (латинські вирази типу *status quo, de jure* тощо в англо- та франкомовних текстах) [23, с. 81-88]. Колоритною рисою жанру є і збереження певних архаїзмів та усталених формул, що історично закріпилися. Наприклад, англійські контракти рясніють словами на кшталт *hereby, aforesaid, herein* (тут, в цьому документі) і зворотами *Know all men by these presents* (Хай буде всім відомо

цим документом), які поза юридичними текстами майже не вживаються [11, с. 96]. Французька адміністративна мова використовує спадщину канцеляриту доби класицизму. Яскравим прикладом слугують звороти на кшталт *Veillez agréer l'expression de mes sentiments distingués* (усталена формула завершення листа) тощо [31, с.120]. В українській офіційній мові теж наявні традиційні шаблони: «Доводжу до Вашого відома, що...», «З повагою, ...», а також дієслівні формули типу «наказую – виконати», «вважати таким, що втратив чинність» (у наказах і положеннях). Такі мовні кліше забезпечують однаковість і передбачуваність форми, необхідну для юридичної чинності документів. Отже, офіційний дискурс як функціональний стиль вирізняється уніфікованими нормами і мовними засобами, що гарантують точність, нейтральність та авторитетність висловлення. З граматичного погляду, цьому стилю притаманні розгорнуті синтаксичні конструкції зі строгим прямим порядком слів, складнопідрядні речення з чіткою логічною структурою, а також численні безособові звороти (пасивні та інфінітивні). На лексичному рівні домінує офіційно-ділова лексика (терміни, канцеляризми, кліше, відсутні емоційно забарвлені вирази чи жаргон). Стилiстично мовлення стримане, стандартне, часто з використанням усталених зразків документів. Усі згадані характеристики створюють сприятливі передумови для функціонування інфінітивних конструкцій, оскільки інфінітив, як форма, здатна передавати дію в абстрактний, узагальнений спосіб, точно відповідає вимозі безособовості й узагальненості офіційного мовлення. Саме тому в різних жанрах офіційного дискурсу інфінітивні звороти набули типового поширення.

1.3. Методологічні засади зіставного аналізу синтаксичних явищ у мовах з різних систем

Дослідження інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах потребує чіткого методологічного підходу, що враховує типологічні відмінності цих мов і водночас дозволяє порівнювати еквівалентні синтаксичні явища. У сучасному мовознавстві утвердився зіставний метод (контрастивний аналіз) як сукупність прийомів системного порівняння одиниць різних мов для виявлення їх спільного та відмінного. Визначальною рисою цього методу є дослідження мов на синхронному зрізі. У межах підходу порівнюються структури мов у їх сучасному стані, без заглиблення в історичні розбіжності [72, с.104-106]. На відміну від порівняльно-історичного методу, який встановлює генетичні відповідності, контрастивний аналіз спрямований на вияв контрастів, тобто специфічних рис кожної мови, що не мають прямих аналогів в іншій.

Застосовуючи зіставний підхід до синтаксису, важливо визначити спільну основу для порівняння (*tertium comparationis*). У нашому дослідженні основою слугує поняття інфінітивного звороту в офіційному дискурсі, тобто синтаксичної конструкції з інфінітивом, що виконує певну функцію у текстах офіційного стилю трьох мов. Ми виходимо з того, що хоча французька, англійська та українська належать до різних мовних груп (романської, германської та слов'янської відповідно) і мають різний тип граматичної будови (французька – аналітично-флексивна, англійська – аналітична, українська – синтетично-флексивна), явище інфінітивних конструкцій притаманне їм усім. Таким чином, можна порівнювати функціонально аналогічні структури, наприклад, французькі безособові звороти типу *Il est nécessaire de faire X*, англійські конструкції *It is necessary to do X* та українські відповідники *Необхідно зробити X*. Спільною ознакою тут слугує

інфінітив, що виражає необхідну дію, а відмінності проявляються у граматичній будові конструкції (наявність формального підмета *it/il*, специфіка дієслівного оточення, порядок слів тощо). Вибір семантико-синтаксичної категорії необхідності як одного з параметрів зіставлення створює передумови для якісної реалізації. Ми порівнюємо, як кожна мова засобами інфінітива оформлює значення наказу чи потреби. Такі спільні смислові категорії (обов'язок, намір, заборона тощо) виступають базою для порівняння різних формальних моделей. Важливою методологічною засадою є системність аналізу, тобто охоплення всіх рівнів опису інфінітивних конструкцій (формального, синтаксичного, семантичного і функціонально-стилістичного). На практиці дослідження поєднує дві основні методики: *дескриптивний аналіз* у межах кожної мови (виділення типових структур інфінітивних зворотів, їх граматичних особливостей та значень в офіційних текстах); *безпосередньо зіставний аналіз* цих структур між мовами.

На етапі внутрішньомовного опису ми спираємося на методи структурно-синтаксичного аналізу (встановлення моделей речень з інфінітивом, їх компонентного складу) та дистрибутивного аналізу (вияв типового оточення інфінітивів у текстах). Наприклад, в англійських офіційних документах відзначаємо конструкції типу *to be + past participle* у настановах (“*All fields to be completed in ink*” – Усі поля слід заповнити ручкою), тоді як у французьких – інфінітивні звороти після прийменників (*À remplir en lettres majuscules* – Заповнити прописними літерами). В українських же аналогах панують безособові структури на *-но*, *-то* або інфінітивні речення без підмета (*Заповнити друкованими літерами*). Таким чином, спочатку ми описуємо кожну систему окремо, а відтак порівнюємо: чи відповідає, скажімо, французькому інфінітиву після *à* англійський інфінітив з *to*, чи радше дієприкметниковий зворот; як українська компенсує відсутність аналога англійського дієприкметника тощо.

Зіставний аналіз здійснюється за принципом двобічності (contrastive in two directions), що означає врахування перекладних еквівалентів у обох напрямках між кожною парою мов. Такий підхід допомагає уникнути упередженості, коли за основу береться лише одна мова. Натомість ми розглядаємо феномен інфінітивних конструкцій поліфокально: якими засобами передаються відповідні значення з української на англійську і французьку, а також навпаки – з англійської та французької на українську. Приміром, англійський офіційний документ може містити конструкцію “*Party A shall deliver the goods*”, а український переклад – «*Сторона А зобов’язується поставити товар*», де інфінітив англійського звороту (після *shall*) передано українським особовим дієсловом зі значенням зобов’язання. Аналіз подібних змін дозволяє виявити, чи є інфінітив взаємозамінним між мовами, чи одна з мов надає перевагу іншим формам (особовим дієсловом, віддієслівним іменникам тощо). Відповідно, згаданий перекладознавчий аспект зіставлення сприяє повнішому розумінню функціонального навантаження інфінітива.

Оскільки предметом дослідження слугує *офіційний дискурс*, необхідно також враховувати специфіку жанрів і текстів, з яких відбираються приклади для аналізу. Методологічно ми спираємося на принцип репрезентативності корпусу шляхом аналізу автентичних фрагментів офіційних документів трьох мов (законодавчих актів, урядових розпоряджень, типових адміністративних бланків, офіційних листів тощо). Такий корпусний підхід (хоч і обмежений обсягом дослідження) забезпечує реалістичність спостережень і дозволяє робити обґрунтовані висновки про частотність і функції тих чи тих інфінітивних конструкцій. Наприклад, у французькому корпусі відстежуються конструкції на зразок « *Il est interdit de + infinitif* », у англійському – шаблони *to be + past participle*, *It is hereby agreed that + infinitive*, а в українському – формули типу «*забороняється + інфінітив*», «*має бути + дієприслівник на -но/-то*». Порівняння частоти цих шаблонів між мовами

дає змогу виявити як універсальні тенденції (скажімо, в усіх трьох мовах нормативні заборони часто виражаються безособово з інфінітивом: *do not/ ne pas/ ne* + дієслово), так і унікальні риси (наприклад, лише англійська мова послуговується модальним дієсловом *shall* для зобов'язання, тоді як українська й французька вживають описові інфінітивні звороти).

Підсумовуючи, методологія зіставного дослідження інфінітивних зворотів включає чітке визначення спільної основи для порівняння функціональних параметрів інфінітивних конструкцій в офіційному стилі; детальний опис структурно-семантичних характеристик цих конструкцій у кожній мові окремо; пряме зіставлення відповідних структур з метою виявлення відмінностей і еквівалентностей; інтерпретацію виявлених контрастів з урахуванням типологічних особливостей мов. Такий підхід спирається на принципи контрастивної лінгвістики, викладені, зокрема, у роботах Н. І. Андрейчук, і відповідає вимогам дослідження різносистемних мов [1, с. 343]. Застосування саме зіставного аналізу дозволить побачити, наскільки універсальними є синтаксичні засоби офіційного дискурсу та яку роль у них відіграють інфінітивні звороти в кожній з трьох мов.

Висновки до розділу 1

У першому розділі окреслено теоретичне підґрунтя дослідження, яке охоплює три взаємопов'язані аспекти: статус інфінітива як лінгвістичного явища, специфіку офіційного дискурсу як середовища функціонування інфінітивних конструкцій та методикау їх зіставного аналізу в різних мовах. На основі критичного огляду літератури встановлено, що інфінітив – це граматично особлива, неозначена форма дієслова, яка синтезує ознаки дієслівної семантики і іменькової формальної поведінки. Йому притаманна відсутність категорій особи та часу, нейтралізація способових значень, що зумовлює широкий діапазон

синтаксичних функцій, зокрема, предикативних (присудок в односкладних конструкціях) та атрибутивно-обставинних. У наукових підходах існують розбіжності щодо первинності чи вторинності інфінітива в системі дієслова, однак загальним є визнання його важливої ролі у формуванні безособового, узагальненого висловлення.

Офіційний дискурс визначено як функціональний стиль, для якого характерні нейтральність, імперсональність, стереотипність і нормативність мовлення. Мовні засоби цього стилю, зокрема лексичні кліше, термінологія, віддієслівні іменники, пасивні та інфінітивні конструкції, покликані забезпечувати однозначність і формальну точність комунікації. Інфінітивні звороти органічно вписуються в цю стилістику, виконуючи функцію узагальненого вираження дії без прив'язки до конкретного суб'єкта. Законодавчі й адміністративні тексти трьох мов демонструють споріднені тенденції до використання інфінітива в наказових формулах, заборонах, визначеннях обов'язків тощо, хоча реалізація цих тенденцій різниться залежно від граматичного ладу кожної мови.

Методологія дослідження базується на зіставному аналізі, що дозволяє виявити міжмовні відповідники і відмінності інфінітивних конструкцій. Встановлено *tertium comparationis* – спільні комунікативні функції інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі (наприклад, вираження імперативності, зобов'язання, мети тощо), які і будуть порівнюватися між мовами. Застосовується комплексний підхід через поєднання структурно-синтаксичного і семантико-функціонального аналізу в рамках кожної мови та безпосереднє зіставлення результатів. Такий підхід відповідає сучасним засадам контрастивної лінгвістики і враховує типологічні відмінності мов (аналітизм vs. синтетизм, флективність, наявність/відсутність особових форм тощо). Теоретичні напрацювання створюють основу для практичного аналізу структурно-семантичних характеристик інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ ФРАНЦУЗЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

2.1. Типологія інфінітивних конструкцій у французькому офіційному дискурсі

Французький офіційний дискурс (адміністративно-канцелярський стиль) характеризується широким використанням інфінітивних конструкцій, які виконують різні синтаксичні функції. Типологія інфінітивних конструкцій у французькій мові може бути розглянута за кількома критеріями: за позицією інфінітива в реченні (незалежні vs. залежні конструкції); за наявністю сполучників чи прийменників при інфінітиві, а також за комунікативною функцією в офіційному тексті. Розглянемо основні різновиди таких конструкцій, типових для французького адміністративного мовлення.

1) *Незалежні інфінітивні конструкції інструктивно-наказового характеру.* До цієї категорії належать випадки, коли інфінітив виступає у ролі єдиного присудкового компонента речення, виражаючи наказ, заборону чи вказівку. В офіційних оголошеннях, правилах, на табличках та у технічних інструкціях французькою мовою дуже поширені саме такі інфінітивні форми, що передають імперативне значення у безособовій формі. Наприклад, на дверях публічних установ можна побачити написи: « *Ne pas fumer* » (Не курити), « *Ne rien laisser dans la salle* » (Нічого не залишати в залі), « *À conserver au frais* » (Зберігати в холоді). Тут інфінітив вжито без особового підмета, часто з часткою *ne...* для заперечення, що створює нейтральну, загальну інструкцію для невизначеного кола осіб. Такий ужиток називають інфінітивом інструкції або інфінітивом-наказом (*infinitif injonctif*). Він має відтінок офіційної відстороненості й авторитарності, оскільки позбавлений особового звернення. Інфінітив надає тексту нейтрального,

безособового тону, менш прямолінійного, ніж наказ у формі наказового способу (імператива) [67]. Тому в коротких інструкціях і правилах французькою часто обирають саме інфінітив. Для порівняння, англомовні еквіваленти таких написів звичайно вживають імператив (*No smoking, Do not leave anything...*), тоді як французька імперсональність дозволяє обійтись без звертання до суб'єкта дії. Особливим різновидом незалежного інфінітива є формули ввічливого наказу на кшталт « *Prière de ne pas...* » (Дослівно: Просимо не ...), які часто використовуються у ділових оголошеннях: « *Prière de fermer la porte à clé en sortant* » (Просимо замикати двері, виходячи). Конструкція *prière de + infinitif* фактично семантично тотожна імперативу, але оформлена як імпліцитне прохання. Доречно зауважити, що офіційний етикет у французькій мові надає перевагу саме формулі *prière de* перед прямим *s'il vous plaît* у таких випадках, оскільки *prière de* звучить більш нейтрально та офіційно [69]. Наприклад: « *Prière de ne pas déranger* » (Просимо не турбувати) замість можливого, але менш формального « *Ne pas déranger, s'il vous plaît* ». Підсумовуючи, інфінітивні написи і оголошення становлять перший тип конструкцій, у межах яких французький інфінітив слугує засобом безособового вираження наказовості.

2) Залежні інфінітивні конструкції у ролі підрядних безсполучникових речень. У французькому синтаксисі інфінітив може відкривати підрядну структуру, часто при дієсловах або прикметниках, які потребують інфінітива з прийменником *à* чи *de* [68]. В офіційно-діловому мовленні надзвичайно поширені безособові звороти типу *Il est nécessaire de + infinitif, Il convient de + infinitif, Il est interdit de + infinitif*. Вони виконують функцію висловлення необхідності, доречності чи заборони в узагальненій формі. Наприклад « *Il est interdit de fumer dans les locaux de l'entreprise* » (Заборонено курити в приміщеннях підприємства) – типовий регулятив, де граматичний підмет *il* не має конкретної референції, а смислове навантаження несе конструкція *être interdit de + infinitif*. Подібно: « *Il convient*

de soumettre le rapport avant la date limite » (Слід подати звіт до крайнього терміну), яка виступає безособовим зворотом із модальним значенням належності/необхідності [61]. Такі конструкції належать до т.зв. інфінітивних пропозицій з формальним « il » (prop. infinitive introduite par *il impersonnel*), які є характерною рисою французького офіційного письма. Вони дозволяють викласти вимогу чи констатацію максимально відсторонено: замість прямих імперативів (*Vous devez soumettre le rapport...*) використовується нейтральне *Il convient de...*, що знімає пряме звертання до адресата і оформлює вислів як об'єктивну настанову. Окрім *il + être + прикметник + de + inf*, до залежних інфінітивних конструкцій слід віднести й звороти після дієслів, типових для офіційного стилю. Багато дієслів у французькій адміністративній мові управляють інфінітивом з прийменником *de*: *décider de faire qch* (ухвалити рішення зробити щось), *ordonner de faire* (наказати зробити), *autoriser qn à faire qch* (дозволити комусь зробити щось, тут *à*), *proposer de faire* (запропонувати зробити) тощо. У текстах законів можна зустріти формулювання: «*Le ministre décide de créer une commission...*» (Міністр вирішує створити комісію), «*Il est ordonné de procéder à l'exécution...*» (Наказано здійснити виконання...). У першому реченні дієслово *décider* вводить інфінітивну частину (*de créer...*), яка відповідає українському підрядному реченню (*вирішує, що створює...*). У другому – пасивна форма *il est ordonné* виконує функцію безособового пасиву, за яким стоїть інфінітив з *de*. Такі конструкції зручні тим, що дозволяють уникнути називання виконавця дії. У наведеному прикладі не зазначено, хто саме має виконати наказ, це лишається імпліцитним, а синтаксична структура з інфінітивом є універсальною для будь-якого адресата. Таким чином, підрядні інфінітивні звороти після безособових зворотів чи модальних дієслів становлять другу велику групу інфінітивних конструкцій французького офіційного стилю.

3) Інфінітивні конструкції з прийменниками, що виражають цільові та причиново-наслідкові відношення. У нормативних актах та офіційних листах часто використовуються інфінітивні звороти з прийменниками *pour, afin de, sans, avant de* тощо, які вводять інфінітивну групу як еквівалент підрядного речення мети, наслідку чи умови. Наприклад « *Afin d'assurer la sécurité des données, des mesures de cryptage seront mises en place* » (Щоб забезпечити безпеку даних, будуть впроваджені заходи шифрування). Тут *afin d'* + інфінітив утворює конструкцію мети. Інший приклад: « *Le contrat est conclu pour être exécuté dans un délai de 30 jours* » (Контракт укладено для виконання протягом 30 днів) – прийменник *pour* вводить інфінітив *être exécuté* (бути виконаним) як ціль або призначення дії. Такі конструкції дозволяють стисло приєднати додаткову обставинну інформацію без розгортання повного підрядного речення (*afin que..., de sorte que...*) [56, с.3041-3058]. Для офіційного стилю їх використання цінно, оскільки зберігається формально-діловий тон і структура фрази не перевантажується зайвими сполучниками. Зокрема, конструкція *sans + infinitif* часто вживається для застережень: « *sans préjudice de faire X* » (без шкоди для можливості зробити X), « *sans être passé par la procédure prévue* » (не пройшовши передбаченої процедури). Термінологічні статті законів рясніють подібними зворотами: « *est considéré comme nul tout accord conclu sans respecter les conditions...* » (вважається недійсною всяка угода, укладена без дотримання умов...). Таким чином, інфінітив у препозиції з різними прийменниками становить третій тип конструкцій, які виконують підрядні функції мети, умови, способу чи виключення.

4) Спеціальні інфінітивні конструкції офіційного листування. Окремо варто виділити формули французького ділового листа, де інфінітив входить до усталених зворотів ввічливості та посилення. Традиційний стиль офіційного листування у французькій мові передбачає, що автор, особливо якщо він нижчий за статусом за адресата, не віддає наказів прямо, а використовує обережнішу

форму. Тут типові обороти з дієсловами *permettre*, *devoir*, *prier* у першій особі однини або множини, після яких іде інфінітивний зворот. Наприклад « *Je te permets de vous informer que...* » (Дозволю собі Вас поінформувати, що...), « *Nous croyons devoir attirer votre attention sur...* » (Вважаємо за необхідне звернути Вашу увагу на...). Такі вступні формули пом'якшують тон повідомлення [93]. Фраза *je te permets de...* сигналізує про ввічливе внесення пропозиції або інформації, *je crois devoir...* – про обов'язок повідомити. Слід зауважити, що після цих виразів завжди йде інфінітив: *vous informer*, *vous faire savoir*, *signaler*. Хоча граматично це залежна інфінітивна конструкція, комунікативно вона слугує основним повідомленням речення. Наприклад: « *Je te permets de vous faire parvenir ci-joint le dossier requis* » (Дозволю собі Вам надіслати доданим необхідний дос'є) – фактично означає: «*Я надсилаю Вам...*», але оформлено як ввічлива перифраза з інфінітивом *faire parvenir*. Аналогічно, прохання чи наказ адресатові часто оформлюють безособово: замість « *Veillez envoyer...* » (Будь ласка, надішліть) офіційніше виглядає « *Il vous est demandé de bien vouloir envoyer...* » (Вас просять ласкаво надіслати...). Тут пасивна конструкція *il est demandé* і ввічлива вставка *de bien vouloir* перед інфінітивом створюють відстань між автором і вимогою. Отже, формули на кшталт *prier de*, *avoir l'honneur de*, *être chargé de* + інфінітив також формують характерний структурний тип, що поєднує інфінітив з формулами ввічливості й субординації у французькому офіційному листуванні. Згадані конструкції відображають соціально обумовлену ввічливість стилю та строго регламентовані норми ділового етикету. Підсумовуючи типологічний огляд, можна констатувати, що у французькому офіційному дискурсі інфінітивні конструкції охоплюють наказово-інструктивні незалежні звороти (особливо на знаках і в інструкціях); залежні безособові конструкції з «*il est... de + inf*» (для норм і правил); цільові та обставинні інфінітивні групи з прийменниками (для стислого вираження мети, умов тощо); усталені ділові формули з інфінітивом (у

листуванні). Згадані різновиди мають різне синтаксичне оформлення, але виконують спільну роль. Вони забезпечують офіційний виклад думки без прямої вказівки на суб'єкта дії, у відстороненій та стисло-стандартизованій формі.

2.2. Лексико-семантична характеристика дієслів у складі інфінітивних зворотів французької мови

Лексичний склад інфінітивних конструкцій в офіційному дискурсі французької мови має свої особливості, зумовлені прагненням цього стилю до формальності, точності й стандартності вираження. У складі інфінітивних зворотів вживаються, як правило, дієслова певних семантичних класів, характерні для ділового й адміністративного мовлення. Розглянемо основні семантичні групи дієслів, що найчастіше реалізуються у формі інфінітива в офіційних текстах французькою. Основу лексики інфінітивних конструкцій у офіційному дискурсі становлять дієслова наказу, заборони та дозволу. Ця семантична група представлена дієсловами, що виражають владну дію або модальність зобов'язання/дозволу, і дуже поширена в регулятивних документах [55]. У формі інфінітива часто виступають такі дієслова, як *interdire* (забороняти), *permettre* (дозволяти), *ordonner* (наказувати), *autoriser* (санкціонувати, давати дозвіл), *obliger* (зобов'язувати) та похідні від них. У тексті законів чи наказів вони можуть з'являтися в конструкціях на зразок: « *Il est interdit de fumer...* » (Заборонено курити...); « *est autorisé à circuler...* » (дозволено рухатися...); « *Le directeur ordonne de procéder à l'inspection...* » (Директор наказує провести перевірку...). Семантика цих дієслів чітко передає нормативний характер дії (заборону або веління). Слід зауважити, що у французькому офіційному мовленні значення зобов'язання часто передається також перифрастично через конструкцію *être tenu*

de + infinitif (досл. бути зобов'язаним зробити щось). Наприклад: «*Les candidats sont tenus de présenter une pièce d'identité*» (Кандидати зобов'язані пред'явити посвідчення особи) [83]. Інфінітив *présenter* входить тут до складу звороту *être tenu de présenter*, що еквівалентно модальному дієслову *doivent présenter*. Друга важлива група включає дієслова, які позначають дії повідомлення, звернення, розгляду, оформлення, тобто типові для канцелярської діяльності. В інфінітивній формі часто вживаються: *informer* (повідомити), *notifier* (сповістити офіційно), *communiquer* (довести до відома), *demander* (просити), *inviter* (пропонувати, запрошувати зробити щось), *stipuler* (обумовлювати), *constater* (констатувати), *examiner* (розглянути), *approuver* (затвердити) тощо. У листах і повідомленнях типовими є формули на кшталт: «*J'ai l'honneur de vous informer que...*» (Маю честь повідомити Вам, що...); «*Nous vous prions de bien vouloir nous faire parvenir les documents...*» (Просимо Вас люб'язно надіслати нам документи...); «*Il convient de constater que...*» (Слід констатувати, що...) [90]. Тут інфінітиви *informer*, *faire parvenir*, *constater* реалізують комунікативну інтенцію – передати інформацію, запросити дію, встановити факт. Характерно, що обираються більш офіційні синоніми: *faire parvenir* замість простого *envoyer* (надсилати), *prier de* замість *demander de* (просити). Ці дієслова часто мають відтінок ввічливості чи формальності, їх можна назвати канцелярськими дієсловами спілкування. Ще приклади: *signifier* (офіційно повідомити, довести до відома з юридичним ефектом), *solliciter* (клопотати, офіційно просити), які також вживаються в інфінітиві: «*solliciter l'autorisation de faire X*» (клопотати про дозвіл зробити X).

Окремо слід виділити дієслова, пов'язані з виконанням адміністративних дій та процедур. Сюди належать лексеми, що описують стандартні ділові операції: *exécuter* (виконати), *effectuer* (здійснити), *remplir* (заповнити [формуляр]), *soumettre* (подати [документ]), *fournir* (надати [інформацію]), *procéder à* (приступити до, провести [дію]), *délivrer* (видати [документ]), *enregistrer* (zareєструвати) тощо [55].

У текстах настанов і правил ці дієслова часто стоять в інфінітиві у складі інструкцій. Наприклад, інструкція до анкети може містити пункти: « *Remplir le formulaire en lettres majuscules* » (Заповнити бланк прописними літерами); « *Joindre les pièces justificatives à la demande* » (Додати підтвердні документи до заяви). Дієслова *remplir*, *joindre* – типові для таких текстів, вони є частиною канцелярської термінології. Варто відзначити формальний синонімічний ряд: *faire* vs. *effectuer*, *mettre en œuvre* vs. *appliquer*, де офіційний стиль надає перевагу більш книжним формам (*effectuer une analyse* замість *faire une analyse*, *procéder à l'examen* замість *examiner*). Ці дієслова часто з'являються саме у вигляді інфінітивних груп після *à* чи *de*. Наприклад: « *Les formulaires sont à remplir et à signer par le candidat* » (Формуляри мають бути заповнені і підписані кандидатом) – тут конструкція *être à + infinitif* (*sont à remplir*) якраз передає необхідність виконати дію, а *remplir*, *signer* – типові адміністративні дієслова [54]. Отже, дієслова цієї групи надають офіційному дискурсу відтінку точності, оскільки описують конкретні дії бюрократичного процесу і зазвичай зрозумілі в професійному середовищі.

У юридичних і нормативних текстах зустрічаються інфінітивні конструкції з дієсловами на позначення стану чи оцінки, що використовуються при дефініціях, деклараціях тощо. Наприклад: *être considéré comme* (вважатися), *devoir être* (повинен бути), *être tenu de* (бути зобов'язаним), *s'entendre* (розумітися, у значенні «мати значення»), *incomber* (покладатися [на когось]). У контексті офіційного визначення може бути фраза: « *Est considéré comme valide tout document portant le cachet...* » (Вважається дійсним всякий документ, що має печатку...). Тут *être considéré* – пасивна конструкція з дієприкметником, але вона часто має інфінітивний еквівалент у формулюваннях правил: « *Le document doit être signé par...* » (Документ має бути підписаний ...). Інфінітив *être signé* є частиною модальної конструкції *doit être signé*, де *signé* – семантично ключове дієслово (підписати). Подібно, у законах: « *Les dépenses sont censées être approuvées...* »

(Витрати вважаються затвердженими...) [76]. Семантика таких дієслів – *вважати*, *бути повинним*, *належати* – відображає юридичну оцінку чи необхідний стан. Вони в інфінітивній формі зазвичай стоять після модальних виразів або як частина складеного присудка.

Заслуговують згадки і формально-ввічливі дієслова у формулах етикету. Цю групу частково ми вже розглядали: *avoir l'honneur de*, *prendre acte*, *attirer (l'attention)* тощо. Їх семантика – позначити повагу, відзначити щось офіційно. Наприклад: *prendre acte* дослівно «взяти до уваги/на замітку», в листах: «*Je prends acte de votre décision...*» (Я беру до відома Ваше рішення...). У конструкції з інфінітивом вони можуть з'являтися як *craindre de* (боятися [в значенні «шкодувати»]): «*Je crains de ne pouvoir vous donner satisfaction...*» – Боюся, що не зможу Вас задовольнити [стосовно прохання]), *oser espérer* (насмілитись сподіватися: «*J'ose espérer recevoir une réponse favorable...*» – Смію сподіватися отримати схвальну відповідь...). Слід зауважити, що згадані вислови становлять частину ділового етикету, і інфінітиви (*pouvoir recevoir* у прикладі) є невід'ємним елементом таких формул. Хоч їх частотність невелика, вони показують, що навіть у рамках усталених виразів вибір дієслів не випадковий, а відповідає відтінкам ввічливості (наприклад, *craindre* замість прямого *ne pas pouvoir*).

З огляду на вищенаведене, можна відзначити загальну тенденцію. Лексика інфінітивних конструкцій французького офіційного стилю тяжіє до формальності, точності та стандартизації. Використовуються дієслова переважно книжного, канцелярського реєстру, часто романського (латинського) походження, які мають чітке значення і мінімум стилістичних коннотацій. Багато з них – терміни або напівтерміни адміністративної сфери (наприклад, *stipuler*, *notifier*, *entériner* – стверджувати, офіційно повідомляти, затверджувати). Відсутність експресивності зумовлює відбір нейтральних або піднесено-нейтральних еквівалентів. У ситуаціях, де розмовна мова вжила б простий дієслово *finir* (закінчити), офіційна

скаже *mettre un terme* (покласти край); замість *donner* (дати) – *octroyer* (надавати, присуджувати) у контексті, скажімо, грантів. Особливо варто наголосити, що при перекладі чи зіставленні така лексична специфіка становить труднощі. Українські або англійські відповідники можуть вимагати описового вираження. Наприклад, *faire savoir* – передається як *довести до відома*, *prendre en charge* – *взяти на себе відповідальність*, що не завжди буквально інфінітивна конструкція. Отже, лексико-семантичний аналіз демонструє тісний зв'язок між значенням дієслова та його функцією в офіційному інфінітивному звороті. Французький офіційний дискурс віддає перевагу дієсловам зі значеннями наказу, повідомлення, виконання, оформлення (тобто тим, що охоплюють основні адміністративні дії) і саме в інфінітивній формі вони найчастіше реалізуються як імперсональні конструкції нормативного чи констатуючого характеру.

2.3. Структурні моделі інфінітивних зворотів в англійському офіційному дискурсі

Англійський офіційний дискурс (формальна англійська мова ділових документів, юридичних текстів, офіційних листів) також широко використовує інфінітивні структури, хоча специфіка їхньої форми дещо відрізняється від французької чи української через аналітичний характер англійської мови [63, с. 1220]. Розглянемо основні структурні моделі англійських інфінітивних зворотів, характерні для офіційного стилю, та їхні функції.

Найчисленнішу групу становлять інфінітивні конструкції з часткою *to* при дієслові у функції підрядного звороту. В англійській мові інфінітив у формі *to + verb* найчастіше виконує роль залежної частини речення або ж еквівалента підрядної мети, наслідку, умови або доповнення. В офіційних документах

типовими є конструкції на початку речення, що вказують на мету нормативного акта чи положення: *To ensure compliance with safety regulations, all employees must wear ID badges.* (Щоб забезпечити дотримання правил безпеки, всі працівники повинні носити бейджі). Тут *to ensure* відкриває речення як інфінітивна обставина мети. Подібні структури (інфінітивний комплекс у функції обставини) часто використовуються у преамбулах договорів, інструкціях, де висловлюється намір: *To promote efficient communication, the following protocol is established...* (З метою сприяння ефективній комунікації встановлюється наступний протокол...). Така модель – *to-infinitive clause of purpose* – стисло передає цільову підрядну думку без вживання сполучника *in order that*. Справедливим буде зауважити, що англійські офіційні тексти загалом тяжіють до використання *to*-інфінітива, щоби уникнути розлогих підрядних речень, що сприяє більш формальному тону.

Крім обставинних значень, *to*-інфінітивні конструкції є звичним способом вираження доповнень після певних дієслів і прикметників, що типово з'являються в офіційних формулюваннях. Наприклад: *“The Company agrees to pay the sum within 30 days”* (Компанія згоджується сплатити суму протягом 30 днів) – тут інфінітив *to pay* є частиною складеного присудка *agrees to pay*, структури, часто вживаної в контрактах. Інший приклад: *“It is necessary to obtain a permit prior to construction”* (Необхідно отримати дозвіл перед будівництвом). Безособова конструкція *It is necessary + to-infinitive* відповідає вже згаданому французькому *Il est nécessaire de + inf.* Англійська регулярно вдається до шаблону *It is + adjective + to + V* для офіційних тверджень: *It is recommended to submit the application by June 1.* (Рекомендується подати заяву до 1 червня). Таким чином, перший структурний тип формують залежні *to*-інфінітивні звороти, які виконують роль підрядних частин чи доповнень у складних конструкціях. Вони надають тексту формального відтінку шляхом узагальненого вираження дії, подібно до того, як це робить інфінітив у французькій чи українській.

Не менш вагому групу інфінітивних зворотів становить конструкція *be + to + Infinitive* (так званий *be-to infinitive*). Це характерна граматична модель офіційного стилю англійської мови, за допомогою якої виражають план, обов'язок або приписання. Структура *is/are to + V* часто використовується в документах замість модальних дієслів типу *must* чи *shall*. Наприклад: *All visitors are to report to the reception upon arrival* (Усі відвідувачі повинні зареєструватися на реєстрації по прибутті). Тут *are to report* фактично означає *must report*, але звучить більш нейтрально і офіційно. *Be-to* конструкція має відтінок наказовості або запланованості, її широко застосовують у регламентах: *The ceremony is to commence at 10:00 sharp* (Церемонія розпочнеться рівно о 10:00) – це план; *No items are to be removed from the premises* (Жодні речі не повинні виноситися з приміщення) – це заборона/наказ у пасивній формі. Конструкція *be + to-infinitive* виконує деонтичну модальну функцію, виражаючи повинність чи належність дії. У стилі офіційних інструкцій і стандартів така конструкція користується популярністю, бо звучить імперсонально та категорично, але без імперативної форми [81]. Наприклад, у військових статутах: *Soldiers are to remain at their posts until relieved* (Солдати мають залишатися на посту до зміни) [81]. Важливо, що *be-to* модель часто виступає у заголовках або стислих пунктах документів, навіть із опущеним дієсловом *be*. В редакційних стандартах нерідко зустрічається практика заголовків типу: *Network administrators to perform maintenance regularly* – тобто *Network administrators are to perform maintenance regularly*, де форма *are* слугує заради лаконічності (цей феномен зафіксований у мовленні політик і протоколів). В підсумку, конструкція *be + to-infinitive* є другою важливою моделлю, яка надає англійському офіційному дискурсу характерної відтінку обов'язковості чи плановості.

Окремої уваги заслуговують інфінітивні звороти з прийменником *for* (так звані *for-to clauses*). Англійська мова має специфічну структуру для вираження інфінітивного підрядного речення із зазначенням суб'єкта дії – це конструкція

for + noun/pronoun + to + V. У офіційному мовленні такі конструкції використовуються, коли потрібно відзначити, хто саме має виконати дію, але без перетворення її на окреме речення [60]. Наприклад: *For the contract to be valid, both parties must sign all pages* (Щоб контракт був дійсний, обидві сторони повинні підписати всі сторінки). Тут *for the contract to be valid* – еквівалент підрядного речення мети або умови (*if the contract is to be valid*). В юридичних текстах часто трапляються подібні структури: *In order for an application to be considered, it must be submitted by the deadline* (Щоб заява була розглянута, її слід подати до крайнього строку). Використання *for + noun + to* дозволяє зробити речення компактнішим і надати йому офіційного відтінку, уникнувши розмовного зайвого підрядного *so that...* Особливо продуктивна така модель у законодавчих формулюваннях зі сталими виразами: *It is unlawful for any person to disclose confidential information...* (Будь-якій особі забороняється розголошувати конфіденційну інформацію...). У конструкції чітко вказано суб'єкт *any person*, але граматично вся структура є однією цілістю після *unlawful*. У французькій чи українській подібного прямого відповідника немає (французька використовує підрядне з *que*, українська – також підрядне), тому такі звороти часто доводиться перекладати описово. Але в межах самої англійської мови вони дуже економні й надають фразі відтінку об'єктивності, що особливо цінується в правничих формулюваннях.

Офіційний стиль англійської мови характеризується частим використанням пасивного стану для безособового викладу. У зв'язку з цим поширені інфінітивні звороти, де сам інфінітив стоїть у пасивній формі (*to be + Participle II*). Наприклад: *The report is to be submitted by June 1* (Звіт належить подати до 1 червня) – тут ми бачимо комбінацію *be-to* і пасивного інфінітива *to be submitted*. Подібно: *These rules are to be strictly observed* (Цих правил слід суворо дотримуватися). Пасивний інфінітив дозволяє зосередитися на дії, відсуваючи агенса на другий план або взагалі опускаючи його, що повністю відповідає офіційно-діловій манері [70].

Крім того, в юридичних текстах використовуються так звані складні інфінітивні конструкції (Complex Object та Complex Subject). Complex Object – це конструкція *noun + to-infinitive* після дієслова, яка відповідає українському додаткові з підрядним реченням. У офіційній мові та в законодавстві часто вживаються звороти на кшталт: *The law requires all operators to register with the authority* (Закон вимагає, щоб усі оператори зареєструвалися в органі). Тут *all operators to register* виступає як комплексний додаток (Complex Object) після *requires* [43]. Complex Subject складає пасивний варіант: *He is expected to appear in court* (Очікується, що він з'явиться в суді). Для офіційного стилю другий варіант особливо типовий, бо знову ж дозволяє уникнути вказівки на конкретного автора очікування (*someone expects him to appear → he is expected to appear*) [51]. Конструкція *be expected to* виражає модальне значення повинності/ймовірності у формально-нейтральний спосіб. Такі конструкції є буденними у звітах, офіційних повідомленнях: *The meeting is scheduled to take place on March 3* (Засідання заплановано провести 3 березня). Відповідно, система англійських інфінітивних комплексів становить невід'ємну частину структури офіційних документів, яка забезпечує лаконічність і формальність викладу.

Підсумовуючи, структурні моделі англійських інфінітивних зворотів включають: *to*-інфінітивні підрядні конструкції (мети, умови тощо), *be + to* звороти для наказів/планів, *for + NP + to* конструкції для означення суб'єкта інфінітива, а також різні види інфінітивних комплексів (пасивних і активних) на рівні речення. Усі вони слугують, щоб сформулювати приписи, норми чи інформацію у відстороненій, узагальненій формі, уникаючи прямої другої особи чи модальних дієслів там, де можна обійтися більш нейтральною конструкцією. Для англійської мови характерним є широке використання номінальних і нефінітних форм, довгих складних речень, пасиву та безособових зворотів інфінітивних конструкціях, і з яким значенням вони вживаються.

2.4. Семантика дієслів в інфінітивних конструкціях англійського офіційного дискурсу

Лексико-семантичний склад дієслів, що вживаються в англомовних офіційних інфінітивних зворотах, відображає прагнення цього стилю до точності, однозначності та консерватизму вислову. Багато з таких дієслів мають латинське або старофранцузьке походження, належать до так званої формальної лексики (*formal or officialese vocabulary*) і рідко використовуються у повсякденному мовленні [5, с. 284]. Звернемось до аналізу основних семантичних груп дієслів, характерних для інфінітивних конструкцій англійського офіційного дискурсу, та особливостей їх використання.

1) *Дієслова зобов'язання, заборони та дозволу (modal enforceable verbs)*. Ця категорія близька за функцією до вже згаданих у французькому випадку, але в англійській вона реалізується дещо інакше лексично. Замість окремих лексем типу *interdire* чи *obliger*, англійська офіційна мова часто вдається до модальних допоміжних слів *shall*, *must*, *may*, однак і повнозначні дієслова теж відіграють роль. Наприклад: *to require* (вимагати, зобов'язувати), *to prohibit* (забороняти), *to permit / to allow* (дозволяти). Згадані дієслова надзвичайно частотні у законодавчих текстах. Стандартні формулювання: *The law requires each party to perform its obligations in good faith* (Закон вимагає, щоб кожна сторона сумлінно виконувала свої зобов'язання); *This Act prohibits any person to disclose confidential data without authorization* (Цим актом забороняється будь-кому розголошувати конфіденційні дані без дозволу). Тут *to perform*, *to disclose* – інфінітиви після *requires/prohibits*, що позначають саме дію, яка підлягає регламентації. Звертає на себе увагу використання слова *shall*, яке є своєрідним «знаком» правничої англійської: конструкція *shall + inf.* фактично є частиною багатьох норм (напр., *Each party shall perform its obligations*). Хоча *shall* – це модальне дієслово, воно виконує ту саму функцію зобов'язання. У сучасних рекомендаціях щодо юридичного письма часто

радять замінювати *shall* на *must* для ясності, але традиційна юридична мова продовжує його активно вживати [47, с. 4-8] Таким чином, семантика обов'язку/заборони передається поєднанням модальних засобів і лексем на кшталт *require, prohibit, mandate, forbid*.

2) **Дієслова офіційної комунікації та адміністрування.** До цієї групи належать дієслова, що описують дії спілкування, документування, ухвалення, притаманні бюрократичній сфері. Часто це формальні синоніми до простіших слів. Наприклад: *to inform* (*inform*) – vs. *to apprise* (доводити до відома офіційно), *to tell* – vs. *to notify* (повідомити офіційно, в письмовій формі), *to ask* – vs. *to request* (запитувати, прохати офіційно), *to give* – vs. *to grant* (надавати – про права, дозвіл), *to get* – vs. *to obtain* (отримувати), *to keep* – vs. *to retain* (зберігати, утримувати). В інфінітивних зворотах можна побачити: “*to notify the applicant of the decision*”, “*to request an extension*”, “*to grant a license*”, “*to retain records for 5 years*”. Згадані дієслова часто вживаються у пасивних інфінітивах в нормативних приписах: *The applicant is to be notified of the decision within 7 days* (Заявника слід повідомити про рішення протягом 7 днів) – тут *to be notified*; “*Records are to be retained for a period of 5 years*” (Записи мають зберігатися протягом 5 років) – *to be retained*. Семантично вони несуть значення передачі інформації чи проведення адміністративної дії згідно з правилами. Також сюди відносяться дієслова типу *to consider* (розглядати), *to examine* (дослідити, перевірити), *to certify* (засвідчити), *to approve* (схвалити, затвердити). Наприклад: *The board is to consider the proposal at its next meeting* (Рада має розглянути пропозицію на наступному засіданні) – *to consider*; “*The committee recommends to approve the budget*” (Комітет рекомендує затвердити бюджет) – *to approve*. У цих випадках інфінітиви (розглянути, затвердити) позначають формальні дії органів чи посадових осіб. Помітно, що часто вибирається більш офіційний синонім: не *to start* а meeting, а *to commence*; не *to end*, а *to terminate* (припиняти); не *to use*, а *to utilize* (використовувати) [57, с.273].

3) Дієслова виконання зобов'язань та процесів (*performative and operative verbs*). У контрактах і законах часто фігурують дієслова, що описують дію, яку треба виконати: *to perform (an obligation)*, *to fulfill (requirements)*, *to comply (with rules)*, *to pay*, *to deliver (goods)*, *to execute (an agreement)*, *to submit (documents)*, *to provide (information)*. Ці дієслова дуже часто стоять в інфінітиві після модальних чи допоміжних слів: *shall perform*, *must comply*, *to be delivered*, *to be submitted* тощо. Наприклад: “*Each party shall perform its obligations*”; “*All employees must comply with the code of conduct*”; “*Documents are to be submitted in duplicate*”. Їх значення – безпосередня дія, потрібна за правилами або домовленістю. В юридичному мовленні навіть сформувались сталі словосполучення: *to carry out* вживають рідше, ніж *to perform*; *to do* майже не зустрічається – замість нього *to execute*, *to conduct*. Примітно, що багато таких дієслів – це нейтральні слова (*pay*, *provide*), але в офіційному тексті вони звучать «важливіше» через загальний контекст та конструкції. Крім того, спостерігається тенденція дублювання значень через сталу пару слів (*doublets*): *to cease and desist* (припинити і утриматися – тобто просто припинити), *to have and hold* (мати і володіти), однак ці архаїчні парні формули властиві більше юридичному жаргону в текстах договорів і меншою мірою з'являються в сучасних нормативних актах. Але факт їх існування підкреслює консервативність офіційної лексики: багато зайвих з точки зору семантики конструкцій зберігаються «за традицією» [53, с.1-15]. На щастя, при аналізі інфінітивних конструкцій ми рідко натраплятимемо на такі дубляжі, оскільки їх вживають у фінальних частинах документів або урочистих формулах (напр., *to have and to hold* – у шлюбних обітницях).

4) Дієслова стану, оцінки та декларації. В офіційних текстах (особливо юридичних дефініціях, декларативних положеннях) зустрічаються дієслова, що позначають встановлення статусу чи оцінки: *to deem* (вважати, з лат. *debere* – вважати належним), *to consider* (розглядати, але також «вважати якимось»), *to*

declare (оголошувати), *to certify* (засвідчити), *to deem* є особливо знаковим: багато законів використовують конструкцію “*X shall be deemed to constitute Y*” (вважатиметься таким, що утворює Y). Наприклад: *Any such failure is deemed to be a material breach of this Agreement* (Будь-який такий недолік вважається істотним порушенням цієї Угоди) [92, с. 314]. Тут *to be* – інфінітив, що входить до пасивної конструкції *is deemed to be*. Дієслово *to deem* суто офіційне, поза юридичним стилем рідкісне; майже синонімічне йому *to consider* використовується в подібному значенні: *the proposal is considered to be impracticable* (пропозиція вважається нездійсненною). Також дієслово *to entitle* (давати право) часто з’являється: *Employee is entitled to receive compensation* (Працівник має право отримувати компенсацію). Ці лексеми задають правовий статус чи оцінку, а інфінітив конкретизує, в чому вона полягає (бути порушенням, отримувати компенсацію). Їх значення, скоріше стан/права, ніж дія, але оформлення через інфінітив дозволяє вписати їх у складні речення.

5) Архаїчні та формально-ввічливі звороти. Сюди можна віднести дієслова, що збереглися переважно у формальному вжитку: *to hereby certify / declare / affirm* (цим засвідчую/підтверджую/заявляю), *to undertake* (брати на себе зобов’язання, урочисто обіцяти), *to refrain* (утримуватися), *to cease* (припинити). Ці дієслова широко трапляються у офіційних текстах: *Party A undertakes to refrain from any actions that could harm Party B* (Сторона А зобов’язується утримуватися від будь-яких дій, що можуть зашкодити Стороні Б). Слово *undertakes* – дуже типове для контрактів (синонім “*hereby agrees*”), а *to refrain* – як бачимо, формальне «утримуватися» замість простого “*not do*”. *To cease* часто йде парюю з *desist*, але й окремо: *If either party fails to perform, the other party may cease to fulfill its obligations* (Якщо якась сторона не виконує свої зобов’язання, інша може припинити виконання своїх). Лексема *cease* є категоричною і більш формальною, ніж *stop*, тому її вибирають у правничому стилі [47,с. 4-8]. Також відзначимо

вживання *to please* у офіційних формульних виразах (в англійській менше, але трапляється у наказах: *You are hereby commanded to cease and desist, and herein fail not, as you will answer the contrary at your peril* – такий наказний тон зараз рідкість, але відголосок архаїки).

Загалом, аналіз семантики дієслів в англійських офіційних інфінітивних конструкціях показує значну питому вагу формальної, книжної лексики, часто латинського походження. Офіційна англійська (“*officialese*”) накопичила значний пласт слів і виразів, що мало вживаються поза діловим контекстом. Це підтверджується й у межах дослідження, адже дієслова *notify, retain, commence, deem, refrain* тощо є саме такими елементами. Значення цих дієслів, попри їх різноманітність, об’єднує те, що вони пов’язані з правовим регулюванням дій або з процесами документування і комунікації. Відсутні емоційні, образні дієслова, кожне слово виконує окреслену смислову роль у нормі чи приписі. Характерним також є уникнення багатозначності. Наприклад, замість *to let* (яке має багато значень) використовують *to permit* (чітко «дозволяти»). Задля точності вводяться спеціальні визначення термінів в законах, часто через звороти “*X shall mean Y*”, але це вже лексикографічна робота всередині тексту.

Підкреслимо ще одну особливість, у англійській мові офіційний стиль любить номіналізації, тому іноді замість дієслів вживають іменники (що ми бачили в розділі 1.2 про номіналізацію). Але якщо дію таки виражено дієсловом, то дуже ймовірно, що це дієслово буде з переліку «формальних» або «канцелярських». Наприклад, просте *to use* у законі може бути замінено конструкцією «*make use of*» (робити використання), або *to be in effect* замість *to apply*. Однак у конструкціях з інфінітивом надають перевагу дієслівній формі: “*This regulation shall apply to all transactions...*”, “*To apply the provisions of this code, ...*”. Отже, спостерігаємо баланс між дієслівними та віддієслівними способами вираження. На завершення зазначимо, що в англійському офіційному дискурсі, як і у французькому та

українському, простежується тенденція до уніфікації термінів. Кожне дієслово використовується послідовно в одному значенні, уникаються художні синоніми чи варіативність. Це полегшує інтерпретацію нормативних текстів. Семантика дієслів підпорядкована прагматичній функції, регулювати поведінку, інформувати, оформлювати рішення. Відповідно, і інфінітивні конструкції, як носії цих дієслів, слугують зазначеній меті, забезпечуючи структурну чіткість і безособовість викладу.

2.5. Інфінітивні звороти в українському офіційному дискурсі та їх структурна організація

Українська мова як флективна слов'янська мова демонструє специфічну систему організації інфінітивних конструкцій, яка суттєво відрізняється від аналітичних структур романських і германських мов. Інфінітив в українській мові зберігає архаїчні риси давньослов'янської дієслівної системи, водночас адаптуючись до потреб сучасного офіційно-ділового мовлення. Структурна організація інфінітивних зворотів в українському офіційному дискурсі визначається взаємодією морфологічних показників, синтаксичних зв'язків та функціонально-стилістичних вимог документообігу [7, с. 368]. Основною формальною ознакою інфінітива виступає суфікс *-ти* або його фонетичні варіанти *-ть*, *-сти*, *-зти*, що маркують неозначену форму дієслова без вказівки на особу, число чи час. У текстах законодавчих актів, розпоряджень, протоколів та офіційних листів інфінітивні конструкції утворюють стійкі синтаксичні моделі, які забезпечують точність формулювань та уніфікацію мовних засобів. Найпоширенішою структурною моделлю інфінітивних зворотів в українському

офіційному дискурсі є конструкції з модальними дієсловами, які виражають необхідність, можливість, обов'язок або заборону виконання дії [27, с.115].

Типова схема таких конструкцій має вигляд: модальне слово + інфінітив, наприклад: *треба розглянути, необхідно затвердити, слід виконати, можна подати, заборонено використовувати*. У законодавчих текстах частотними є безособові речення з предикативами на зразок: *потрібно забезпечити, варто врахувати, доцільно встановити*. Ці структури дозволяють уникнути прямої вказівки на суб'єкта дії, що відповідає вимогам офіційно-ділового стилю щодо узагальненості та об'єктивності викладу. Наприклад, у постанові Кабінету Міністрів України можна зустріти формулювання: «необхідно затвердити порядок надання адміністративних послуг», де інфінітивний зворот виконує функцію головного члена односкладного речення та передає категоричну модальність [36].

Друга продуктивна модель представлена конструкціями з фазовими дієсловами, які позначають початок, продовження або завершення дії: *почати реалізацію, продовжити виконання, завершити впровадження*. У протоколах засідань та наказах такі звороти фіксують етапність виконання рішень, наприклад: «розпочати розгляд питання про внесення змін до статуту, продовжити моніторинг виконання державної програми, завершити підготовку звіту про фінансово-господарську діяльність». Структурно ці конструкції утворюються за схемою: фазове дієслово у особовій формі + інфінітив або фазове дієслово + віддієслівний іменник + інфінітив [40, с.142-158]. Особливістю української мови є можливість поєднання фазового дієслова з віддієслівним іменником, що створює додаткові засоби номіналізації дії, характерні для офіційного стилю [30]. Прикладом може слугувати формулювання: «розпочати процедуру ліквідації юридичної особи», де фазове дієслово *розпочати* керує віддієслівним іменником *процедуру*, який сам має при собі залежний інфінітивний оборот.

Третій структурний тип становлять інфінітивні конструкції з дієсловами волевиявлення, рішення та спонукання: *ухвалити рішення надати, прийняти постанову про затвердження, видати наказ про призначення, доручити здійснити, зобов'язати забезпечити*. Ці моделі є базовими для розпорядчих документів, оскільки безпосередньо виражають владні повноваження та адміністративні рішення. Типова структура включає перформативне дієслово у формі інфінітива або особової форми, за яким слідує інфінітивний зворот, що деталізує зміст розпорядження. Наприклад, у наказі керівника установи можна зустріти формулювання: «доручити заступнику директора організувати проведення інвентаризації матеріальних цінностей до 31 грудня поточного року». Тут перформативне дієслово *доручити* вводить складну інфінітивну конструкцію з непрямым додатком (*заступнику директора*) та розгорнутим інфінітивним зворотом (*організувати проведення інвентаризації матеріальних цінностей*), що включає віддієслівний іменник та обставину часу.

Четверта модель охоплює інфінітивні конструкції з дієсловами мовлення та мислення, що використовуються для оформлення позицій, висновків та рекомендацій: *вважати за доцільне запровадити, визнати необхідним розробити, рекомендувати створити, пропонувати затвердити*. У висновках експертних комісій, аналітичних довідках та рекомендаційних документах такі звороти формують аргументаційну базу рішень. Приклад з експертного висновку: «комісія вважає за доцільне запровадити електронний документообіг у всіх структурних підрозділах установи з метою підвищення ефективності адміністративних процесів». Структурно ця модель характеризується наявністю керуючого дієслова ментальної або комунікативної сфери, предикатива або віддієслівного іменника та власне інфінітивного звороту. Специфічною рисою української мови є можливість вживання конструкції з часткою *за* у складі предикативного звороту (*вважати за*

потрібне, визнати за необхідне), що не має прямих аналогів у французькій чи англійській мовах [12, с. 228].

П'ята структурна модель представлена інфінітивними конструкціями з дієсловами дозволу, заборони та обмеження: *дозволити використовувати, заборонити застосовувати, обмежити право здійснювати*. У регулятивних актах, інструкціях та положеннях ці конструкції встановлюють правові межі дій суб'єктів. Наприклад, у положенні про охорону праці можна зустріти формулювання: «забороняється використовувати несправне обладнання під час виконання робіт підвищеної небезпеки». Тут безособова форма забороняється вводить інфінітивний зворот, який конкретизує заборонену дію та обставини її здійснення. Структурно модель будується за схемою: дієслово дозволу/заборони (у особовій або безособовій формі) + інфінітив + додатки та обставини. Варіантом цієї моделі є конструкції з віддієслівними іменниками: *заборона на використання, дозвіл на здійснення, обмеження права проводити*, що характерно для номіналізованого синтаксису офіційно-ділового стилю.

Шоста модель охоплює інфінітивні конструкції цільового призначення, де інфінітив виражає мету дії основного предиката: *створити комісію для розгляду, призначити перевірку з метою встановити, виділити кошти на забезпечення*. У бюджетних запитах, техніко-економічних обґрунтуваннях та проєктних документах такі конструкції пояснюють призначення запланованих заходів або виділених ресурсів. Приклад з бюджетного запиту: *виділити субвенцію місцевому бюджету для фінансування заходів щодо підтримки малого підприємництва в регіоні*. Тут інфінітивний зворот з прийменником *для* вказує на цільове призначення виділених коштів. Структурні варіанти включають конструкції з прийменниками *для, з метою, задля* та сполучниками *щоб, аби*, де інфінітив може поєднуватися з іншими дієслівними формами у складнопідрядних реченнях мети [9, с. 336].

Сьома модель представлена інфінітивними конструкціями умови та припущення, що використовуються у правових нормах та договірних зобов'язаннях: *у разі необхідності здійснити, за умови дотримання вимог затвердити, у випадку виникнення потреби встановити*. У договорах, угодах та регламентах такі конструкції окреслюють умови реалізації певних дій або процедур. Наприклад, у договорі оренди можна зустріти формулювання: «орендар зобов'язується у разі пошкодження майна негайно повідомити орендодавця та вжити заходів щодо запобігання подальшому руйнуванню об'єкта оренди». Тут умовний зворот «у разі пошкодження майна» вводить низку інфінітивних конструкцій, що деталізують зобов'язання орендаря. Структурно модель характеризується наявністю умовних зворотів (*у разі, за умови, у випадку, якщо*), за якими слідують інфінітивні конструкції або складнопідрядні речення з інфінітивами.

Восьма модель охоплює інфінітивні конструкції способу дії, де інфінітив конкретизує спосіб виконання основного предиката: *здійснювати контроль шляхом проведення перевірок, забезпечувати координацію через створення робочих груп, досягати цілей за допомогою впровадження інновацій*. У методичних рекомендаціях, інструкціях та стандартах такі конструкції описують процедури та алгоритми дій. Приклад зі стандарту якості: «забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних норм шляхом щоденного проведення вологого прибирання приміщень та регулярної дезінфекції робочих поверхонь». Тут інфінітивний зворот «шляхом щоденного проведення вологого прибирання» конкретизує спосіб забезпечення санітарних норм. Структурно модель будується з використанням прийменників *шляхом, через, за допомогою*, які вводять віддієслівні іменники або інфінітивні звороти.

Дев'ята модель представлена інфінітивними конструкціями результату та наслідку, де інфінітив вказує на очікуваний або досягнутий результат: *внести*

зміни з метою удосконалити, провести реформу задля підвищити, реалізувати програму для забезпечити. У стратегічних планах, концепціях розвитку та програмних документах такі конструкції пов'язують заходи з їхніми очікуваними результатами. Наприклад, у стратегії розвитку регіону: «реалізувати комплекс заходів з модернізації комунальної інфраструктури з метою підвищити якість житлово-комунальних послуг та забезпечити сталий розвиток територіальної громади». Тут інфінітивні звороти «підвищити якість» та «забезпечити сталий розвиток» конкретизують очікувані результати модернізації. Структура включає дієслово дії у особовій формі, цільовий зворот та один або кілька інфінітивів, що деталізують результати [33, с.120].

Десята модель охоплює складені дієслівні присудки з інфінітивом, що є характерною рисою синтаксису офіційно-ділового стилю української мови: *має право здійснювати, зобов'язаний забезпечити, повинен дотримуватися, спроможний виконати.* У статутах організацій, посадових інструкціях та контрактах такі конструкції визначають права, обов'язки та повноваження суб'єктів правовідносин. Приклад з посадової інструкції: «головний бухгалтер зобов'язаний забезпечувати своєчасне складання та подання фінансової звітності до контролюючих органів відповідно до встановлених законодавством термінів та форм». Тут модальне дієслово «зобов'язаний» формує складений присудок разом з інфінітивом «забезпечувати», який має при собі розгорнуту групу додатків та обставин. Структурно модель включає модальний компонент (дієслово, прикметник або віддієслівний іменник) та інфінітивний компонент, що може бути простим або розгорнутим.

Одинадцята модель представлена безособовими інфінітивними реченнями, які виражають припис, заборону, можливість або неможливість дії: *заборонено порушувати, дозволяється використовувати, не допускається застосовувати, можливо здійснити.* У правилах внутрішнього трудового розпорядку, технічних

регламентах та інструкціях з експлуатації такі конструкції формулюють імперативні норми без зазначення конкретного адресата. Наприклад, у правилах пожежної безпеки: «забороняється зберігати легкозаймисті речовини у виробничих приміщеннях без спеціально обладнаних сховищ та належного контролю». Тут безособова форма забороняється вводить інфінітивний зворот, який деталізує заборонену дію та супутні обставини. Структурно модель характеризується відсутністю підмета та наявністю безособового предиката у формі дієслова на *-но*, *-то* або модального слова, за яким слідує інфінітив [20, с. 368].

Дванадцята модель охоплює розщеплені присудки, де просте дієслово замінюється конструкцією з віддієслівного іменника та дієслова широкої семантики: *здійснити перевірку* (замість *перевірити*), *провести аналіз* (замість *проаналізувати*), *надати допомогу* (замість *допомогти*), *прийняти рішення* (замість *вирішити*). Ця модель є найхарактернішою рисою офіційно-ділового стилю української мови і забезпечує можливість деталізації дії через розгортання віддієслівного іменника означеннями. Наприклад, у протоколі засідання: «комісія прийняла рішення провести додаткову експертизу представлених матеріалів із залученням незалежних фахівців галузі». Тут розщеплений присудок «прийняла рішення провести» включає перформативне дієслово, віддієслівний іменник та інфінітивний зворот. Структурно модель будується за схемою: дієслово широкої семантики (*здійснити, провести, надати, прийняти*) + віддієслівний іменник + можливі означення та обставини + інфінітивний зворот (за потреби) [13, с. 228].

Тринадцята модель представлена інфінітивними конструкціями з прийменниково-відмінковими формами, що виражають різноманітні обставинні відношення: *після завершення розгляду прийняти, до початку виконання узгодити, під час проведення перевірки виявити, за відсутності підстав відмовити*. У процесуальних документах, актах перевірок та судових рішеннях такі конструкції встановлюють темпоральні, причинові та умовні відношення між діями.

Наприклад, в акті перевірки: «після завершення документальної перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства за 2024 рік встановлено порушення порядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності». Тут темпоральна конструкція «після завершення документальної перевірки» вводить обставину часу для основного предиката «встановлено». Структурно модель включає прийменник (*після, до, під час, за, у разі*), віддієслівний іменник або інфінітив та основний предикат, який може містити інфінітивні компоненти.

Чотирнадцята модель охоплює інфінітивні конструкції паралельної дії, де кілька інфінітивів перелічують послідовні або одночасні дії: *розглянути, обговорити та затвердити; провести аналіз, підготувати висновки і подати пропозиції; організувати, забезпечити та проконтролювати*. У планах роботи, програмах заходів та резолюціях такі конструкції структурують послідовність дій або розподіл обов'язків. Приклад з плану роботи: «департаменту освіти до 15 березня поточного року розробити, узгодити з зацікавленими сторонами та подати на затвердження концепцію розвитку інклюзивної освіти». Тут три інфінітиви (*розробити, узгодити, подати*) утворюють паралельну конструкцію, що деталізує завдання департаменту. Структурно модель характеризується наявністю однорідних інфінітивних присудків, поєднаних сполучниками *і, та, й* або безсполучниковим зв'язком з комами [13, с. 228]. Основні різновиди таких конструкцій подано в таблиці 2.1.

Проведений аналіз структурної організації інфінітивних зворотів в українському офіційному дискурсі дозволяє зробити висновок про високий ступінь структурної диференціації та функціональної спеціалізації цих конструкцій. Виявлено чотирнадцять основних структурних моделей інфінітивних конструкцій, кожна з яких виконує специфічні функції у документообігу та характеризується власними синтаксичними особливостями.

Таблиця 2.1.

Структурні моделі інфінітивних конструкцій в українському офіційному дискурсі

Модель	Структурна схема	Типові дієслова / компоненти	Семантико-прагматична функція	Приклад з документа
Модальна	Модальне слово (безособова форма) + інфінітив перехідного дієслова + об'єкт у знах. відм. / обставина	необхідно, слід, потрібно, варто, доцільно, можна, заборонено	Вираження нормативної вимоги, обов'язковості чи доцільності дії в безособовій, інституційно нейтральній формі	Необхідно затвердити Порядок надання адміністративних послуг населенню територіальної громади.
Фазова	Фазове дієслово у неозначено-особовій або інфінітивній конструкції + інфінітив / віддієслівний іменник	почати, розпочати, продовжити, завершити, припинити	Фіксація етапу реалізації управлінської дії (ініціювання, тривання, завершення), структурування послідовності процесів	Розпочати реалізацію державної цільової програми з енергоефективності житлового фонду.
Вольова	Перформативне дієслово наказового характеру + інфінітив або інфінітивний комплекс з об'єктом	ухвалити, доручити, зобов'язати, наказати, прийняти, визначити	Офіційна фіксація волевиявлення органу влади, покладання обов'язків, ініціювання конкретних управлінських дій	Доручити заступнику міського голови організувати проведення комплексної перевірки стану обліку майна.
Ментально-комунікативна	Дієслово мислення / оцінки + об'єктне доповнення + інфінітивна конструкція	вважати, визнати, вважати за доцільне, рекомендувати, пропонувати	Вербалізація інституційної оцінки, позиції чи рекомендації, що формує підґрунтя подальших рішень	Вважати за доцільне запровадити електронний документообіг у структурних підрозділах виконавчого комітету.
Регулятивна	Дієслово дозволу / заборони + інфінітив або інфінітивний комплекс	дозволити, заборонити, обмежити, встановити, не допускати	Нормативне регулювання допустимості / недопустимості дій, запровадження обмежень та заборон	Заборонити використовувати несправне обладнання під час виконання виробничих операцій.
Цільова	Дієслово дії + прийменниково-сполучникова конструкція для/з метою + інфінітив	виділити, створити, призначити, спрямувати, передбачити	Артикуляція мети управлінського рішення, орієнтація дії на досягнення визначеного результату	Виділити кошти з місцевого бюджету для фінансувати заходи з модернізації системи теплопостачання.
Умовна	Конструкція у разі /	у разі, за умови, у	Окреслення умов	У разі виникнення

	за умови / у випадку + віддієслівний іменник / інфінітивна ситуація + інфінітив	випадку (як службові компоненти), може, слід	реалізації чи зміни управлінської дії, формування контингентних норм і процедур	потреби встановити додаткові вимоги до учасників конкурсного відбору.
Способу дії	Дієслово дії + приєдниковий компонент шляхом / через + віддієслівний іменник або інфінітивний комплекс	забезпечувати, здійснювати, досягати, реалізувати	Конкретизація механізму досягнення результату, задавання процедурного способу реалізації управлінського рішення	Забезпечити дотримання санітарних норм шляхом проведення планових та позапланових перевірок.
Результативна	Дієслово дії + з метою / задля + інфінітив або інфінітивно-предикативний комплекс	реалізувати, провести, внести, підвищити, оптимізувати	Підкреслення очікуваного ефекту або кінцевого результату управлінських заходів	Реалізувати заходи з метою підвищити якість надання публічних послуг населенню громади.
Складений присудок	Модальний / предикативний компонент + інфінітив як смисловий центр предиката	має право, зобов'язаний, повинен, не має права, зобов'язується	Нормативне закріплення статусних повноважень, прав та обов'язків суб'єктів владних повноважень або посадових осіб	Посадова особа має право здійснювати перевірки дотримання вимог чинного законодавства.
Безособова	Безособове дієслово або предикативний прислівник + інфінітив / віддієслівний іменник	заборонено, дозволяється, не допускається, необхідно, належить	Узагальнено-нормативне вираження прислів'їв без зазначення конкретного суб'єкта дії, формування імперсонального імперативу	Не допускається порушувати встановлений порядок зберігання службової документації.
Розщеплений присудок	Дієслово дії + віддієслівний іменник як об'єкт + залежний інфінітив / інфінітивний комплекс	здійснити, провести, надати, прийняти, забезпечити	Формалізація складних управлінських дій через поєднання номіналізованого процесу та конкретизованої інфінітивної дії	Прийняти рішення провести додаткову експертизу проектної документації.
Приєдниково-відмінкова	Приєдник + віддієслівний або абстрактний іменник (род. / ор. відм.) + інфінітивна або предикативна частина	після, до, під час, за, у процесі, в разі	Уточнення часових, причинно-наслідкових та організаційних зв'язків між подіями, прив'язка дії до певного етапу процесу	Після завершення перевірки встановлено порушення вимог чинного законодавства у сфері публічних закупівель.
Паралельна	Ряд однорідних інфінітивів, поєднаних сурядними	розглянути, обговорити, затвердити, погодити,	Конденсація кількох управлінських дій у межах єдиного рішення,	Розглянути, обговорити та затвердити Положення про

	сполучниками (та, і, або)	організувати	структурування переліку процедур або кроків	порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад.
--	---------------------------	--------------	---	---

Джерело: сформовано самостійно автором на основі власного дослідження.

Найбільш частотними є модальні конструкції з предикативами необхідності та можливості, що становлять близько 35 % усіх інфінітивних зворотів у аналізованих текстах законів, постанов та розпоряджень. Високу частотність демонструють також вольові конструкції з перформативними дієсловами (близько 22 %), регулятивні конструкції з дієсловами дозволу та заборони (близько 15 %), а також розщеплені присудки (близько 18 %), що є маркерною рисою офіційно-ділового стилю української мови. Структурна організація інфінітивних зворотів в українському офіційному дискурсі визначається взаємодією синтаксичних, морфологічних та стилістичних чинників. Синтаксичний фактор проявляється у типових схемах побудови конструкцій, де інфінітив може виступати як простий або розгорнутий компонент, може супроводжуватися додатками, означеннями та обставинами різних типів.

Морфологічний фактор пов'язаний з формальними показниками інфінітива (суфікси *-ти, -ть, -сти, -зти*) та видовими характеристиками дієслів, що впливають на аспектуальну семантику всієї конструкції. Стилiстичний фактор визначається функціональними вимогами офіційно-ділового мовлення щодо точності, однозначності, стандартизації та безособовості викладу, що призводить до переваги певних структурних моделей над іншими. Зокрема, у правових текстах домінують безособові та модальні конструкції (разом до 55 %), у розпорядчих документах переважають вольові та перформативні конструкції (до 48 %), а у плановій документації частотними є процесуальні та цільові конструкції (до 42 %). Специфічною рисою української мови є широке використання розщеплених присудків, де просте дієслово замінюється аналітичною конструкцією з віддієслівного іменника та дієслова широкої семантики.

Ця особливість відрізняє український офіційно-діловий дискурс від французького та англійського, де такі конструкції менш частотні. Розщеплені присудки дозволяють деталізувати характеристики дії через розгортання віддієслівного іменника означеннями та обставинами, що відповідає вимогам офіційно-ділового стилю щодо точності та повноти викладу інформації. Іншою специфічною рисою є можливість вживання конструкції з часткою *за* у складі предикативного звороту (*вважати за потрібне, визнати за необхідне*), що не має прямих структурних аналогів у романських і германських мовах та відображує синтетичний характер граматичної будови української мови.

2.6. Лексико-семантичні особливості дієслів в інфінітивних конструкціях української мови

Лексико-семантичний склад дієслів, що функціонують в інфінітивних конструкціях українського офіційного дискурсу, характеризується високим ступенем термінологізації, стилістичної маркованості та функціональної спеціалізації. Семантична структура цих дієслів відображає специфіку діяльнісних сфер, регульованих офіційно-діловим мовленням: адміністративно-управлінську, правову, економічну, виробничо-технічну та соціально-культурну [14, с. 856]. Основну групу становлять дієслова широкої семантики, які у поєднанні з віддієслівними іменниками утворюють аналітичні конструкції офіційно-ділового стилю. До них належать дієслова *здійснювати, проводити, забезпечувати, надавати, приймати, виконувати*, що можуть поєднуватися з великою кількістю різних іменників і формувати стійкі термінологічні словосполучення. Наприклад, дієслово «здійснювати» утворює такі конструкції: *здійснювати контроль, здійснювати нагляд, здійснювати управління, здійснювати координацію,*

здійснювати моніторинг. Ці дієслова втрачають частину своєї конкретної семантики і набувають функції операторів, які вводять основний зміст дії через віддієслівний іменник.

Другу семантичну групу формують дієслова перформативної дії, які безпосередньо здійснюють адміністративні або правові акти у момент їх вербалізації: *затвердити, ухвалити, прийняти, визнати, оголосити, призначити, звільнити* [35, с. 248]. Ці дієслова характеризуються тим, що їхнє вживання в офіційному документі тотожне здійсненню відповідної дії. Наприклад, формулювання у наказі «затверджую положення про структурний підрозділ» не описує дію затвердження, а безпосередньо здійснює її. У складі інфінітивних конструкцій ці дієслова часто виступають як об'єкти вольових дієслів: *пропонується затвердити, рекомендується прийняти, необхідно ухвалити, слід визнати*. Семантична особливість перформативів полягає у їхній здатності реалізувати іллокутивну силу висловлювання, тобто не лише називати дію, а й здійснювати її засобами мови. У інфінітивній формі перформативи зберігають свій директивний потенціал, але переносять відповідальність за здійснення дії з мовця на адресата або на неозначену інстанцію.

Третю семантичну групу становлять дієслова регулятивної дії, які встановлюють норми, правила, обмеження або дозволи: *дозволити, заборонити, зобов'язати, уповноважити, обмежити, встановити, визначити* [36]. Ці дієслова формують правову рамку діяльності суб'єктів і визначають межі їхньої компетенції. У інфінітивних конструкціях вони часто поєднуються з модальними операторами: *має право дозволити, зобов'язаний встановити, уповноважений визначити, не дозволяється обмежувати*. Наприклад, у положенні про структурний підрозділ: «керівник департаменту має право дозволяти або забороняти використання службового транспорту працівниками підрозділу у неробочий час за наявності обґрунтованих виробничих потреб». Тут регулятивні

дієслова *дозволяти, забороняти* утворюють інфінітивну конструкцію, яка деталізує повноваження керівника. Семантична специфіка цієї групи полягає у вираженні модальності деонтичного типу, обов'язку, дозволу або заборони, що впливають з правових норм.

Четверта семантична група охоплює дієслова процесуальної дії, які описують послідовні етапи виконання завдань або реалізації проектів: *розробити, підготувати, організувати, впровадити, реалізувати, забезпечити, проконтролювати*. Ці дієслова структурують процеси у часі і визначають послідовність операцій. У плановій і звітній документації вони утворюють ланцюжки інфінітивів, що описують технологію виконання завдань: *розробити концепцію, підготувати проект, узгодити з зацікавленими сторонами, затвердити у встановленому порядку, організувати виконання, забезпечити фінансування, впровадити у практику, проконтролювати результати*. Наприклад, у плані заходів: «управлінню економічного розвитку до кінця першого кварталу розробити методичні рекомендації щодо підготовки бізнес-планів інвестиційних проектів, організувати їх обговорення з представниками бізнес-спільноти та забезпечити впровадження у практику роботи територіальних громад». Семантична особливість цієї групи полягає у аспектуальній характеристиці дій: більшість цих дієслів належать до доконаного виду і позначають результативні дії з чітко окресленими межами [6, с. 20].

П'ята семантична група представлена дієсловами ментальної та комунікативної дії, які виражають процеси мислення, оцінки, передачі інформації: *вважати, визнавати, розглядати, аналізувати, досліджувати, повідомляти, інформувати, доповідати* [39, с. 42-52]. Ці дієслова характерні для аналітичних документів, експертних висновків, доповідних записок та інформаційних листів. У інфінітивних конструкціях вони часто вводять підрядні з'ясувальні речення або інфінітивні звороти: *вважати за доцільне запровадити, визнати необхідним*

розробити, розглядати як пріоритетне забезпечити, доповісти про хід виконання. Наприклад, у експертному висновку: «комісія вважає за необхідне розширити перелік показників ефективності діяльності підприємства, включивши до нього індикатори соціальної відповідальності та екологічної безпеки виробництва». Тут ментальне дієслово «вважає» вводить інфінітивну конструкцію, яка містить оціночний компонент та пропозицію щодо дій. Семантична специфіка цієї групи полягає у вираженні епістемічної модальності, тобто оцінки достовірності, доцільності або необхідності певних дій з позиції суб'єкта судження.

Шоста семантична група охоплює дієслова документального оформлення, які позначають дії зі створення, обробки, зберігання та передачі документів: *оформити, зареєструвати, завірити, підписати, погодити, візувати, архівувати, направити*. Ці дієслова формують процедурний каркас документообігу і є специфічними для офіційно-ділового стилю. У інструкціях з діловодства та положеннях про документообіг вони утворюють типові конструкції: *оформити у встановленому порядку, зареєструвати в журналі обліку, завірити підписом та печаткою, погодити з юридичним відділом, направити на виконання*. Наприклад, в інструкції з діловодства: «вхідну кореспонденцію необхідно зареєструвати в автоматизованій системі обліку документів протягом одного робочого дня з моменту надходження, погодити порядок виконання з керівництвом та направити відповідальному виконавцю із зазначенням строку виконання». Тут дієслова документального оформлення *зареєструвати, погодити, направити* утворюють послідовність інфінітивів, що описує процедуру обробки вхідних документів. Семантична особливість цієї групи полягає у їхній прямій прив'язці до матеріальних носіїв інформації (документів) та формалізованих процедур роботи з ними [15, с. 856].

Сьома семантична група представлена дієсловами фінансово-економічної діяльності, які позначають операції з грошовими коштами, майном, ресурсами:

виділити, перерахувати, фінансувати, кредитувати, інвестувати, компенсувати, списати. Ці дієслова формують семантичне ядро фінансової та бухгалтерської документації. У кошторисах, бюджетних запитах, договорах та звітах вони утворюють конструкції: *виділити кошти на фінансування, перерахувати платежі до бюджету, забезпечити фінансування за рахунок, інвестувати у розвиток, компенсувати збитки.* Наприклад, у рішенні про бюджет: «виділити з резервного фонду місцевого бюджету 5 мільйонів гривень на фінансування першочергових заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та забезпечити цільове використання виділених коштів під контролем фінансового управління». Тут фінансово-економічні дієслова *виділити, забезпечити* формують інфінітивні конструкції, що визначають напрями використання бюджетних коштів. Семантична специфіка цієї групи полягає у вираженні кількісних параметрів дії (скільки виділити, перерахувати), джерела або призначення фінансових ресурсів [35, с. 248].

Восьма семантична група охоплює дієслова юридичної дії, які позначають правові процедури та стани: *позивати, оскаржити, апелювати, стягнути, притягнути, звільнити, реабілітувати.* Ці дієслова є специфічними для правової документації: позовних заяв, рішень судів, постанов органів досудового розслідування. У інфінітивних конструкціях вони часто поєднуються з правовими термінами та формулюваннями: *має право оскаржити рішення суду, притягнути до відповідальності за порушення, стягнути заборгованість у судовому порядку, звільнити від кримінальної відповідальності.* Наприклад, у рішенні суду: «позивач має право оскаржити рішення суду першої інстанції в апеляційному порядку протягом десяти днів з дня проголошення рішення, подавши апеляційну скаргу до відповідного апеляційного суду через суд першої інстанції». Тут юридичне дієслово «оскаржити» утворює інфінітивну конструкцію, яка деталізує процесуальні права сторони. Семантична особливість цієї групи полягає у їхній

прив'язці до правових норм, процесуальних строків та формалізованих процедур судочинства.

Дев'ята семантична група представлена дієсловами технічної та виробничої діяльності, які позначають операції з обладнанням, матеріалами, технологічними процесами: *встановити, демонтувати, налагодити, експлуатувати, ремонтувати, модернізувати, утилізувати*. Ці дієслова є базовими для технічної документації: інструкцій з експлуатації, технологічних регламентів, проектно-кошторисної документації. У інфінітивних конструкціях вони часто супроводжуються технічними характеристиками та параметрами: *встановити обладнання відповідно до технічних вимог, експлуатувати у встановленому температурному режимі, ремонтувати із застосуванням оригінальних комплектуючих*. Наприклад, у технічному регламенті: «забороняється експлуатувати електрообладнання з пошкодженою ізоляцією проводів, несправними захисними пристроями або без належного заземлення, оскільки це створює загрозу ураження електричним струмом обслуговуючого персоналу». Тут технічне дієслово «експлуатувати» утворює інфінітивну конструкцію з переліком заборонених умов експлуатації. Семантична специфіка цієї групи полягає у вираженні конкретних фізичних операцій з матеріальними об'єктами, що вимагає точної технічної термінології [79, с. 205-214].

Десята семантична група охоплює дієслова соціально-кадрової діяльності, які позначають дії з управління персоналом, організацією роботи колективу: *призначити, звільнити, атестувати, преміювати, стягнути, підвищити, перевести*. Ці дієслова формують семантичне ядро кадрової документації: наказів по особовому складу, трудових договорів, посадових інструкцій. У інфінітивних конструкціях вони часто поєднуються з посадами, підрозділами, умовами праці: *призначити на посаду керівника відділу, звільнити у зв'язку з скороченням штату, атестувати відповідно до графіка, преміювати за досягнення високих показників*.

Наприклад, у наказі про преміювання: «преміювати працівників виробничого відділу у розмірі одного посадового окладу за успішне виконання планових показників четвертого кварталу та забезпечення якісного виконання договірних зобов'язань перед замовниками». Тут соціально-кадрове дієслово «преміювати» утворює інфінітивну конструкцію, яка визначає підстави преміювання та розмір винагороди. Семантична особливість цієї групи полягає у вираженні адміністративних рішень щодо персоналу, що мають правові наслідки для трудових відносин [79, с. 205-214].

Одинадцята група представлена дієсловами інформаційно-комунікативної діяльності, які позначають процеси обміну інформацією: *повідомити, інформувати, доповісти, надіслати, направити, опублікувати, оприлюднити*. Ці дієслова є базовими для листування, звітності, інформаційних повідомлень. У інфінітивних конструкціях вони часто визначають адресата, спосіб та зміст комунікації: *повідомити зацікавленим особам, інформувати про результати перевірки, доповісти керівництву про хід виконання, направити на розгляд, оприлюднити на офіційному веб-сайті*. Наприклад, у листі: «просимо повідомити до 20 числа поточного місяця про можливість участі представників вашої організації у засіданні робочої групи з питань координації спільних проектів, що відбудеться 25 числа о 10 годині за адресою вулиця Хрещатик, 1». Тут інформаційно-комунікативне дієслово «повідомити» утворює інфінітивну конструкцію з точним зазначенням строку, теми та обставин повідомлення. Семантична специфіка цієї групи полягає у вираженні не самої дії, а передачі інформації про дію, тобто метакомунікативному характері цих дієслів [2, с. 78-91].

Дванадцята семантична група охоплює дієслова контролюю-наглядової діяльності, які позначають дії з перевірки, нагляду, моніторингу: *перевірити, проконтролювати, наглядати, моніторити, інспектувати, ревізувати*. Ці дієслова є специфічними для актів перевірок, наглядових висновків, планів

контрольних заходів. У інфінітивних конструкціях вони часто визначають об'єкт, предмет та строки контролю: *перевірити дотримання вимог законодавства, проконтролювати цільове використання коштів, здійснювати нагляд за дотриманням правил, моніторити виконання показників*. Наприклад, у плані перевірок: «відділу внутрішнього контролю у другому кварталі провести перевірку дотримання фінансової дисципліни структурними підрозділами установи з акцентом на цільове використання бюджетних коштів та дотримання процедур державних закупівель». Тут контрольно-наглядове дієслово «провести перевірку» (аналітична конструкція) деталізує предмет та напрями контролю. Семантична особливість цієї групи полягає у вираженні владних повноважень контролюючого органу та його праві на доступ до інформації про діяльність підконтрольного суб'єкта [4, с.19-21].

Тринадцята група представлена дієсловами освітньо-методичної діяльності, які позначають процеси навчання, підготовки, підвищення кваліфікації: *навчити, підготувати, атестувати, інструктувати, консультувати, стажувати*. Ці дієслова є базовими для навчальних планів, програм підвищення кваліфікації, методичних рекомендацій. У інфінітивних конструкціях вони часто визначають категорії слухачів, зміст та форми навчання: *навчити працівників правилам охорони праці, підготувати фахівців відповідно до професійних стандартів, організувати стажування на провідних підприємствах, проконсультувати з питань застосування нового обладнання*. Наприклад, у плані заходів: «організувати до кінця року підвищення кваліфікації педагогічних працівників з питань інклюзивної освіти та забезпечити проходження стажування не менше 20 % педагогів у закладах освіти з успішним досвідом впровадження інклюзивних практик». Тут освітньо-методичні дієслова *організувати підвищення, забезпечити проходження стажування* (конструкції) визначають напрями та масштаби освітніх заходів. Семантична специфіка цієї групи полягає у вираженні процесів

передачі знань, умінь та навичок, що мають вимірювані результати у вигляді компетентностей або кваліфікацій [4, с.19-21].

Чотирнадцята семантична група охоплює дієслова планово-прогностичної діяльності, які позначають дії з планування, прогнозування, стратегування: *планувати, прогнозувати, передбачити, проектувати, моделювати*. Ці дієслова є характерними для стратегічних планів, програм розвитку, концепцій реформування. У інфінітивних конструкціях вони часто визначають горизонти планування, цільові показники, сценарії розвитку: *планувати на середньострокову перспективу, прогнозувати темпи економічного зростання, передбачити механізми фінансування, проектувати організаційну структуру*. Наприклад, у стратегії розвитку: «планується до 2030 року забезпечити модернізацію всієї комунальної інфраструктури обласного центру, передбачивши поетапне впровадження енергоефективних технологій та систем централізованого теплопостачання з альтернативними джерелами енергії». Тут планово-прогностичні дієслова *планується забезпечити, передбачивши впровадження* визначають часові рамки та зміст майбутніх перетворень. Семантична особливість цієї групи полягає у вираженні дій, спрямованих у майбутнє, які мають характер намірів, прогнозів, а не актуальних подій [10, с. 201].

П'ятнадцята семантична група представлена дієсловами координаційно-організаційної діяльності, які позначають дії з узгодження, координації, інтеграції: *узгодити, координувати, інтегрувати, синхронізувати, гармонізувати*. Ці дієслова є характерними для документів міжвідомчої взаємодії, угод про співпрацю, планів спільних заходів. У інфінітивних конструкціях вони часто визначають сторони взаємодії, предмет узгодження, механізми координації: *узгодити позиції з партнерами, координувати діяльність структурних підрозділів, інтегрувати інформаційні системи, синхронізувати графіки реалізації проєктів*. Наприклад, у меморандумі про співпрацю: «сторони зобов'язуються координувати свої дії у

сфері реалізації спільних інвестиційних проектів, узгоджувати плани заходів на поточний рік до початку планового періоду та забезпечувати обмін інформацією про хід виконання взятих зобов'язань на щоквартальній основі». Тут координаційно-організаційні дієслова *координувати, узгоджувати, забезпечувати обмін* визначають форми та періодичність взаємодії сторін. Семантична особливість цієї групи полягає у вираженні не односторонніх дій, а процесів узгодження інтересів, синхронізації зусиль кількох суб'єктів для досягнення спільної мети [10, с. 201]. Класифікацію таких дієслів та їхніх функцій представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Семантичні групи дієслів в інфінітивних конструкціях українського офіційного дискурсу

Семантична група	Типові представники	Сфера застосування	Приклад конструкції
Дієслова широкої семантики	здійснювати, проводити, забезпечувати, надавати	Усі типи документів	здійснювати контроль за дотриманням норм
Перформативні дієслова	затвердити, ухвалити, прийняти, визнати, оголосити	Розпорядчі документи	затвердити порядок надання послуг
Регулятивні дієслова	дозволити, заборонити, зобов'язати, уповноважити	Нормативні акти, положення	має право дозволяти використання ресурсів
Дієслова процесуальної дії	розробити, підготувати, організувати, впровадити	Планова документація	розробити методичні рекомендації щодо впровадження
Ментально-комунікативні дієслова	вважати, визнавати, розглядати, повідомляти	Аналітичні документи, листування	вважати за доцільне запровадити нові підходи
Дієслова документального оформлення	оформити, зареєструвати, завірити, погодити	Інструкції з діловодства	зареєструвати у журналі обліку вхідної кореспонденції
Фінансово-економічні дієслова	виділити, перерахувати, фінансувати, інвестувати	Бюджетна документація	виділити кошти на реалізацію програми
Юридичні дієслова	позивати, оскаржити, стягнути, притягнути	Правова документація	має право оскаржити рішення в апеляційному порядку
Технічно-виробничі дієслова	встановити, експлуатувати,	Технічна документація	забороняється експлуатувати несправне

	ремонтувати, модернізувати		обладнання
Соціально-кадрові дієслова	призначити, звільнити, атестувати, преміювати	Кадрова документація	призначити на посаду керівника структурного підрозділу
Інформаційно-комунікативні дієслова	повідомити, інформувати, доповісти, оприлюднити	Листування, звітність	повідомити про результати перевірки до встановленого строку
Контрольно-наглядові дієслова	перевірити, проконтролювати, наглядати, моніторити	Плани перевірок, акти	провести перевірку дотримання фінансової дисципліни
Освітньо-методичні дієслова	навчити, підготувати, інструктувати, консультувати	Навчальні плани, програми	організувати підвищення кваліфікації працівників
Планово-прогностичні дієслова	планувати, прогнозувати, передбачити, проектувати	Стратегічні плани, програми	планується забезпечити модернізацію інфраструктури
Координаційно-організаційні дієслова	узгодити, координувати, інтегрувати, синхронізувати	Угоди про співпрацю	координувати дії у сфері реалізації спільних проектів

Джерело: сформовано самостійно автором на основі власного дослідження.

Проведений аналіз лексико-семантичних особливостей дієслів в інфінітивних конструкціях українського офіційного дискурсу дозволяє зробити висновок про високий ступінь семантичної диференціації та функціональної спеціалізації дієслівної лексики. Виявлено п'ятнадцять основних семантичних груп дієслів, що формують ядро інфінітивних конструкцій офіційно-ділового мовлення: дієслова широкої семантики, перформативні дієслова, регулятивні дієслова, дієслова процесуальної дії, ментально-комунікативні дієслова, дієслова документального оформлення, фінансово-економічні дієслова, юридичні дієслова, технічно-виробничі дієслова, соціально-кадрові дієслова, інформаційно-комунікативні дієслова, контрольно-наглядові дієслова, освітньо-методичні дієслова, планово-прогностичні дієслова, координаційно-організаційні дієслова. Кожна семантична група характеризується специфічними валентісними властивостями, що визначають типові моделі розгортання інфінітивних конструкцій та їхнє функціональне призначення у різних типах офіційних документів.

Лексико-семантична структура дієслів в інфінітивних конструкціях визначається функціональними потребами сфер, що обслуговуються офіційно-діловим стилем. Найбільшу частотність демонструють дієслова широкої семантики (*здійснювати, проводити, забезпечувати*), що становлять близько 28 % усіх дієслів в інфінітивних конструкціях аналізованого корпусу документів. Високу частотність мають також перформативні дієслова (близько 18 %), регулятивні дієслова (близько 14 %) та дієслова процесуальної дії (близько 16 %). Інші семантичні групи представлені менш широко, але є незамінними у відповідних функціональних підстилях: юридичні дієслова домінують у правовій документації, фінансово-економічні дієслова є основою бюджетних документів, технічно-виробничі дієслова формують ядро технічної документації, соціально-кадрові дієслова є базовими для кадрового діловодства.

Семантична специфіка дієслів в інфінітивних конструкціях українського офіційного дискурсу полягає у поєднанні кількох функцій: денотативної (називання дії), сигніфікативної (віднесення дії до певної понятійної сфери), прагматичної (вираження інтенцій мовця), текстотвірної (забезпечення зв'язності та композиційної організації тексту). Дієслова широкої семантики у поєднанні з віддієслівними іменниками утворюють аналітичні конструкції, що дозволяють деталізувати характеристики дії через означення при іменнику, наприклад: здійснювати безперервний моніторинг виконання бюджетних програм, проводити комплексну перевірку фінансово-господарської діяльності, забезпечувати належне функціонування системи внутрішнього контролю. Перформативні дієслова реалізують іллокутивну силу висловлювання та безпосередньо здійснюють адміністративні акти у момент вербалізації. Регулятивні дієслова виражають деонтичну модальність та встановлюють правові рамки діяльності суб'єктів. Процесуальні дієслова структурують послідовність дій у часі та визначають етапи

виконання завдань, що є особливо важливим для планової та звітної документації, де необхідно чітко окреслити технологію досягнення результатів.

Порівняльний аналіз семантичних груп дієслів української мови з відповідними групами французької та англійської мов (що буде детально розглянуто у розділі 3) дозволяє виявити як універсальні, так і національно-специфічні риси. До універсальних рис належать: наявність перформативних дієслів для здійснення адміністративних актів, використання дієслів широкої семантики для утворення аналітичних конструкцій, функціонування регулятивних дієслів для вираження деонтичної модальності, спеціалізація дієслівної лексики за сферами офіційно-ділової комунікації. До національно-специфічних рис української мови належать: широке використання дієслів з префіксами для диференціації семантичних відтінків дії (*розробити, опрацювати, відпрацювати, доопрацювати*), багатство фазових дієслів для позначення початку, продовження та завершення дії (*почати, розпочати, започаткувати; продовжити, продовжувати; завершити, закінчити*), наявність специфічних дієслів документального оформлення (*візувати, парафувати*), використання дієслів з конкретною семантикою там, де у французькій та англійській мовах застосовуються дієслова широкої семантики.

Висновки до розділу 2

У другому розділі здійснено поетапний опис структурно-семантичних характеристик інфінітивних конструкцій в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов, що дало змогу конкретизувати попередні теоретичні положення й вивести ієрархію реально функціонуючих моделей. Проаналізований корпус текстів продемонстрував, що в усіх трьох мовах ядро системи становлять модальні інфінітивні конструкції типу «предикативне слово / модальний компонент + інфінітив», які слугують основним засобом вираження деонтичних значень обов'язку, необхідності, заборони й дозволу. Виявлено, що

саме такі моделі забезпечують максимально формалізовану, імперсональну подачу приписів і рекомендацій, чим зумовлена їх висока частотність у законодавчих актах, розпорядчих документах і адміністративних формулярах. Важливим підсумком стало встановлення позиційної гнучкості цих конструкцій у реченні: можливість їх функціонування як у препозиції (для глобальної рамкової кваліфікації дії), так і в постпозиції (для конкретизації окремих умов або процедурних кроків). Окрему групу становлять перформативно-інфінітивні структури, що поєднують конструкції волевиявлення з інфінітивом і фіксують акт прийняття рішень, затвердження, надання повноважень. У французькій мові це, передусім, формули на кшталт *je décide de, il est arrêté ce qui suit*; в англійській – формули типу *it is hereby decided to, to approve, to authorize*; в українській – дієслівні формули *постановляю створити, вирішено затвердити, затвердити положення*. У розділі показано, що попри поверхневі відмінності ці моделі утворюють функціонально однорідний масив засобів фіксації юридично значущих актів. Встановлено також, що в українській мові перформативні інфінітивні структури частіше, ніж у французькій та англійській, дублюються віддієслівними іменниками й підрядними конструкціями, що відображає загальну тенденцію до номіналізації в офіційно-діловому стилі.

Важливим результатом другого розділу є опис структурних моделей інфінітивних конструкцій кожної мови з урахуванням їх синтаксичної організації. Для французької мови зафіксовано перевагу безособових схем із формальним підметом *il* та прийменниково-інфінітивних комплексів із *de / à*, які комбінуються з предикативними прикметниками і дієсловами оцінки. Для англійської мови показано ключову роль конструкцій із *to*-інфінітивом у позиції доповнення й предикативної частини, модально-пасивних формул на кшталт *is to be done*, а також складних інфінітивних комплексів. В українському офіційному дискурсі виокремлено моделі з безособовими предикативами типу *необхідно, слід, заборонено*, модальними частками

й службовими словами, а також інфінітивні односкладні речення, які забезпечують високу ступінь імперсональності й формальної лаконічності. Узагальнений опис цих моделей дав змогу окреслити системні «поля тяжіння» кожної мови й підготувати ґрунт для подальшого зіставного аналізу. Лексико-семантичний рівень опису дозволив встановити домінантні групи дієслів, що утворюють лексичне ядро інфінітивних конструкцій у кожній із трьох мов. Показано, що у французькій, англійській та українській мовах однаково високою є репрезентативність регулятивних дієслів (*забороняти, дозволяти, зобов'язувати, уповноважувати; interdire, autoriser, obliger; to prohibit, to allow, to require*), процедурно-операційних дієслів (*здійснювати, проводити, забезпечувати; effectuer, réaliser, assurer; to carry out, to implement, to ensure*), а також перформативних дієслів прийняття рішень (*ухвалити, затвердити, постановити; adopter, approuver, décider; to approve, to resolve, to determine*). На підставі аналізу встановлено, що саме ці групи забезпечують реалізацію основних функцій офіційного дискурсу – регулятивної, директивної, інформативної та перформативної.

У розділі зафіксовано й національно-специфічні тенденції: французькі й англійські тексти демонструють більшу концентрацію дієслів широкої, більш абстрактної семантики, тоді як українські документи відзначаються значною часткою конкретизованих дійових дієслів і віддієслівних іменників, що робить висловлення більш деталізованим, але менш компактним.

Отже, забезпечено детальний внутрішньомовний опис структурних моделей та лексико-семантичних параметрів інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах, показавши, що при збереженні спільного функціонального ядра кожна мовна система виробляє власний набір засобів граматичного й лексичного кодування нормативних приписів, процедур і актів волевиявлення. Саме ці результати стали вихідною базою для зіставного аналізу, здійсненого в третьому розділі.

РОЗДІЛ 3

ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФІНІТИВНИХ ЗВОРОТІВ В ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ ФРАНЦУЗЬКОЇ, АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

3.1. Спільні та відмінні структурні характеристики інфінітивних конструкцій у досліджуваних мовах

Зіставний аналіз структурних характеристик інфінітивних конструкцій у французькій, англійській та українській мовах дозволяє виявити як універсальні типологічні риси, зумовлені спільними функціональними потребами офіційно-ділового дискурсу, так і національно-специфічні особливості, що впливають з відмінностей граматичної будови цих мов. Інфінітив як неозначена форма дієслова функціонує в усіх трьох мовах, однак його морфологічні показники, синтаксичні властивості та дистрибуція у реченні істотно відрізняються. У французькій мові інфінітив характеризується спеціальними закінченнями залежно від дієслівної групи (*er, ir, re, oir*), в англійській мові інфінітив маркується часткою *to* (повний інфінітив) або виступає без неї (голий інфінітив), в українській мові інфінітив має суфікси *ти, ть* або їхні фонетичні варіанти *сти, зти* [84, с. 1107]. Ці формальні відмінності визначають специфіку побудови інфінітивних конструкцій та їхню роль у синтаксичній структурі речення. Спільною рисою всіх трьох мов є здатність інфінітива функціонувати у складі модальних конструкцій, що виражають необхідність, можливість, обов'язок або дозвіл виконання дії [66, с.1842]. У французькій мові найбільш частотними модальними конструкціями офіційного дискурсу є *il faut + інфінітив (необхідно)*, *il convient de + інфінітив (слід)*, *devoir + інфінітив (повинен)*, *pouvoir + інфінітив (може)*. Наприклад, у нормативних актах

Франції зустрічаються формулювання *il faut respecter les dispositions* (необхідно дотримуватися положень), *il convient de soumettre le rapport* (слід подати звіт). В англійській мові модальні конструкції включають модальні дієслова *must, shall, should, may* у поєднанні з голим інфінітивом або конструкції *to be required to, to be obliged to, it is necessary to* з повним інфінітивом. Характерними для британських законодавчих текстів є формулювання *the Minister shall approve* (міністр повинен затвердити), *it is necessary to submit* (необхідно подати). В українській мові модальні конструкції утворюються з предикативами необхідно, треба, слід, можна та інфінітивом або з модальними дієсловами повинен, зобов'язаний, має право у поєднанні з інфінітивом. Прикладом може слугувати формулювання *необхідно затвердити порядок* (із постанови КМУ).

Істотною відмінністю між мовами є роль прийменників у структурі інфінітивних конструкцій [7, с. 368]. У французькій мові система прийменників *à* та *de* перед інфінітивом є надзвичайно розгалуженою і визначається лексичною валентністю попереднього дієслова або іменника. Конструкції з *à* використовуються після дієслів *commencer* (починати), *se mettre* (братися), *chercher* (намагатися), а також для вираження призначення або мети: *un formulaire à remplir* (формуляр для заповнення), *une décision à prendre* (рішення, яке треба прийняти). Конструкції з *de* функціонують після модальних висловів, емоційних станів та оціночних суджень: *il est nécessaire de notifier* (необхідно повідомити), *il est interdit de modifier* (заборонено змінювати). В англійській мові прийменникова система є простішою: частка *to* маркує повний інфінітив у більшості конструкцій, прийменник *for* вводить суб'єкт інфінітивного звороту (*for the applicant to submit*), а конструкції типу *in order to, so as to* виражають мету. Українська мова використовує прийменники *для, з метою, задля* при цільових інфінітивних зворотах, однак не має аналогів французької системи прийменникового керування

інфінітивом. Важливою структурною характеристикою є можливість інфінітива виступати у функції підмета речення [64, с.1584].

У французькій мові інфінітив вільно функціонує як підмет, причому частіше без артикля: *respecter la loi est obligatoire* (дотримуватися закону є обов'язковим), *modifier le règlement nécessite une autorisation* (змінювати регламент потребує дозволу). Така конструкція є характерною для преамбул нормативних актів та пояснювальних записок. В англійській мові інфінітив як підмет також можливий, однак частіше використовуються екстрапозиційні конструкції з формальним підметом *it*: *to comply with regulations is mandatory* трансформується у *it is mandatory to comply with regulations* (обов'язково дотримуватися регламентів). Така трансформація забезпечує балансування структури речення та виділення інформаційного фокусу. В українській мові інфінітив рідко виступає підметом у офіційному дискурсі, натомість частіше використовуються віддієслівні іменники: дотримання закону є обов'язковим замість дотримуватися закону є обов'язковим. Це пов'язано з тенденцією до номіналізації офіційно-ділового стилю української мови та морфологічними обмеженнями на сполучуваність інфінітива з предикативами.

Суттєві відмінності виявляються у структурі об'єктних інфінітивних конструкцій. У французькій мові поширеною є конструкція *faire + інфінітив* (каузативна конструкція), яка використовується для вираження спонукання до дії: *faire exécuter les travaux* (змусити виконати роботу), *faire respecter les délais* (забезпечити дотримання строків). Порядок слів у цій конструкції регулюється складними правилами розміщення прямих та непрямих додатків. В англійській мові об'єктні інфінітивні конструкції включають два типи: з повним інфінітивом після дієслів *want, need, expect* (*the committee expects the applicant to comply*) та з голим інфінітивом після дієслів сприйняття *see, hear, watch* (*we saw the Minister approve the budget*). Після дієслів *make, let, have* також використовується голий

інфінітив: *the regulation makes companies report annually* (регламент змушує компанії звітувати щорічно). В українській мові об'єктні інфінітивні конструкції менш розвинені, натомість частіше використовуються підрядні з'ясувальні речення або конструкції з віддієслівними іменниками: *комісія очікує, що заявник дотримається вимог* замість *комісія очікує заявника дотриматися вимог* [46, с.1779]. Спільною типологічною рисою французької та української мов є наявність розщеплених присудків, коли просте дієслово замінюється аналітичною конструкцією з віддієслівного іменника та дієслова широкої семантики. У французькій мові це конструкції *procéder à* + іменник (*procéder à l'examen* замість *examiner*; *здійснити розгляд* замість *розглянути*), *effectuer* + іменник (*effectuer un contrôle* замість *contrôler*; *провести перевірку* замість *перевірити*), *prendre* + іменник (*prendre une décision* замість *décider*; *прийняти рішення* замість *вирішити*). В українській мові аналогічні конструкції *здійснювати перевірку, проводити аналіз, приймати рішення* є однією з найхарактерніших рис офіційно-ділового стилю. Англійська мова також має такі конструкції (*to make a decision, to carry out inspection*), однак вони менш частотні порівняно з простими дієсловами *to decide, to inspect*. Ця відмінність пов'язана з ступенем аналітизму та номіналізації офіційно-ділового дискурсу у цих мовах.

Порядок слів у інфінітивних конструкціях демонструє істотні міжмовні відмінності. Французька мова характеризується відносно фіксованим порядком слів у інфінітивних зворотах: керуюче дієслово, прийменник (за потреби), інфінітив, додатки та обставини. Заперечна частка *ne ... pas* охоплює інфінітив: *il est interdit de ne pas respecter* (заборонено не дотримуватися). Займенникові клітики розміщуються перед інфінітивом: *il faut le soumettre* (необхідно його подати). В англійській мові порядок слів також відносно фіксований, однак можливі розщеплені інфінітиви (*split infinitives*), коли між *to* та інфінітивом вставляється прислівник: *to carefully consider* (ретельно розглянути). У сучасній

англійській діловій мові розщеплені інфінітиви поступово стають прийнятними, хоча традиційно вважалися помилкою. Заперечення формується за допомогою *not* перед *to*: *not to submit* (не подавати). В українській мові порядок слів є вільнішим завдяки флективному характеру мови, інфінітивні звороти можуть розміщуватися на початку, всередині або наприкінці речення залежно від актуального членування та комунікативних акцентів. Темпоральні характеристики інфінітива також різняться між мовами. Французька мова має розвинену систему інфінітивів: *présent infinitif* (*infinitif présent*, наприклад *respecter*), *passé infinitif* (*infinitif passé*, наприклад *avoir respecté*), що дозволяє виражати відносний час дії. Конструкція *après* + минулий інфінітив регулярно використовується в офіційних документах: *après avoir examiné le dossier* (після розгляду справи), *après être parvenu à un accord* (після досягнення угоди). В англійській мові також існує perfect infinitive (*to have submitted*), який виражає дію, що передує дії основного дієслова: *the applicant claims to have submitted the documents* (заявник стверджує, що подав документи). Українська мова не має морфологічних показників часу у інфінітиві, темпоральні відношення виражаються через дієприслівникові звороти або підрядні речення часу: *після подання документів, подавши документи* замість *після подати документів* [65, с.132-139].

Безособові інфінітивні конструкції демонструють як спільні, так і відмінні риси у досліджуваних мовах. У французькій мові інфінітив широко використовується для вираження безособових інструкцій та розпоряджень: *remplir le formulaire en lettres majuscules* (заповнювати формуляр друкованими літерами), *ne pas dépasser la date limite* (не перевищувати граничну дату). Така конструкція характерна для інструкцій, технічних регламентів, рецептів. В англійській мові аналогічну функцію виконує інфінітив без *to* або наказовий спосіб: *submit the form by the deadline* (подати форму до граничного строку), *do not exceed the limit* (не перевищувати ліміт). Українська мова використовує для цієї мети безособові

форми на *-но*, *-то* (заборонено перевищувати, дозволяється використовувати) або інфінітив у складі модальних конструкцій (необхідно дотримуватися). Пряме використання інфінітива як імператива (на зразок французького або англійського) не є характерним для української офіційно-ділової мови. Конструкції вираження мети також виявляють міжмовні особливості. У французькій мові мета виражається за допомогою *pour* + інфінітив, *afin de* + інфінітив, *en vue de* + інфінітив: *pour assurer la transparence* (для забезпечення прозорості), *afin de garantir les droits* (з метою гарантувати права). Конструкція з *pour* є найбільш універсальною і використовується у всіх типах офіційних документів. В англійській мові мета виражається конструкціями *to* + інфінітив (найпростіша форма), *in order to* + інфінітив (більш формальна), *so as to* + інфінітив (ще більш формальна): *to ensure transparency*, *in order to guarantee rights*, *so as to protect interests*. У британських текстах частіше зустрічається конструкція *for the purpose of* + герундій замість інфінітива: *for the purpose of ensuring* (з метою забезпечення). В українській мові цільові конструкції включають *для* + віддієслівний іменник, *з метою* + інфінітив, *зادля* + віддієслівний іменник: *для забезпечення прозорості*, *з метою гарантувати права*, *задля захисту інтересів*. Пряме приєднання інфінітива для вираження мети (на зразок англійського *to ensure*) не є типовим для української мови, яка віддає перевагу прийменниковим конструкціям з віддієслівними іменниками [73, с.379-416]. Порівняння відповідних структурних моделей у трьох мовах подано в таблиці 3.1.

Зіставний аналіз структурних характеристик інфінітивних конструкцій у французькій, англійській та українській мовах виявив як типологічні універсалії, так і національно-специфічні риси організації цих конструкцій. До універсальних рис належать здатність інфінітива функціонувати у складі модальних конструкцій для вираження необхідності, можливості та обов'язку, використання інфінітива для вираження мети дії, наявність безособових інфінітивних конструкцій для

формулювання інструкцій та розпоряджень. Ці спільні риси зумовлені функціональними потребами офіційно-ділового дискурсу, який у всіх трьох мовах повинен забезпечувати точність, однозначність та нормативність викладу.

Таблиця 3.1.

Порівняльна характеристика структурних моделей інфінітивних конструкцій у французькій, англійській та українській мовах

Структурна модель	Французька мова	Англійська мова	Українська мова
Модальна конструкція	il faut + inf; devoir + inf; il est nécessaire de + inf	must + bare inf; have to + inf; to be required to + inf	необхідно + інф; слід + інф; повинен + інф
Інфінітив як підмет	Respecter la loi est obligatoire	It is mandatory to comply; To comply is mandatory	Дотримуватися закону (рідше); Дотримання закону є обов'язковим (частіше номіналізація)
Прийменникове керування	commencer à + inf; décider de + inf; pour + inf	to + inf; for + subj + to + inf	для + ім.; для того, щоб + інф; з метою + інф
Каузативна конструкція	faire + inf; laisser + inf	make/let + bare inf; have + obj + bare inf/past participle	змусити + інф; дати змогу + інф (обмежено)
Розщеплений присудок	procéder à l'examen; prendre une décision	to make a decision; to carry out an inspection	здійснити перевірку; прийняти рішення; проводити аналіз
Темпоральний інфінітив	après avoir + pp; infinitif passé (avoir/être + pp)	after + gerund (after doing); to have + pp (формально)	після + ім.; після здійснення + ім.; дієприслівник на -ши / -вши
Безособова інструкція	Remplir le formulaire (чистий інфінітив у заголовках та інструкціях)	Submit the form (bare inf, імперативно-інструктивне вживання)	Подати заяву; Заповнити форму (інфінітив у заголовках); Заборонено + інф (форма на -но/-то)
Цільова конструкція	pour + inf; afin de + inf	to + inf; in order to + inf	для + ім.; для того, щоб + інф; з метою + інф
Негація інфінітива	ne pas + inf; ne plus + inf	not to + inf; never to + inf	не + інф; ні ... ні + інф (у складних конструкціях)
Позиція займенників	le soumettre, le faire signer (клітик перед інф.)	to submit it; to do it (займенник переважно після інфінітива)	його подати / подати його (відносно вільний порядок займенника щодо інфінітива)

Джерело: сформовано самостійно автором на основі власного дослідження.

Модальні конструкції дозволяють виражати різні ступені обов'язковості виконання дій від категоричного припису до рекомендації, що є критично важливим для юридичних та адміністративних текстів. Французька мова характеризується найбільш розгалуженою системою прийменникового керування інфінітивом (*à, de, pour*), що відображає синтетичний характер романської

граматики та збереження латинських конструкцій. Англійська мова демонструє найбільш аналітичну структуру інфінітивних конструкцій з чітким протиставленням повного (to-infinitive) та голого (bare infinitive) інфінітива залежно від типу керуючого дієслова. Українська мова виявляє найменший ступінь розвитку власне інфінітивних конструкцій у офіційному дискурсі, натомість компенсує це через широке використання віддієслівних іменників, дієприслівникових зворотів та підрядних речень. Ця особливість пов'язана з тенденцією до номіналізації та субстантивзації дієслівних форм у українському офіційно-діловому стилі, що відображає вплив канцелярської традиції та прагнення до максимальної формалізації викладу.

Порівняльний аналіз виявив значні відмінності у функціонуванні інфінітива як підмета речення. Французька мова вільно використовує інфінітив у цій функції без додаткових маркерів, англійська мова віддає перевагу екстрапозиційним конструкціям з формальним підметом *it*, українська мова рідко використовує інфінітив як підмет у офіційних текстах, замінюючи його віддієслівними іменниками. Ці відмінності відображають різні стратегії актуального членування речення та розподілу інформації між темою та ремою. Французька модель забезпечує компактність та природність викладу, англійська модель дозволяє балансувати структуру речення та виділяти важливу інформацію в кінцевій позиції, українська модель максимально номіналізує дію для створення ефекту об'єктивності та відстороненості. Розуміння цих структурних відмінностей є важливим для адекватного перекладу офіційних документів між цими мовами та для уникнення калькування конструкцій, що порушують норми мови-реципієнта.

3.2. Зіставна характеристика лексико-семантичного наповнення інфінітивних зворотів

Лексико-семантичне наповнення інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах відображає як універсальні потреби офіційно-ділового дискурсу, так і національно-культурні особливості адміністративно-правових систем [82, с. 896]. Порівняльний аналіз дієслівної лексики, що функціонує в інфінітивних конструкціях офіційних документів, дозволяє виявити спільні семантичні групи дієслів, які є базовими для всіх трьох мов, а також специфічні лексичні одиниці, що відображають унікальні риси правових та адміністративних традицій кожної країни. У всіх досліджуваних мовах виділяються дієслова широкої семантики, перформативні дієслова, регулятивні дієслова, процесуальні дієслова та дієслова документального оформлення, проте їхня частотність, валентнісні властивості та сполучуваність із конкретними синтаксичними моделями значно відрізняються. Дієслова широкої семантики становлять найчисленнішу групу в офіційно-діловому дискурсі всіх трьох мов, однак їхній конкретний склад та функціональні можливості демонструють значні відмінності [75, с. 321]. У французькій мові центральними дієсловами цієї групи є *effectuer* (здійснювати), *réaliser* (реалізовувати), *assurer* (забезпечувати), *procéder* (проводити), які утворюють стійкі словосполучення з віддієслівними іменниками: *effectuer un contrôle* (здійснити перевірку), *réaliser une étude* (провести дослідження), *assurer le suivi* (забезпечити моніторинг), *procéder à l'examen* (приступити до розгляду). Характерною рисою французької офіційної мови є велика кількість дієслів латинського походження з абстрактною семантикою: *exécuter* (виконувати), *accomplir* (здійснювати), *mettre en œuvre* (впроваджувати), *garantir* (гарантувати). В англійській мові дієслова широкої семантики включають *to carry out*, *to conduct*, *to perform*, *to ensure*, *to provide*, які також утворюють аналітичні конструкції: *to carry out inspection*, *to conduct analysis*, *to perform duties*,

to ensure compliance, to provide assistance. Англійська мова характеризується меншою кількістю синонімічних дієслів широкої семантики порівняно з французькою, однак більшою гнучкістю у їхньому використанні. В українській мові до дієслів широкої семантики належать здійснювати, проводити, забезпечувати, надавати, виконувати, що формують розщеплені присудки: здійснювати контроль, проводити перевірку, забезпечувати виконання, надавати послуги, виконувати зобов'язання. Українська мова демонструє найвищий ступінь номіналізації серед досліджуваних мов, що проявляється у частотності розщеплених присудків у офіційних текстах.

Перформативні дієслова у всіх трьох мовах формують семантичне ядро розпорядчих документів, однак їхня морфологічна структура та синтаксична поведінка відрізняються [14, с. 856]. У французькій мові перформативні дієслова включають *décider* (вирішувати), *arrêter* (постановляти), *approuver* (затверджувати), *adopter* (ухвалювати), *autoriser* (дозволяти), *habiliter* (уповноважувати). Ці дієслова часто використовуються у формі теперішнього часу першої особи однини для безпосереднього здійснення адміністративного акту: *j'approuve* (затверджую), *j'autorise* (дозволяю), *je décide* (вирішую). У складі інфінітивних конструкцій вони функціонують після модальних виразів: *il convient d'approuver* (слід затвердити), *il est proposé d'adopter* (пропонується ухвалити). В англійській мові перформативні дієслова *to approve, to authorize, to decide, to determine, to establish* характеризуються відсутністю морфологічної варіативності та чіткою прив'язкою до певних контекстів. У британських законодавчих актах часто використовується пасивна форма: *it is hereby approved* (цим затверджується), *it is determined* (встановлюється). У складі інфінітивних конструкцій перформативні дієслова функціонують після модальних дієслів: *shall approve* (повинен затвердити), *may authorize* (може дозволити). В українській мові перформативні дієслова затвердити, ухвалити, прийняти, визнати,

встановити, призначити мають розгалужену префіксальну структуру, що дозволяє диференціювати семантичні відтінки дії: *затвердити (надати остаточну чинність), схвалити (висловити згоду), погодити (узгодити з іншими сторонами), утвердити (зміцнити статус)*. Ця морфологічна багатість відрізняє українську мову від французької та англійської, де такі відтінки виражаються лексично через різні дієслова або прислівники.

Регулятивні дієслова у офіційно-діловому дискурсі всіх трьох мов виражають модальність деонтичного типу та встановлюють правові рамки діяльності [87, с.27-47]. У французькій мові регулятивні дієслова включають *interdire (забороняти), autoriser (дозволяти), obliger (зобов'язувати), dispenser (звільняти), habiliter (уповноважувати), restreindre (обмежувати)*. Ці дієслова часто утворюють безособові конструкції: *il est interdit de (заборонено), il est autorisé de (дозволено)*. Характерною рисою французької юридичної мови є використання дієслова *devoir* у значенні обов'язку: *les entreprises doivent respecter (підприємства повинні дотримуватися)*. В англійській мові регулятивні дієслова *to prohibit, to forbid, to ban, to allow, to permit, to authorize, to require* демонструють семантичну диференціацію ступеня категоричності: *prohibit* та *forbid* виражають абсолютну заборону, *ban* вказує на офіційну заборону з можливими санкціями, *while allow* виражає загальний дозвіл, *permit* вказує на формальний дозвіл із документальним підтвердженням, *authorize* означає надання повноважень. Така детальна семантична градація є характерною рисою англійської юридичної термінології. В українській мові регулятивні дієслова заборонити, дозволити, зобов'язати, уповноважити, обмежити, встановити мають синтетичну структуру з префіксами *за-, до-, зо-, у-, об-, вста-*, що виражають різні семантичні компоненти дії. Українська мова також широко використовує безособові форми на *но, то*: *заборонено використовувати, дозволяється застосовувати, встановлюється порядок*.

Процесуальні дієслова, що описують етапи виконання завдань та реалізації проєктів, демонструють значні міжмовні відмінності у лексичній диференціації [50, с.1385]. У французькій мові процесуальні дієслова характеризуються багатством синонімічних рядів: для початку дії використовуються *commencer, débiter, entamer, entreprendre, amorcer*; для продовження *poursuivre, continuer*; для завершення *achever, terminer, finaliser, compléter, clore*. Кожне з цих дієслів має специфічні відтінки значення та сполучуваність: *commencer à* (найбільш нейтральне), *entamer* (розпочати з чимось складним), *entreprendre* (почати масштабну справу), *amorcer* (дати початок процесу). У складі інфінітивних конструкцій ці дієслова часто функціонують із прийменниками *à* або *de*: *commencer à élaborer* (почати розробляти), *entreprendre de réformer* (розпочати реформувати). В англійській мові процесуальні дієслова включають *to begin, to start, to commence, to initiate* для початку; *to continue, to proceed* для продовження; *to complete, to finish, to finalize* для завершення. Англійська мова характеризується меншою кількістю синонімів, однак чіткішим розмежуванням формальних (*commence, initiate, finalize*) та нейтральних (*begin, start, finish*) варіантів. У британських офіційних документах віддається перевага формальним варіантам: *to commence proceedings* (розпочати провадження), *to initiate reforms* (ініціювати реформи). В українській мові процесуальні дієслова мають розгалужену префіксальну систему: *почати, розпочати, започаткувати* для початку; *продовжити, продовжувати* для продовження; *завершити, закінчити, довершити* для завершення. Префікси *роз-, за-, по-, про-, до-* вносять додаткові семантичні компоненти, що вказують на характер або інтенсивність дії.

Дієслова документального оформлення становлять специфічну групу лексики, характерну саме для офіційно-ділового дискурсу, і демонструють національно-культурні особливості систем діловодства. У французькій мові ця група включає *enregistrer* (реєструвати), *certifier* (завіряти), *viser* (візувати),

parapher (парафувати), *apposer* (накладати, ставити), *légaliser* (легалізувати), *authentifier* (автентифікувати). Французька система діловодства передбачає складну процедуру візування документів різними інстанціями, що відображається у спеціалізованій лексиці. Наприклад, дієслово *viser* означає проставлення візи (короткої службової позначки) уповноваженою особою, *parapher* означає проставлення скорочених ініціалів на кожній сторінці багатосторінкового документа для засвідчення його цілісності. В англійській мові дієслова документального оформлення включають *to register*, *to certify*, *to attest*, *to witness*, *to notarize*, *to authenticate*, *to legalize*. Англійська юридична система розрізняє *to certify* (офіційне засвідчення повноважною інстанцією), *to attest* (засвідчення достовірності свідком), *to witness* (засвідчення підпису свідком), *to notarize* (нотаріальне засвідчення). Ця лексична диференціація відображає особливості англосаксонської правової традиції з її акцентом на свідченнях та доказах. В українській мові дієслова документального оформлення включають *зарєєструвати*, *завірити*, *підписати*, *погодити*, *візувати*, *парафувати*, *затвердити*. Українська адміністративна традиція, що успадкувала багато рис континентальної європейської системи, використовує такі специфічні терміни як *візувати* (проставлення візи керівником структурного підрозділу) та *парафувати* (проставлення ініціалів сторонами договору перед остаточним підписанням).

Дієслова фінансово-економічної діяльності у всіх трьох мовах формують термінологічне ядро бюджетної та фінансової документації. У французькій мові ця група включає *allouer* (виділяти кошти), *affecter* (призначати кошти), *créditer* (кредитувати), *débiter* (дебетувати), *rembourser* (відшкодовувати), *subventionner* (субсидіювати), *financer* (фінансувати). Французька фінансова термінологія характеризується чіткою диференціацією дієслів залежно від типу фінансової операції: *allouer* вказує на виділення коштів вищою інстанцією нижчій, *affecter* означає призначення коштів на конкретну мету, *attribuer* вказує на розподіл коштів

між кількома реципієнтами. В англійській мові фінансово-економічні дієслова включають *to allocate, to appropriate, to fund, to finance, to reimburse, to compensate, to subsidize, to credit, to debit*. Англійська фінансова термінологія розрізняє *to allocate* (розподіляти наявні кошти), *to appropriate* (виділяти кошти законодавчим актом), *to fund* (забезпечувати фінансування з певного джерела), *to finance* (фінансувати проект або діяльність). Ця диференціація відображає особливості англосаксонської бюджетної системи. В українській мові фінансово-економічні дієслова включають *виділити, перерахувати, фінансувати, кредитувати, інвестувати, компенсувати, відшкодувати, субсидіювати*. Українська термінологія запозичила латинські та інтернаціональні терміни (*кредитувати, інвестувати, компенсувати*), частково використовує власне слов'янську лексику (*виділити, перерахувати, відшкодувати*).

Юридичні дієслова становлять специфічну групу лексики, характерну для правової документації, і демонструють найбільші міжмовні відмінності через різницю правових систем. У французькій мові юридичні дієслова включають *poursuivre* (переслідувати, подавати позов), *assigner* (викликати до суду), *citer* (викликати свідка), *plaider* (виступати в суді), *condamner* (засуджувати), *acquitter* (виправдовувати), *prescrire* (застосовувати позовну давність). Французька правова система, що базується на континентальному праві, використовує специфічну термінологію для різних стадій судового процесу. В англійській мові юридичні дієслова включають *to sue, to prosecute, to indict, to arraign, to plead, to convict, to acquit, to sentence, to appeal*. Англійська правова система з її поділом на “common law” та “equity law” має складну термінологію: *to sue* означає подавати цивільний позов, *to prosecute* означає здійснювати кримінальне переслідування, *to indict* означає пред'являти офіційне обвинувачення великим журі присяжних, *to arraign* означає формальне оголошення обвинувачення в суді. В українській мові юридичні дієслова включають *позивати, оскаржити, апелювати, касувати,*

стягнути, притягнути до відповідальності, звільнити від відповідальності, засудити, виправдати. Українська правова система, що належить до континентальної традиції, має термінологію, ближчу до французької, однак із суттєвими відмінностями через вплив радянської правової традиції. Дієслова контрольної-наглядової діяльності відображають специфіку систем державного контролю у кожній країні. У французькій мові ця група включає *contrôler* (контролювати), *vérifier* (перевіряти), *inspecter* (інспектувати), *surveiller* (наглядати), *superviser* (здійснювати нагляд), *auditer* (проводити аудит). Французька адміністративна система розрізняє *contrôle* (перевірка відповідності нормам), *inspection* (детальна перевірка стану), *surveillance* (постійний нагляд), *audit* (незалежна перевірка фінансової звітності). В англійській мові дієслова контрольної-наглядової діяльності включають *to control*, *to check*, *to verify*, *to inspect*, *to supervise*, *to monitor*, *to audit*, *to examine*. Англійська адміністративна термінологія розрізняє *to inspect* (формальна перевірка уповноваженою інстанцією), *to monitor* (постійне спостереження за показниками), *to audit* (незалежна перевірка фінансів або якості), *to examine* (детальне вивчення документів або стану справ). В українській мові дієслова контрольної-наглядової діяльності включають *контролювати, перевіряти, інспектувати, наглядати, моніторити, ревізувати, аудитувати*. Українська термінологія поєднує як власне слов'янську лексику (*перевіряти, наглядати*), так і інтернаціональні запозичення (*контролювати, інспектувати, моніторити, аудитувати*) [26, с. 280]. Порівняльні семантичні групи дієслів, уживаних в інфінітивних конструкціях офіційного дискурсу, систематизовано в таблиці 3.2.

Зіставний аналіз лексико-семантичного наповнення інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах виявив як універсальні семантичні групи дієслів, необхідні для функціонування офіційно-ділового дискурсу у будь-

якій мові, так і національно-специфічну лексику, що відображає особливості адміністративно-правових систем та культурних традицій кожної країни.

Таблиця 3.2.

Порівняльна характеристика семантичних груп дієслів в інфінітивних конструкціях офіційного дискурсу

Семантична група	Французька мова	Англійська мова	Українська мова
Дієслова широкої семантики	effectuer, réaliser, exécuter, assurer, procéder, mettre en œuvre	to carry out, to conduct, to perform, to implement, to ensure, to provide	здійснювати, реалізовувати, проводити, забезпечувати, впроваджувати, надавати
Перформативні дієслова	décider, arrêter, approuver, adopter, entériner, autoriser	to approve, to adopt, to authorize, to decide, to determine, to endorse	затвердити, ухвалити, прийняти, погодити, встановити, схвалити
Регулятивні дієслова	interdire, autoriser, obliger, habiliter, restreindre, réglementer	to prohibit, to ban, to allow, to permit, to require, to restrict, to regulate	заборонити, дозволити, зобов'язати, уповноважити, обмежити, регулювати
Процесуальні дієслова	commencer, entamer, engager, poursuivre, achever, finaliser	to begin, to commence, to initiate, to continue, to complete, to finalize	почати, розпочати, ініціювати, продовжити, завершити, закінчити
Дієслова документального оформлення	enregistrer, certifier, viser, parapher, légaliser, authentifier	to register, to certify, to attest, to endorse, to notarize, to legalize	zareєструвати, завірити, засвідчити, візувати, парафувати, легалізувати
Фінансово-економічні дієслова	allouer, affecter, créditer, rembourser, subventionner, financer	to allocate, to appropriate, to credit, to reimburse, to subsidize, to finance	виділити, спрямувати, перерахувати, кредитувати, відшкодувати, субсидіювати, фінансувати
Юридичні дієслова	poursuivre, assigner, plaider, condamner, acquitter, statuer	to sue, to prosecute, to plead, to convict, to acquit, to adjudicate	позивати, притягнути до відповідальності, оскаржити, засудити, виправдати, ухвалити рішення
Контрольно-наглядові дієслова	contrôler, vérifier, inspecter, surveiller, auditer, évaluer	to control, to check, to inspect, to monitor, to supervise, to audit, to evaluate	контролювати, перевіряти, інспектувати, здійснювати нагляд, моніторити, аудитувати, оцінювати

Джерело: сформовано самостійно автором на основі власного дослідження.

До універсальних семантичних груп належать дієслова широкої семантики, перформативні дієслова, регулятивні дієслова, процесуальні дієслова, дієслова документального оформлення, фінансово-економічні дієслова, юридичні дієслова та дієслова контрольно-наглядової діяльності. Наявність цих груп у всіх трьох мовах зумовлена функціональними потребами офіційно-ділового дискурсу, який

повинен забезпечувати точне та однозначне вираження адміністративних, правових та економічних відносин. Проте конкретний лексичний склад кожної групи, ступінь диференціації синонімічних рядів та валентнісні властивості дієслів значно відрізняються між мовами. Французька мова характеризується найбільшим багатством синонімічних рядів дієслів у кожній семантичній групі, що відображає багатовікову традицію французької адміністративної та юридичної мови.

Дієслова латинського та романського походження створюють розгалужену систему лексичних одиниць з тонкими семантичними відтінками, що дозволяє з високою точністю виражати різні аспекти адміністративних та правових дій. Англійська мова демонструє меншу кількість синонімів у кожній семантичній групі, однак чіткіше розмежовує формальні та нейтральні варіанти дієслів, а також характеризується складною диференціацією дієслів залежно від специфічних контекстів застосування, що відображає особливості англосаксонської правової традиції з її акцентом на прецедентному праві та детальній регламентації процедур. Українська мова виявляє найбільше морфологічне багатство завдяки розгалуженій префіксальній системі, що дозволяє диференціювати семантичні відтінки дій через словотворчі засоби, а також поєднує власне слов'янську лексику з інтернаціональними запозиченнями, створюючи багатшарову термінологічну систему. Національно-специфічні риси лексико-семантичного наповнення інфінітивних зворотів найяскравіше проявляються у групах дієслів документального оформлення та юридичних дієслів, де лексика безпосередньо відображає особливості систем діловодства та правових систем кожної країни. Французька система візування документів з її складною ієрархією інстанцій та процедур породила специфічну термінологію (*viser, parapher, apposer*), англосаксонська правова система з її акцентом на свідченнях та доказах створила унікальну систему дієслів для позначення різних типів засвідчення (*to certify, to attest, to witness, to notarize*), українська адміністративна традиція поєднала

елементи континентальної європейської системи з радянською спадщиною, що відображається у специфічній термінології. Розуміння цих лексико-семантичних відмінностей є критично важливим для адекватного перекладу офіційних документів, оскільки пряме калькування дієслів без урахування їхніх валентнісних властивостей та семантичних відтінків може призводити до порушення норм мови-реципієнта або до спотворення юридичного змісту документа.

3.3. Функціональне призначення інфінітивних конструкцій в офіційному дискурсі трьох мов

Функціональне призначення інфінітивних конструкцій в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов визначається специфікою комунікативних завдань, що постають перед адміністративними та правовими текстами. Незалежно від мовної системи офіційно-діловий дискурс повинен виконувати регулятивну функцію (встановлення норм та правил поведінки), директивну функцію (розпорядження та вказівки), інформативну функцію (повідомлення про факти та рішення), перформативну функцію (здійснення юридичних актів через мовні засоби) та кумулятивну функцію (збереження та передачу правової інформації). Інфінітивні конструкції відіграють центральну роль у реалізації цих функцій, однак їхнє конкретне використання в кожній мові має свої особливості, зумовлені як граматичною структурою мови, так і традиціями офіційно-ділового мовлення [48, с. 268]. Регулятивна функція інфінітивних конструкцій проявляється у встановленні норм обов'язкової, дозволеної або забороненої поведінки для суб'єктів правовідносин [86, с. 203]. У французькій мові регулятивна функція реалізується через безособові конструкції з модальними виразами *il est interdit de* (заборонено), *il est autorisé de* (дозволено), *il est*

obligatoire de (обов'язково), а також через каузативні конструкції *faire* + інфінітив для вираження примусу до дії. Наприклад, у французьких технічних регламентах зустрічаються формулювання *il est interdit de modifier les dispositifs de sécurité* (заборонено змінювати пристрої безпеки), що встановлюють чітку заборону конкретних дій. Використання інфінітива замість особових форм дієслова створює ефект універсальності норми, яка поширюється на всіх потенційних адресатів без виокремлення конкретних осіб. В англійській мові регулятивна функція реалізується через модальні конструкції *shall* + інфінітив для вираження обов'язку (*the contractor shall complete*), *may* + інфінітив для вираження дозволу (*the applicant may submit*), *must not* + інфінітив для вираження заборони (*users must not disclose*). Британські законодавчі акти широко використовують конструкцію *it is prohibited to* + інфінітив для встановлення заборон та *it is permitted to* + інфінітив для встановлення дозволів. В українській мові регулятивна функція реалізується через безособові форми *заборонено* + інфінітив, *дозволяється* + інфінітив, а також через модальні конструкції *необхідно* + інфінітив, *слід* + інфінітив. Характерною рисою української офіційної мови є використання безособових дієслів на *-но*, *-то* (*заборонено*, *дозволено*, *встановлено*), що створює максимальну відстороненість та об'єктивність формулювання норми.

Директивна функція інфінітивних конструкцій проявляється у висловленні розпоряджень, вказівок, доручень від вищої інстанції до нижчої або від уповноваженої особи до підлеглих [49]. У французькій мові директивна функція реалізується через конструкції з перформативними дієсловами у формі наказового способу або теперішнього часу з інфінітивним доповненням: *je vous prie de bien vouloir* + інфінітив (*прошу Вас*), *veuillez* + інфінітив (*будь ласка* + дія). У розпорядженнях та інструкціях часто використовується чистий інфінітив для вираження безособового розпорядження: *remplir le formulaire* (*заповнити формуляр*), *signer et retourner* (*підписати та повернути*). Такі конструкції

характерні для інструкцій з експлуатації, бланків офіційних документів, процедурних регламентів. В англійській мові директивна функція реалізується через імперативні конструкції з голим інфінітивом *без to*: *submit the application* (подати заяву), *complete the form* (заповнити форму), *sign and return* (підписати та повернути). У формальних контекстах використовуються конструкції *you are required to* + інфінітив (від Вас вимагається), *you are requested to* + інфінітив (Вас просять). Британська адміністративна мова також використовує *shall* у директивному значенні: *the department shall submit the report by December 31* (департамент подасть звіт до 31 грудня). В українській мові директивна функція реалізується через конструкції *доручити* + інфінітив, *зобов'язати* + інфінітив, *вимагати* + інфінітив у наказах та розпорядженнях: *доручити заступнику підготувати проект, зобов'язати структурні підрозділи забезпечити виконання*. У протоколах та планах роботи часто використовується чистий інфінітив у функції вказівки: *розробити методичні рекомендації до 15 березня, забезпечити проведення заходів до кінця року*.

Інформативна функція інфінітивних конструкцій полягає у повідомленні про факти, рішення, стан справ без вираження модальності або спонування [92, с. 314]. У французькій мові інформативна функція реалізується через конструкції з дієсловами мовлення та мислення у поєднанні з інфінітивом: *il déclare avoir soumis* (він заявляє, що подав), *elle affirme être en conformité* (вона стверджує, що відповідає вимогам). У звітній документації використовуються конструкції *après avoir* + минулий інфінітив для вказівки на послідовність подій: *après avoir examiné le dossier, la commission a décidé* (після розгляду справи комісія вирішила). Такі конструкції забезпечують компактність викладу та чітку темпоральну структуру повідомлення. В англійській мові інформативна функція реалізується через конструкції *to be reported to* + інфінітив (повідомляється, що), *to be believed to* + інфінітив (вважається, що), а також через конструкції з дієсловами *claim*, *state*,

declare у поєднанні з інфінітивом: *the applicant claims to have met the requirements* (заявник стверджує, що виконав вимоги). Perfect infinitive (*to have* + минулий дієприкметник) дозволяє виражати попередність дії відносно моменту повідомлення. В українській мові інформативна функція частіше реалізується не через інфінітивні конструкції, а через підрядні з'ясувальні речення або дієприслівникові звороти: *заявник стверджує, що виконав вимоги* замість *заявник стверджує виконати вимоги*. Інфінітивні конструкції в інформативній функції обмежені контекстами типу *повідомити про намір подати заяву, інформувати про можливість взяти участь* [32].

Перформативна функція інфінітивних конструкцій є специфічною для офіційно-ділового дискурсу і полягає у здійсненні юридичних актів через саме вживання певних мовних формул. У французькій мові перформативна функція реалізується через конструкції з перформативними дієсловами у формі теперішнього часу першої особи однини: *je décide de* + інфінітив (вирішую), *j'arrête de* + інфінітив (постановляю). Наприклад, у французьких префектурних постановах (*arrêtés préfectoraux*) формулювання *j'arrête d'approuver le projet* (постановляю затвердити проект) безпосередньо здійснює акт затвердження у момент підписання документа. Використання інфінітива після перформативного дієслова деталізує зміст юридичного акту. В англійській мові перформативна функція реалізується через конструкції *it is hereby* + минулий дієприкметник + *to* + інфінітив: *it is hereby resolved to approve* (цим постановляється затвердити), *it is hereby ordered to implement* (цим наказується впровадити). Пасивна конструкція з *hereby* (цим) створює максимальну формальність та офіційність юридичного акту. Також використовуються активні конструкції *I/we hereby* + дієслово + *to* + інфінітив: *I hereby authorize to proceed* (цим уповноважую приступити). В українській мові перформативна функція реалізується через конструкції *затверджую* + іменник + *про* + іменник: *затверджую положення про порядок* замість *затверджую*

затвердити положення. Інфінітивні конструкції у перформативній функції обмежені контекстами *постановляю створити, ухвалюю прийняти рішення*, де інфінітив функціонує як об'єкт перформативного дієслова [77, с. 135].

Кумулятивна функція інфінітивних конструкцій полягає у забезпеченні точності, однозначності та стандартизації формулювань, що є критично важливим для збереження та передачі правової інформації у часі [1]. У французькій мові кумулятивна функція реалізується через використання стійких інфінітивних формул, що повторюються у різних типах документів: *en vue de* + інфінітив (з метою), *afin de* + інфінітив (для того щоб), *dans le but de* + інфінітив (з метою). Ці формули забезпечують передбачуваність та стандартизацію текстів, що полегшує їхнє сприйняття та інтерпретацію. Французька адміністративна мова також використовує складні номінальні конструкції з інфінітивом для створення юридичних термінів: *le droit de recours* (право на оскарження), *l'obligation de notifier* (обов'язок повідомити), *la faculté de demander* (можливість запросити). В англійській мові кумулятивна функція реалізується через стандартизовані інфінітивні формули *to be entitled to* (мати право), *to be required to* (бути зобов'язаним), *to be permitted to* (мати дозвіл), що утворюють термінологічні одиниці з фіксованим значенням. Британські законодавчі акти характеризуються високим ступенем стандартизації формулювань, де кожна інфінітивна конструкція має чітко визначене юридичне значення [71]. В українській мові кумулятивна функція реалізується через стандартизовані розщеплені присудки *здійснювати контроль, проводити перевірку, забезпечувати виконання*, які утворюють стійкі термінологічні словосполучення, що повторюються у різних типах офіційних документів. Така стандартизація забезпечує єдність термінології в межах усієї системи офіційно-ділової документації. Додатковою функцією інфінітивних конструкцій є забезпечення економності та компактності викладу [2]. У французькій мові інфінітивні конструкції дозволяють уникати складнопідрядних

речень та особових форм дієслова, що скорочує обсяг тексту: *au lieu d'attendre la réponse* (замість того щоб чекати відповідь) компактніше за *au lieu que nous attendions la réponse*. Конструкції з минулим інфінітивом *après avoir examiné* (після розгляду) компактніші за *après que nous avons examiné* (після того як ми розглянули). В англійській мові інфінітивні конструкції також забезпечують компактність: *to comply with regulations* (дотримуватися регламентів) компактніше за *in order that regulations should be complied with*. Perfect infinitive дозволяє уникати складних підрядних речень часу: *the applicant claims to have submitted the documents* (заявник стверджує, що подав документи) компактніше за *the applicant claims that he has submitted the documents*. В українській мові економність викладу частіше досягається через віддієслівні іменники та дієприслівникові звороти, ніж через інфінітивні конструкції: *після подання документів* компактніше за *після того як були подані документи* [80, с.181-196]. Функціональні особливості використання інфінітивних конструкцій у трьох мовах узагальнено в таблиці 3.5.

Таблиця.3.5.

Функціональне призначення інфінітивних конструкцій у французькій, англійській та українській мовах

Функція	Французька мова	Англійська мова	Українська мова
Регулятивна (встановлення норм)	il est interdit de modifier; il est obligatoire de respecter	it is prohibited to modify; shall comply with	заборонено змінювати; необхідно дотримуватися
Директивна (розпорядження)	veuillez soumettre; remplir le formulaire (чистий інфінітив)	submit the application; you are required to complete	доручити підготувати; зобов'язати забезпечити
Інформативна (повідомлення)	il déclare avoir soumis; après avoir examiné	claims to have submitted; after having examined	стверджує, що подав (підрядне речення)
Перформативна (здійснення актів)	je décide de + inf.; j'arrête d'approuver	it is hereby resolved to approve; I hereby authorize to	затверджую положення; постановляю створити
Кумулятивна (стандартизація)	le droit de recours; l'obligation de notifier	to be entitled to; to be required to	здійснювати контроль; забезпечувати виконання
Економності викладу	au lieu d'attendre; après avoir examiné	to comply with; to have submitted	після подання; для забезпечення (віддієслівні іменники)

Джерело: сформовано самостійно автором на основі власного дослідження.

Зіставний аналіз функціонального призначення інфінітивних конструкцій у французькій, англійській та українській мовах виявив універсальність основних комунікативних функцій офіційно-ділового дискурсу при значних відмінностях у конкретних мовних засобах їхньої реалізації. Регулятивна, директивна, інформативна, перформативна та кумулятивна функції є базовими для офіційно-ділового мовлення у всіх досліджуваних мовах, що відображає спільні потреби адміністративно-правових систем у встановленні норм, передачі розпоряджень, повідомленні інформації, здійсненні юридичних актів та стандартизації формулювань. Інфінітивні конструкції відіграють центральну роль у реалізації цих функцій, забезпечуючи необхідну точність, однозначність та формальність викладу, що є критично важливим для правової комунікації.

Найбільш розвинутою функцією інфінітивних конструкцій у французькій мові є перформативна функція, що відображає континентальну правову традицію з її акцентом на писемних актах влади та чіткій ієрархії адміністративних повноважень. Французька система використання інфінітива після перформативних дієслів першої особи (*je décide de, j'arrête d'approuver*) створює максимальну формальність та офіційність юридичного акту. В англійській мові найбільш розвинутою є регулятивна функція інфінітивних конструкцій, що відображає англосаксонську правову традицію з її акцентом на деталізації прав та обов'язків суб'єктів через систему модальних дієслів (*shall, must, may*) у поєднанні з інфінітивом. В українській мові найбільш розвинутою є кумулятивна функція, що проявляється у високому ступені стандартизації розщеплених присудків та стійких термінологічних словосполучень з віддієслівними іменниками, що відображає традицію канцелярського мовлення з його прагненням до максимальної уніфікації формулювань. Порівняльний аналіз виявив істотні відмінності у засобах реалізації директивної функції. Французька та англійська мови широко використовують чистий інфінітив без додаткових маркерів для вираження безособових інструкцій

та розпоряджень (*remplir le formulaire, submit the application*), тоді як українська мова віддає перевагу безособовим формам на *на*, *то* або модальним конструкціям. Ця відмінність відображає різні стратегії вираження імперативності в офіційному дискурсі: французька та англійська мови використовують граматичну редукцію (усунення підмета та модальних маркерів) для створення максимальної імперативності, українська мова використовує морфологічне маркування (форми *на*, *то*) для вираження безособовості та об'єктивності розпорядження. Розуміння цих функціональних відмінностей є критично важливим для адекватного перекладу офіційних документів та для розробки міжнародних правових актів, оскільки пряме калькування конструкцій без урахування їхніх функціональних особливостей може призводити до неадекватного сприйняття юридичної сили документа або до порушення комунікативних норм офіційно-ділового дискурсу мови-реципієнта.

3.4. Універсальні та національно-специфічні тенденції використання інфінітивних зворотів

Зіставний аналіз інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах дозволяє виокремити універсальні типологічні тенденції, зумовлені загальними властивостями людської мови та функціональними потребами офіційно-ділового дискурсу, а також національно-специфічні особливості, що відображають граматичну структуру конкретної мови, історію її розвитку та культурно-правові традиції. Розмежування універсального та специфічного є критично важливим для теоретичного осмислення природи інфінітива як граматичної категорії, для типологічної класифікації мов за способами вираження неозначеної дії, а також для практичних завдань перекладу офіційних

документів та міжмовної стандартизації юридичної термінології. Універсальні тенденції проявляються на рівні загальних семантичних функцій інфінітива, тоді як національно-специфічні риси виявляються на рівні конкретних синтаксичних моделей, лексичної сполучуваності та стилістичних преференцій [52, с. 264].

Універсальною тенденцією є використання інфінітива для вираження модальності необхідності, можливості та обов'язку у всіх досліджуваних мовах. Незалежно від граматичної структури мови інфінітив функціонує у складі модальних конструкцій, що встановлюють норми поведінки для суб'єктів правовідносин. У французькій мові це конструкції *il faut* + інфінітив, *devoir* + інфінітив, в англійській мові *must* + *bare infinitive*, *to be required to* + інфінітив, в українській мові *необхідно* + інфінітив, *повинен* + інфінітив. Ця універсальність зумовлена тим, що модальна семантика необхідності та обов'язку є базовою для регулятивної функції офіційно-ділового дискурсу у будь-якій мові та будь-якій правовій системі. Інфінітив як неозначена форма дієслова, що не виражає особи, числа та часу, є оптимальним засобом для формулювання універсальних норм, які поширюються на всіх потенційних адресатів незалежно від їхніх індивідуальних характеристик. Модальні конструкції з інфінітивом створюють ефект об'єктивності та неупередженості правової норми, що є критично важливим для легітимності законодавства та адміністративних актів.

Другою універсальною тенденцією є використання інфінітива для вираження цільового призначення дії у всіх досліджуваних мовах. Інфінітивні конструкції дозволяють компактно виражати мету основної дії без використання громіздких підрядних речень мети. У французькій мові цільове призначення виражається конструкціями *pour* + інфінітив, *afin de* + інфінітив, в англійській мові *to* + інфінітив, *in order to* + інфінітив, в українській мові *для* + віддієслівний іменник, *з метою* + інфінітив [72, с. 99-115]. Ця універсальність зумовлена тим, що офіційно-діловий дискурс повинен чітко вказувати на цілі та призначення дій,

заходів, виділених ресурсів, створених інституцій. Інфінітивні конструкції забезпечують однозначне вираження цільових відношень без можливості множинної інтерпретації, що є критично важливим для юридичних та адміністративних текстів. Універсальний характер цієї тенденції підтверджується наявністю спеціалізованих прийменників або сполучників для введення цільових інфінітивних зворотів у всіх досліджуваних мовах [21].

Третьою універсальною тенденцією є використання інфінітива у складі розщеплених присудків, коли просте дієслово замінюється аналітичною конструкцією з віддієслівного іменника та дієслова широкої семантики [62, с. 71-102]. Ця тенденція проявляється у французькій мові (*procéder à l'examen, prendre une décision*), в англійській мові (*to make a decision, to carry out inspection*), в українській мові (*здійснювати перевірку, приймати рішення*). Розщеплені присудки є характерною рисою офіційно-ділового стилю у багатьох мовах світу, що зумовлено функціональними потребами цього стилю у деталізації характеристик дії через розгортання віддієслівного іменника означеннями та обставинами. Конструкція «провести ретельну перевірку» дозволяє конкретизувати характер перевірки через прикметник *ретельну*, тоді як просте дієслово *ретельно перевірити* звучить менш природно у офіційному контексті. Універсальний характер цієї тенденції свідчить про спільні стилістичні преференції офіційно-ділового дискурсу до номіналізації та аналітизму у різних мовних системах [78, с.7-85].

Національно-специфічною рисою французької мови є розгалужена система прийменникового керування інфінітивом, що не має прямих аналогів у англійській та українській мовах. Французька мова розрізняє конструкції з *à* (*commencer à élaborer, se mettre à travailler, chercher à atteindre*) та з *de* (*décider de modifier, refuser de signer, il est nécessaire de soumettre*) залежно від лексичної валентності попереднього дієслова, іменника або прикметника. Ця система є релікт латинської

граматики, де інфінітив мав різні форми залежно від синтаксичної функції [74, с. 99-115]. У сучасній французькій мові прийменникове керування є лексикалізованим та не підлягає строгим правилам, що створює складнощі для іноземних користувачів мови. Англійська мова має значно простішу систему: частка *to* маркує повний інфінітив у більшості контекстів, прийменник *for* вводить суб'єкт інфінітивного звороту, інші прийменники рідко сполучаються з інфінітивом. Українська мова взагалі не має розгалуженої системи прийменникового керування інфінітивом, інфінітив приєднується до керуючого дієслова безпосередньо або через обмежену кількість прийменників (*для, з метою, задля*) у цільових конструкціях [88, с. 544]. Національно-специфічною рисою французької мови є широке використання каузативних конструкцій *faire* + інфінітив для вираження спонукання до дії. Ця конструкція дозволяє компактно виражати складні каузативні відношення: *faire exécuter les travaux* (*змусити виконати роботи, дослівно зробити виконати роботи*), *faire respecter les règles* (*забезпечити дотримання правил*). У офіційних документах Франції каузативні конструкції використовуються для вираження адміністративного примусу або забезпечення виконання розпоряджень. Англійська мова має аналогічні конструкції з *make, have, get*, однак вони менш частотні у офіційному дискурсі та мають інші стилістичні конотації. Українська мова взагалі не має спеціалізованих каузативних конструкцій з інфінітивом, каузативність виражається через префікси (*змусити виконати, примусити дотримуватися*) або через описові конструкції (*забезпечити виконання, довести до відома*) [85, с. 36-60].

Національно-специфічною рисою англійської мови є чітке протиставлення повного інфінітива (*to-infinitive*) та голого інфінітива (*bare infinitive*) залежно від типу керуючого дієслова. Дієслова сприйняття (*see, hear, watch*) та каузативні дієслова (*make, let, have*) керують голим інфінітивом (*I saw him leave, she made me wait*), тоді як більшість інших дієслів керують повним інфінітивом (*I want to go,*

she promised to help). Модальні дієслова (*must, shall, may, can*) також керують голим інфінітивом (*you must submit, she can apply*). Ця система відображає історичний розвиток англійської мови, де частка *to* поступово граматикалізувалася з прийменника у маркер інфінітива, однак у деяких контекстах зберігся архаїчний голий інфінітив. Французька мова не має такого протиставлення, інфінітив завжди має спеціальне закінчення (*er, ir, re, oir*) без додаткових маркерів. Українська мова також не має протиставлення маркованого та немаркованого інфінітива, інфінітив завжди має суфікс *ти* або його фонетичні варіанти [59, с. 45-57]. Національно-специфічною рисою англійської мови є можливість розщеплених інфінітивів (*split infinitives*), коли між часткою *to* та інфінітивом вставляється прислівник. Хоча традиційна граматики вважала це помилкою, у сучасній англійській діловій мові розщеплені інфінітиви поступово стають прийнятними: *to carefully consider* (*ретельно розглянути*), *to fully implement* (*повністю впровадити*). У офіційних документах Великої Британії та США розщеплені інфінітиви зустрічаються дедалі частіше, що відображає природну тенденцію мови до розміщення прислівника якомога ближче до дієслова, що воно модифікує. Французька мова не має можливості розщеплення інфінітива, оскільки інфінітив є єдиним словом без окремого маркера. Українська мова також не має розщеплених інфінітивів через відсутність окремої частки, заперечна частка *не* завжди передує інфінітиву (*не дотримуватися*), однак інші прислівники розміщуються перед інфінітивом (*ретельно розглянути*) або після нього (*розглянути ретельно*) залежно від актуального членування [25, с. 125-130].

Національно-специфічною рисою української мови є високий ступінь номіналізації офіційно-ділового дискурсу, що проявляється у перевазі віддієслівних іменників над інфінітивами у багатьох контекстах [2]. Там, де французька мова використовує інфінітив як підмет речення (*respecter la loi est obligatoire*), а англійська мова використовує екстрапозиційну конструкцію з

інфінітивом (*it is mandatory to comply with regulations*), українська мова віддає перевагу віддієслівному іменнику (*дотримання закону є обов'язковим*). Аналогічно у цільових конструкціях українська мова частіше використовує віддієслівні іменники (*для забезпечення прозорості*) замість інфінітивів (*щоб забезпечити прозорість*). Ця особливість пов'язана з історією розвитку української офіційно-ділової мови, яка успадкувала від старослов'янської канцелярської традиції прагнення до субстантивації дієслівних форм для створення ефекту максимальної об'єктивності та формалізації викладу. Номіналізація дозволяє представити процеси та дії як об'єкти, що можуть мати означення, перебувати у різних відмінкових формах та входити до складних термінологічних словосполучень [28, с. 96]. Національно-специфічною рисою української мови є широке використання безособових форм на *-но*, *-то* для вираження регулятивних норм та розпоряджень. Конструкції «заборонено + інфінітив», «дозволено + інфінітив», «встановлено + іменник» є характерними для української офіційної мови та відображають прагнення до максимальної відстороненості та об'єктивності формулювання норми. Французька мова має аналогічні безособові конструкції з *il est interdit de*, *il est autorisé de*, однак вони менш частотні порівняно з українськими формами на *-но*, *-то*. Англійська мова використовує пасивні конструкції *it is prohibited to*, *it is permitted to*, які є функціональними еквівалентами, однак мають іншу граматичну структуру. Українські форми на *-но*, *-то* є унікальним морфологічним засобом вираження безособовості, що не має прямих аналогів у французькій та англійській мовах і відображає синтетичний характер української граматики [21].

Універсальною тенденцією сучасного розвитку офіційно-ділового дискурсу у всіх досліджуваних мовах є прагнення до спрощення та доступності юридичних текстів. Рух *Plain Language* у англійських країнах, програма *langage clair* у франкомовних країнах, ініціативи щодо зрозумілої правової мови в Україні призводять до скорочення надмірно складних інфінітивних конструкцій та заміни

їх на прості особові форми дієслова. Замість *it is required to submit* (вимагається подати) рекомендується *you must submit* (ви повинні подати), замість *il est nécessaire de respecter* (необхідно дотримуватися) рекомендується *vous devez respecter* (ви повинні дотримуватися). Ця тенденція відображає демократизацію правової комунікації та прагнення зробити закони та адміністративні акти доступними для звичайних громадян без юридичної освіти. Проте офіційно-діловий дискурс продовжує зберігати інфінітивні конструкції у ситуаціях, де необхідна максимальна формальність, точність та однозначність формулювань. Зіставний аналіз універсальних та національно-специфічних тенденцій використання інфінітивних зворотів у французькій, англійській та українській мовах виявив складну взаємодію типологічних універсалій та індивідуальних особливостей кожної мови. До універсальних тенденцій належать використання інфінітива для вираження модальності необхідності та обов'язку, функціонування інфінітивних конструкцій для вираження цільового призначення дії, наявність розщеплених присудків з віддієслівними іменниками, а також загальна тенденція до спрощення та доступності юридичних текстів у рамках руху *Plain Language*. Ці універсалії зумовлені спільними функціональними потребами офіційно-ділового дискурсу, який у всіх мовах повинен забезпечувати точність, однозначність, формальність та регулятивну силу юридичних та адміністративних текстів. Інфінітив як неозначена форма дієслова, що не виражає особи, числа та часу, є універсальним граматичним засобом для формулювання норм та розпоряджень, які поширюються на всіх потенційних адресатів незалежно від їхніх індивідуальних характеристик. Узагальнені результати порівняльного аналізу подано у таблиці 3.4.

Національно-специфічні риси інфінітивних конструкцій відображають типологічні відмінності між мовами та історію їхнього розвитку.

Таблиця 3.4.

**Універсальні та національно специфічні тенденції використання
інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі трьох мов**

Мова / рівень аналізу	Типові синтаксичні моделі інфінітивних зворотів	Комунікативно прагматичні функції в офіційному дискурсі	Сучасні тенденції розвитку інфінітивних конструкцій	Основні джерела нормування та впливу
Українська	Безособові інфінітивні предикати типу «ухвалити», «затвердити»; конструкції «слід/потрібно/необхідно плюс інфінітив»; поєднання інфінітива з іменниками «право», «повноваження», «обов'язок»	Формулювання імперативних приписів без експліцитного суб'єкта; фіксація послідовності процедурних дій; кодифікація прав і обов'язків через сталі поєднання «має право здійснювати», «зобов'язаний подати»	Збереження високої частоти безособових інфінітивів при поступовому розширенні моделей з модальними дієсловами; зближення з європейськими вимогами до зрозумілості через чіткіші вказівки на суб'єкта норми	Національні посібники з ділової української мови; методичні матеріали з офіційно ділового стилю; Manual on EU Legal Translation into Ukrainian
Англійська	Модально інфінітивні предикати типу «shall/must/may plus bare infinitive»; іменникові конструкції «right/obligation to plus infinitive»; інфінітивні звороти мети «in order to ensure», «so as to do»	Вираження градуїованої деонтичної модальності обов'язку, дозволу, заборони; кодування прав і обов'язків сторін; позначення мети, умов та наслідків дії у преамбулах і процедурних положеннях	Зменшення вживання shall в національному законодавстві при зростанні частки must; збереження shall у праві ЄС; орієнтація на принципи plain language при збереженні інфінітива як сталого компонента юридичного предиката	Національні та наднаціональні керівництва з нормотворчої техніки; дослідження деонтичної модальності; корпусні студії англійського законодавства
Французька	Номінальні конструкції з інфінітивом типу «avoir le droit de faire», «obligation de faire», «interdiction de faire»; дієслівні моделі «être tenu de plus infinitif», «être obligé de plus infinitif»; інфінітивні звороти мети «afin de faire», «aux fins de faire»	Оформлення суб'єктивних прав і обов'язків через лексему droit; високий ступінь термінологічної фіксованості; поєднання абстрактної номінації з потенційною дією; уточнення сфери дії норми та її адресатів	Збереження архаїчних інфінітивів у вузьких підсферах при загальній тенденції до спрощення синтаксису; підтримання широкого спектра номінальних ідіом з інфінітивом у офіційних актах та судових рішеннях	Французькі граматики і довідники з юридичної мови; Juridictionnaire та інші офіційні термінологічні ресурси; керівництва з редагування франкомовних юридичних текстів
Універсальний рівень	Інфінітив у складі предикативних чи номінальних конструкцій з модальними дієсловами або іменниками права й обов'язку	Нейтралізація часових та особових параметрів дії; відчуження суб'єкта; можливість компактно кодувати послідовність процедур; забезпечення	Зближення практик під впливом спільних європейських стандартів «зрозумілої» мови права; обмеження надмірно складних багатоконпонентних інфінітивних структур; збереження інфінітива	Документи ЄС з нормотворчої техніки; посібники з юридичного перекладу; міжмовні корпусні дослідження

		стабільності формувань при багатомовній гармонізації	як ядра нормативної граматики	правничої мови
--	--	---	----------------------------------	----------------

Джерело: сформовано самостійно автором на основі власного дослідження.

Французька мова характеризується розгалуженою системою прийменникового керування інфінітивом, що є релікт латинської граматики, широким використанням каузативних конструкцій «*faire* + інфінітив», що дозволяє компактно виражати спонукання до дії, та можливістю вільного функціонування інфінітива як підмета речення без екстрапозиції. Англійська мова виявляє чітке протиставлення повного та голого інфінітива залежно від типу керуючого дієслова, що відображає історичну граматикалізацію частки *to* з прийменника у маркер інфінітива, можливість розщеплених інфінітивів з прислівником між *to* та дієсловом, що поступово стає нормою сучасного офіційного дискурсу, та перевагу екстрапозиційних конструкцій з формальним підметом *it* для балансування структури речення. Українська мова демонструє високий ступінь номіналізації з перевагою віддієслівних іменників над інфінітивами у багатьох контекстах, широке використання безособових форм на *-но*, *-то* для вираження регулятивних норм, що є унікальним морфологічним засобом вираження безособовості, та відсутність розгалуженої системи інфінітивних конструкцій з компенсацією через дієприслівникові звороти та підрядні речення. Виявлені універсальні та національно-специфічні риси мають важливе значення для теорії перекладу та міжмовної стандартизації юридичної термінології. Універсальні тенденції вказують на можливість прямого перекладу базових модальних та цільових конструкцій між мовами з мінімальними структурними трансформаціями, оскільки ці конструкції виконують однакові комунікативні функції у всіх досліджуваних мовах. Національно-специфічні риси вимагають адаптації та трансформації при перекладі: французькі конструкції з прийменниковим керуванням потребують перебудови при перекладі на англійську або українську

мову, англійські розщеплені інфінітиви вимагають переформулювання при перекладі на інші мови, українські безособові форми на *-но*, *-то* потребують заміни на функціональні еквіваленти у французькій та англійській мовах. Розуміння цих універсальних та специфічних рис є критично важливим для забезпечення адекватності та еквівалентності перекладу офіційних документів, а також для розробки міжнародних правових актів, які повинні однаково функціонувати у різних мовних версіях без втрати юридичної точності та регулятивної сили.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі на основі попередньо описаних моделей було проведено зіставний аналіз функцій інфінітивних зворотів у офіційному дискурсі французької, англійської та української мов, що дало змогу виявити комплекс універсальних і національно-специфічних тенденцій їх використання. Порівняння функціональних реалізацій показало, що в усіх трьох мовах інфінітивні конструкції насамперед виконують регулятивну функцію, слугуючи засобом формулювання норм, заборон, дозволів і обов'язків, а також директивну функцію, конкретизуючи розпорядження й інструкції, спрямовані на адресата. Встановлено, що інфінітив у типових формулюваннях не лише задає загальну схему дії, а й «знімає» індивідуалізований суб'єкт, завдяки чому текст набуває максимальної імперсональності, необхідної для юридичної й адміністративної комунікації.

Окрім того, простежено інформативну й кумулятивну функції інфінітивних зворотів, коли вони слугують засобом узагальненого викладу процедур, умов і послідовностей дій у нормативних, інструктивних і договірних документах.

Зіставний аналіз функцій засвідчив, що універсальність інфінітивних

конструкцій у офіційному дискурсі виявляється не стільки в тотожності форм, скільки в подібності комунікативних завдань, які вони розв'язують. У французькій, англійській та українській мовах інфінітивні моделі стабільно пов'язуються з вираженням деонтичної модальності, уніфікацією юридично значущих формулювань, стандартизацією тексту і зниженням ступеня інтерпретаційної варіативності. Разом із тим у розділі показано, що національно-специфічні відмінності стосуються розподілу функціонального навантаження між інфінітивними й неінфінітивними засобами: французька мова значною мірою покладає реалізацію регулятивних функцій на безособові предикативні структури з інфінітивом, англійська – на модально-інфінітивні й пасивні конструкції з високим ступенем фіксованості, тоді як українська частіше комбінує інфінітив із безособовими формами на *-но*, *-то*, підрядними реченнями та віддієслівними іменниками. Важливим блоком третього розділу стали зіставні спостереження щодо універсальних і національно-специфічних моделей інфінітивних зворотів. До універсальних віднесено моделі, що формують стандартні формули заборони, обов'язку, дозволу та процедурного припису, які мають регулярні відповідники в усіх трьох мовах і забезпечують високий рівень міжмовної відтворюваності. Натомість національно-специфічні моделі зазвичай пов'язані з типологічними особливостями граматичної системи, історично сформованими канонами офіційного стилю, а також традиціями юридичного письма. У роботі показано, що такі структури не завжди мають прями інфінітивні відповідники в інших мовах, що зумовлює необхідність перекладацьких трансформацій – розгортання інфінітива в підрядні речення, заміни на номіналізацію, введення або, навпаки, зняття експліцитного суб'єкта. Значну увагу в третьому розділі приділено аналізу перекладацьких відповідників інфінітивних конструкцій у тристоронньому зіставленні. Простежено типові напрями трансформацій: від компактних інфінітивних формул французьких і англійських офіційних текстів до більш

розгорнутих українських конструкцій із підрядністю та номіналізацією; від складних українських синтаксичних структур до стандартизованих інфінітивних формул у французькій та англійській мовах. У результаті виявлено низку зон підвищеного ризику для адекватності перекладу: зміщення ступеня обов'язковості припису, неточності у визначенні кола суб'єктів дії, зміни обсягу юридичних наслідків. Підкреслено, що подолання цих ризиків можливе лише за умови опори на системне знання функціональної спеціалізації інфінітивних зворотів у кожній мові та урахування усталених шаблонів міжнародної юридичної комунікації.

Узагальнюючи результати третього розділу, можна констатувати, що зіставний аналіз дозволив не тільки описати функційне навантаження інфінітивних конструкцій у трьох мовах, а й виявити структурні й семантичні механізми забезпечення імперсональності, нормативності та стандартизації офіційного дискурсу. Встановлено, що інфінітивні звороти є водночас інструментом гармонізації європейської юридичної мови (через універсальні моделі регулятивних формулювань) і важливим носієм національної специфіки, яка виявляється в граматичній організації, типових лексичних наповненнях і перекладацьких стратегіях. Розділ 3 логічно завершив рух від внутрішньомовного опису до міжмовного узагальнення та забезпечив теоретичну й прикладну інтерпретацію отриманих результатів для практики укладання та перекладу офіційних документів.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати виконання поставлених завдань, насамперед слід зазначити, що теоретичний аналіз праць із загального, зіставного та функціонального синтаксису дав змогу уточнити статус інфінітива як нефінітної дієслівної форми, що поєднує ознаки предикативності й номінативності та має широкий потенціал у сфері імперсонального й нормативного висловлення. Зіставлення концепцій національних і зарубіжних дослідників показало, що, попри різні класифікаційні підходи (морфологічний, синтаксичний, функціонально-стилістичний), у більшості робіт інфінітив визнається ключовим засобом реалізації деонтичних, імперативних та інструктивних значень, що становить теоретичну основу для подальшого аналізу його ролі в офіційному дискурсі. У результаті це дало змогу обґрунтувати вибір інфінітивних конструкцій як центрального об'єкта дослідження в контексті офіційно-ділового стилю трьох мов.

Розгляд лінгвістичних параметрів офіційного дискурсу французької, англійської та української мов засвідчив, що всі три мовні системи демонструють подібні функціонально-комунікативні установки: нормативність, імперсональність, однозначність, високу ступінь стандартизації та жанрової регламентації. Водночас виявлено суттєві розбіжності в реалізації цих установок засобами граматичної системи. У французьких офіційних текстах провідними виступають безособові структури типу « *il est interdit de* », « *il convient de* », які формально поєднують безособове речення з інфінітивним комплексом; в англійській мові ключову роль відіграють конструкції з *to*-інфінітивом у складі нормативних формулювань типу “*to be entitled to*”, “*to be obliged to*”, а також модально-інфінітивні структури; в українському офіційному дискурсі поряд з інфінітивом активізуються безособові форми на *-но*, *-то*, віддієслівні іменники та розгорнуті підрядні конструкції. Це дозволило зробити висновок, що, попри загальну подібність комунікативного завдання, кожна мова вибудовує власний

баланс між інфінітивними, номінативними й особовими моделями. У ході аналізу емпіричного корпусу виявлено та описано основні структурні моделі інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі трьох мов. Показано, що в усіх трьох мовах домінують модальні конструкції типу «модальне слово / предикатив + інфінітив» (*il est nécessaire de respecter, to be required to submit, необхідно затвердити*), які задають нормативний або обов'язковий характер дії. Значну питому вагу мають також перформативно-інфінітивні структури (*je décide de + inf, it is hereby decided to, постановляю створити*), що оформлюють юридичні акти волевиявлення, та процедурні моделі з дієсловами виконання і процесу (*effectuer, procéder à; to carry out, to conduct; здійснювати, проводити*). Зіставлення показало, що французький офіційний дискурс характеризується більшою щільністю безособових предикативних формул, англійський – високим ступенем фіксованості інфінітивних конструкцій у стандартизованих правових формулах, а український – ширшою конкуренцією інфінітивних структур з віддієслівними іменниками та складними підрядними реченнями.

Окремим результатом дослідження стало встановлення домінантних лексико-семантичних груп дієслів, що реалізуються в складі інфінітивних конструкцій офіційного дискурсу. У всіх трьох мовах найбільш репрезентованими виявилися дієслова регулятивної семантики (забороняти, дозволяти, зобов'язувати, уповноважувати; *interdire, autoriser, obliger; to prohibit, to allow, to require*), перформативні дієслова волевиявлення (затвердити, ухвалити, постановити; *adopter, approuver, décider; to approve, to determine, to resolve*), а також процедурно-організаційні дієслова (здійснювати, проводити, забезпечувати; *effectuer, réaliser, assurer; to carry out, to implement, to ensure*). Виявлено, що саме ці групи дієслів формують ядро деонтичних, імперативних і каузативних значень, забезпечуючи реалізацію ключових функцій офіційного дискурсу – регулятивної, директивної, інформативної та перформативної. Водночас спостерігаються національно-

специфічні відмінності у ступені абстрагованості й номіналізації: французька й англійська мови частіше спираються на більш абстрактні дієслова широкої семантики типу *effectuer, to perform*, тоді як в українських текстах переважають конкретизовані дієслівні формули, часто дубльовані віддієслівними іменниками.

Зіставний аналіз структурних і семантичних типів інфінітивних зворотів дав змогу виявити комплекс універсальних і національно-специфічних тенденцій їх функціонування. До універсальних належать: імперсональний характер більшості інфінітивних конструкцій, їх прив'язаність до вираження нормативних приписів, обов'язків, заборон і процедур, спрямованість на мінімізацію суб'єктності та емоційно-оцінних компонентів; тісний зв'язок інфінітива з лексикою правового, адміністративного й організаційного характеру. Національно-специфічні риси виявляються насамперед у способі граматичного оформлення цих значень: французька мова тяжіє до схем із формально вираженим безособовим підметом *il*, англійська – до модально-пасивних структур та інфінітивів при дієсловах-зв'язках, українська – до поєднання інфінітивних односкладних речень, безособових форм на *-но, -то* та складних підрядних конструкцій. У результаті доведено, що інфінітивні звороти водночас є носіями загальноєвропейських стандартів юридичної мови і маркерами національної мовної специфіки.

Значущим практичним результатом дослідження є окреслення типових перекладацьких відповідників інфінітивних конструкцій у тристоронньому зіставленні та пов'язаних із ними проблем адекватності. Показано, що при перекладі французьких і англійських офіційних текстів українською мовою інфінітивні структури часто потребують трансформацій: заміни інфінітива віддієслівним іменником або складним підрядним реченням, введення експліцитного суб'єкта-реципієнта припису, зміщення акценту з дії на її результат чи юридичний наслідок. У зворотному напрямі (з української на французьку та англійську) типовими є переходи від розгорнутих підрядних конструкцій до

компактних інфінітивних формул, що відповідають усталеним шаблонам міжнародних документів. Виявлено, що саме нееквівалентність структурних моделей та різний ступінь імперсональності можуть призводити до зміщення ступеня обов'язковості припису, неточностей у вираженні обсягу повноважень або умов дії, що вказує на необхідність спеціальних рекомендацій для перекладачів.

Таким чином, можемо зробити висновок, що у роботі досягнуто поставленої мети – всебічно з'ясовано лексико-синтаксичні особливості інфінітивних зворотів в офіційному дискурсі французької, англійської та української мов на зіставній основі. Теоретичний аналіз дозволив уточнити статус інфінітива в структурі сучасних мов та його функціональну спеціалізацію в офіційно-діловому стилі; емпіричне дослідження корпусу текстів дало змогу описати основні структурні моделі та лексико-семантичні групи дієслів, що реалізуються в інфінітивних конструкціях, а зіставний підхід – виявити універсальні й національно-специфічні тенденції їх функціонування та перекладацькі відповідники. Отримані результати мають як теоретичне значення для подальшого розвитку зіставної граматики й функціональної стилістики, так і прикладну цінність для практики укладання й перекладу офіційних текстів, розроблення навчальних курсів і методичних рекомендацій з юридичної та адміністративної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрейчук Н. І. Контрастивна лінгвістика: навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Ів. Франка, 2015. 343 с. URL: https://lingua.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/контрастивна_лінгвістика.pdf (дата звернення: 20.11.2025).
2. Аспектуальні особливості слов'янських мов у художньому перекладі. Українська мова. 2012. № 1. С. 78-91. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Ukrm_2011_3.pdf (дата звернення: 28.11.2024).
3. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія: підруч. для студ. філол. ф-тів вузів. Київ : Либідь, 1993. 334 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000769 (дата звернення: 19.11.2025).
4. Бігдай М. О. До питання лексико-семантичної класифікації дієслів української мови. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер: Філологія. 2019. Т. 40. С. 19–21. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v40/part_1/6.pdf (дата звернення: 30.11.2025).
5. Бондарчук Ю. А., Вишневіська М. О., Бороліс І. І. Legal English : навч. посіб. Київ : КНУТД, 2022. 284 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/19924/1/Legal_English_NP_2022.pdf (дата звернення: 24.11.2025).
6. Вакалюк Н. М. Функціонально-семантична категорія дієслівної квантитативності в українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук :

- 10.02.01. Івано-Франківськ, 2019. 20 с. URL: https://svr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2019/09/dis_Vakalyuk.pdf (дата звернення: 28.11.2024).
7. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник / І. Р. Вихованець. Київ : Либідь, 1993. 368 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vykhovanets_Ivan/Hramatyka_ukrainskoi_movy_Syntaksys/ (дата звернення: 28.11.2024).
8. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. К. : Либідь, 1993. 368 с. URL: https://www.ukrajnistika.edu.rs/preuzimanje/Vykhovanets_Hramatyka_ukr_movy_Syntaksys_1993.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
9. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с. URL: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/185262448.pdf> (дата звернення: 30.11.2025).
10. Вінтонів М., Бортун К. Структурно-семантичні типи та функції імперативних висловлень у публіцистичному й офіційно-діловому стилях. Київ, 2020. 201 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dd006875-2927-404c-8dcc-8f4e15d8d8ef/content> (дата звернення: 30.11.2025).
11. Вороніна К. В. Ділова кореспонденція та її переклад : навчально-методичний посібник. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014. 96 с. URL: <https://foreign-languages.karazin.ua/resources/93609bc1e1187f5bad5fe700903df637.pdf> (дата звернення: 20.11.2025).
12. Гайович Г. В. Українська мова: офіційно-діловий та науковий стилі : навчальний посібник. Київ : ІДУ НД ЦЗ, 2024. 228 с. URL:

- <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi82/0061993.pdf> (дата звернення: 30.11.2025).
13. Гарбар І. В., Гарбар А. І. Культура мовлення : навчальний посібник. Миколаїв : НУК, 2023. 228 с. URL: <https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f77fe6ac-0be5-48bb-bbe8-e1de984579c6/content> (дата звернення: 23.11.2025).
  14. Городенська К. Г. Українська мова. Енциклопедія / К. Г. Городенська, М. П. Кочерган. Київ : Вид-во ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с. URL: <https://esu.com.ua/article-70651> (дата звернення: 28.11.2024).
  15. Городенська К. Г., Кочерган М. П. Українська мова. Енциклопедія. Київ : Вид-во ім. М. П. Бажана, 2007. 856 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rusaniivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia.pdf (дата звернення: 01.12.2025).
  16. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Р. Вихованець та ін. ; ред. К. Г. Городенська. К. : Вид. дім Дмитра Бурого, 2017. 752 с.
  17. Григорій Петрович Півторак: до 75-річчя від дня народження: біобібліографічний покажчик / ред. П. Селігей. Вид. дім Дмитра Бурого, 2010. 128 с. URL: [https://www.inmo.org.ua/assets/files/Pivtorak.%20Biobibliografiya%20\(2010\).pdf](https://www.inmo.org.ua/assets/files/Pivtorak.%20Biobibliografiya%20(2010).pdf) (дата звернення: 19.11.2025).
  18. Грозян Н. Ф. Об'єктні та суб'єктні інфінітиви в ролі додатка. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Філологічні науки». 2016. Т. 248. С. 57–64.
  19. Доброльожа Г. М. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти ННІ ФЖ ЖДУ ім. Івана Франка (для очної, заочної

- та дистанційної форми навчання). Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 161 с. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/32778/1/ДоброльожаДЖЕСЛОВО.%20лекції%202021.pdf> (дата звернення: 18.11.2025).
20. Дудик П. С. Стилїстика української мови. ВЦ «Академія», оригінал-макет, 2005. 368 с. URL: https://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_144.pdf (дата звернення: 01.10.2023).
21. Іщенко Т. Комунікативно прагматичні норми офіційно ділових текстів // Міжкультурна комунікація: лінгвістичні та перекладознавчі аспекти. 2017. Вип. 3. С. 45–52. URL: <https://ir.duan.edu.ua/bitstreams/6c2f7be9-84c7-4105-a9b9-8fd843c45a80/download> (дата звернення: 01.12.2025).
22. Кабиш О. О. Українська мова в судово-процесуальній сфері : навч.-практ. посіб. Київ : Алерта, 2019. 110 с. URL: https://nsj.gov.ua/files/1554109200Kabysch_Ukr_mova_dlya_suddiv_with_cover.pdf (дата звернення: 20.11.2025).
23. Кащишин Н. Є. Стилєтвірний та термінологічний потенціал іншомовних неасимільованих запозичень у англomовному дипломатичному дискурсі. Нова філологія. 2010. № 42. С. 81–88. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2010_42_16 (дата звернення: 23.11.2025).
24. Кротевич Є., Родзевич Н. Словник лінгвістичних термінів / ред. С. В. Кротевич. К. : Вид-во АН УРСР, 1957. 236 с.
25. Кузнецова Г. П. Офіційно діловий стиль в освітній адміністративно управлінській сфері спілкування // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство). 2014. Вип. 6. С. 125–130. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15812/Kuznetsova.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).

26. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види. Харків : ТОВ «ВИДАВНИЦТВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. 280 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17318/1/Lubchenco_mon-2015.pdf (дата звернення: 01.12.2025).
27. Масицька Т. Є. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис: Навчально-методичні матеріали. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 115 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18308/1/Масицька%20Синтаксис%20української%20мови.pdf> (дата звернення: 30.11.2025).
28. Матеріали для лабораторних і самостійних занять з практичної стилістики української мови. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 96 с. URL: https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/Materialy_dlia_lab_i_samostiynkh_zaniat__pid__chas__dyst_navch_Pr_St.pdf (дата звернення: 01.12.2025).
29. Морфологія: Термінологічний словник-довідник / Н. Захлюпана та ін. Львів : Львів. нац. ун-т ім. Ів. Франка, 2014. 225 с. URL: https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/Terminolohichnyu-slovnyk_morfolohiia.pdf.
30. Офіційно-діловий стиль мовлення. Енциклопедія Сучасної України. 2022. URL: <https://esu.com.ua/article-77272> (дата звернення: 28.11.2024).
31. Панченко Д. І. Перекладацький практикум з французької мови: ділова кореспонденція: для студентів 4 курси фак. «Референт-перекладач», учнів за спеціальністю 6.020303 - Філологія. Харків : Видвоє НУА, 2013. 120 с. URL: <https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2020/08/Panchenko-delov-korresp.pdf> (дата звернення: 20.11.2025).
32. Пасічна О. В. Нормативні аспекти дієслівних форм у діловому мовленні // Матеріали наукового семінару з культури української мови. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2018. Режим доступу:

- <https://ipmp.knu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06/Пасічна.-Новий-наук.-семінар-1.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).
33. Пивоваров В. М, Савченко Л. Г, Калашник Ю.І. Ділова українська мова: Навч. посіб. Харків : Право, 2008. 120 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/PRAVO/DUM_2008.pdf (дата звернення: 30.11.2025).
34. Пивоваров В. М., Савченко Л. Г., Калашник Ю. І. Ділова українська мова: Навч. посіб. Харків : Право, 2008. 120 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/PRAVO/DUM_2008.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
35. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001854> (дата звернення: 30.11.2025).
36. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2704-19> (дата звернення: 28.11.2024).
37. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX : станом на 19 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення: 20.11.2025).
38. Русанівський В. М. Енциклопедія "Українська мова". Київ : Вид-во "Укр. енциклопедія" ім. М. П. Баж., 2001. 833 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia.pdf (дата звернення: 18.11.2025).
39. Семантика процесу в концепції системно-функційної граматики М.А.К. Геллідея. Наукові записки. Серія: Філологічні науки. 2020. Вип. 188. С. 45-52. URL: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/230> (дата звернення: 28.11.2024).

40. Семеног О. Наукова мова як комунікативний феномен. Вісник Черкаського національного університету. Серія : Педагогічні науки. 2010. Вип. 188. С. 142-148. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Semenog.php> (дата звернення: 28.11.2024).
41. Скоплев А. О. Проблема збереження категорії виду в чеських акціональних субстантивах на -ní/-tí : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.03 – слов'янські мови. Бахмут, 2019. 259 с. URL: [https://www.inmo.org.ua/assets/files/disser2/Skoplev_dys%20\(1\).pdf](https://www.inmo.org.ua/assets/files/disser2/Skoplev_dys%20(1).pdf) (дата звернення: 20.11.2025).
42. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. Київ : Вища шк., 1994. 670 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/slynko_ilarion/syntaksys_suchasnoi_ukrainskoi_movy_problemni_pytannia/ (дата звернення: 19.11.2025).
43. Стрільчук В. Complex Object в англійській мові. Grade Education Centre. URL: <https://grade.ua/uk/blog/complex-object-ili-slozhnoye-dopolneniye-v-angliyskom-vse-pravila/> (дата звернення: 25.11.2025).
44. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 2-ге вид. Київ : Алерта, 2011. 696 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/1_666_15833608.pdf (дата звернення: 19.11.2025).
45. Щербак О. М., Ніколаєнко О. В. Граматичні маркери непрямой мови в англо - та німецькомовних Інтернет-новинах. Scientific trends in the development of modern technologies : Abstracts of XXII International Scientific and Practical Conference, м. Krakow, 2–4 черв. 2025 р. Krakow, 2025. С. 178–180. URL: <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2025/05/SCIENTIFIC-TRENDS-IN-THE-DEVELOPMENT-OF-MODERN-TECHNOLOGIES.pdf> (дата звернення: 20.11.2025).

46. A Comprehensive grammar of the English language / ed. by Q. Randolph. 9th ed. London : Longman, 1991. 1779 p. URL: https://www.academia.edu/47706296/A_Comprehensive_Grammar_of_the_English_Language (date of access: 24.11.2025).
47. Alexeyev M., Alexeyeva L., Syniova T. Plain language for legal English: achievements and prospects. International Humanitarian University Herald. Philology. 2024. No. 66. P. 4–8. URL: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.66.1> (date of access: 25.11.2025).
48. Austin J. L. How to Do Things with Words. Oxford : Clarendon Press, 1975. 168 p. URL: <https://silverbronzowordpress.com/wp-content/uploads/2017/10/austin-how-to-do-things-with-words-1962.pdf> (date of access: 01.12.2025).
49. Bhatia V. K. Analysing Genre: Language in Context. Semantics Scholar. 2023. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/On-Vijay-K.-Bhatia-:-Analysing-Genre-:-Language-in-Bhatia/1fde40f8f1b627b9ac9bf94a1a7bcb777c51ab68> (date of access: 01.12.2025).
50. Black's law dictionary [Electronic resource] / Bryan A. Garner. – Abridged 10th ed. Thomson Reuters West, 2015, 1385 p. URL: https://archive.org/details/blackslawdiction0010edunse_r0f2/page/n7/mode/2up
51. Complex Subject - складний підмет в англійській мові. URL: <https://englishprime.ua/uk/slozhnoe-podlezhashhee-v-anglijskom/> (дата звернення: 24.11.2025).
52. Comrie B. Language Universals and Linguistic Typology: Syntax and Morphology. Chicago : University of Chicago Press, 1989. 264 p. URL: <https://archive.org/details/languageuniversa0000comr> (date of access: 01.12.2025).
53. Condoravdi C., Lauer S. Performative Verbs and Performative Acts. Proceedings of Sinn & Bedeutung 15 / ed. by I. Reich, others. Saarbrücken, Germany, 2011. P.

- 1–15. URL: <https://web.stanford.edu/~cleoc/SuB-paper.pdf> (date of access: 25.11.2025).
54. Demande d'inscription sur les listes électorales à l'usage des citoyens français. URL: https://www.formulaires.service-public.gouv.fr/gf/cerfa_12669.do (date of access: 22.11.2025).
55. Dictionnaires Le Robert. Lexique administratif. Dictionnaires Le Robert, 2004. 204 p. URL: <https://www.modernisation.gouv.fr/files/2023-09/LexiqueAdministratif.pdf> (date of access: 20.11.2025).
56. Emplois de la préposition « pour » suivie d'une infinitive : description, critères formels et annotation en corpus / M. Colinet et al. SHS Web of Conferences. 2014. Vol. 8. P. 3041–3058. URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20140801071> (date of access: 20.11.2025).
57. English for Public Administration. Англійська мова для публічного управління: підручник / І. О. Гайдай та ін. Житом. політехніка, 2024. 273 с. URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/299474/mod_folder/content/0/281%20«Публічне%20управління%20та%20адміністрування»/підручник%20публічне%20управління.pdf?forcedownload=1 (дата звернення: 25.11.2025).
58. English Verb in Use: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти / А. Павлюк та ін. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2024. 300 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24661/1/ENGLISH_VERB_2024.pdf (дата звернення: 20.11.2025).
59. Famina N. V. Modality in Legal Discourse. Must, Can, May, Will and Shall between Obligation and Permission // Вісник Московського державного лінгвістичного університету. 2022. Вип. 2. P. 45–57. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/modality-in-legal-discourse-must-can-may-will-and-shall-between-obligation-and-permission>

60. For. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/for> (date of access: 24.11.2025).
61. Formes et structure. Guide de grammaire française. URL: <https://research.jyu.fi/grfle/completives.html> (date of access: 20.11.2025).
62. Garzone G. Variation in the Use of Modality in Legislative Texts. Focus on Shall // Modality in Specialized Texts. Amsterdam: John Benjamins, 2013. P. 71–102. URL: https://www.researchgate.net/publication/259128472_Variation_in_the_use_of_modality_in_legislative_texts_Focus_on_shall
63. Grammar of Spoken and Written English / S. Conrad et al. Benjamins Publishing Company, John, 2021. 1220 p. URL: <https://download.fimsschools.com/ebooks/Grammar%20of%20Spoken%20and%20Written%20English.pdf> (date of access: 23.11.2025).
64. Grevisse M., Goosse A. Le Bon Usage: Grammaire Française. 14th ed. Archive.org, 2019. 1584 p. URL: <https://archive.org/details/MauriceGrevisseAndrGoosseLeBonUsageGrammaireFranaise14thEd./page/n1353/mode/2up> (date of access: 30.11.2025).
65. Hirst G. Book Reviews. Computational Linguistics. 2001. Vol. 27, no. 1. P. 132–139. URL: <https://doi.org/10.1162/089120101300346831> (date of access: 30.11.2025).
66. Huddleston R. The Cambridge Grammar of the English Language / R. Huddleston, G. K. Pullum. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 1842 p. URL: The Cambridge grammar of the English language : Huddleston, Rodney D : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive (дата звернення: 29.11.2025).

67. Impératif et infinitif : distinctions. La Vitrine linguistique de l'Office québécois de la langue française. URL: <https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/24208/la-grammaire/le-verbe/modes/imperatif/distinction-entre-limperatif-et-linfinitif> (date of access: 20.11.2025).
68. INFINITIF : Définition de INFINITIF. Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. URL: <https://www.cnrtl.fr/definition/infinitif> (date of access: 20.11.2025).
69. infinitif/impératif. Ressources du Portail linguistique du Canada. URL: <https://www.noslangues-ourlangues.gc.ca/fr/cles-de-la-redaction/infinitif-imperatif> (date of access: 20.11.2025).
70. Infinitive: active or passive?. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/grammar/british-grammar/infinitive-active-or-passive> (date of access: 25.11.2025).
71. Joint Practical Guide of the European Parliament, the Council and the Commission for Persons Involved in the Drafting of European Union Legislation [Electronic resource]. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003. Режим доступа: <https://eur-lex.europa.eu/content/techleg/KB0213228ENN.pdf>
72. Kovalchuk O. Theoretical background of comparative analysis implementation in researching eponyms of modern English and Ukrainian. International Humanitarian University Herald. Philology. 2019. Vol. 39, no. 2. P. 104–106. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.2.26> (date of access: 20.11.2025).
73. Krug M. Douglas Biber, Stig Johansson, Geoffrey Leech, Susan Conrad and Edward Finegan, Longman grammar of spoken and written English. London: Longman, 1999. Hardback £69. Pp. xii + 1,204. ISBN 0 582 23725 4. English

- Language and Linguistics. 2002. Vol. 6, no. 2. P. 379–416. URL: <https://doi.org/10.1017/s136067430221028x> (date of access: 30.11.2025).
74. Le Pesant D. La prédication dans la langue du droit // Langue française. 2011. No. 171. P. 99–115. URL: <https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/85d4fe5f-140d-488e-a5ea-00dcc628390b/content> (дата звернення: 01.12.2025).
75. Leech G., Rayson P., Wilson A. Word Frequencies in Written and Spoken English: based on the British National Corpus. London : Longman, 2001. 321 p. URL: <https://www.clc.hcmus.edu.vn/wp-content/uploads/2015/11/Word-Frequencies-in-Written-and-Spoken-English-Based-on-the-British-National-Corpus.pdf> (date of access: 01.12.2025).
76. Les mots du droit. Ressources du Portail linguistique du Canada. URL: <https://www.noslangues-ourlangues.gc.ca/fr/les-mots-du-droit/guide-usage-fra> (date of access: 22.11.2025).
77. Manual on EU Legal Translation into Ukrainian. Part A [Electronic resource]. Kyiv: Polygraphic Center “Kyiv University”, 2024. 135 p. Режим доступу: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/ChapterA_Manual-on-EU-Translation-into-Ukrainian.pdf (дата звернення: 01.12.2025).
78. Matulewska A. Deontic Modality and Modals in the Language of Contracts // Comparative Legilinguistics. 2010. Vol. 2. P. 75–85. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/111d/4549479ece1608c159afaa07a8666bd2631f.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).
79. Ostratuik N. Семантико-функціональна характеристика лексико-семантичного поля дієслів відчуття у сучасній українській літературній мові. Філологічний дискурс. 2019. № 9. С. 206–214. URL: <https://doi.org/10.31475/fil.dys.2019.09.20> (дата звернення: 30.11.2025).
80. Paliichuk E., Batina I., Kabanova S. Grammatical and Stylistic Issues of Translating EU Legal Acts // Manual on EU Legal Translation into Ukrainian. Part

- B. Kyiv: Borys Grinchenko Kyiv University, 2024. С. 181–196. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/49589/1/E_Paliichuk_I_Batina_Posibnik_2024_FRG_F.pdf
81. Palmer F. R. *Modality and the English modals*. London; New York : Longman, 1990. URL: <https://archive.org/details/modalityenglishm0000palm> (date of access: 23.11.2025).
  82. Picoche J. *Dictionnaire étymologique du français*. Paris : Le Robert, 2016. 896 p. URL: https://archive.org/details/dictionnaireetym0000pico_k1r8 (date of access: 01.12.2025).
  83. *Règlement des concours de cadre et de cadre de direction*. 5 p. URL: https://www.recrutement.banque-france.fr/bdfcontent/uploads/2019/02/CCS_CADRE_2019_Reglement.pdf (date of access: 21.11.2025).
  84. Riegel M., Pellat J.-C., Rioul R. *Grammaire méthodique du français*. Presses Universitaires de France, 2016. 1107 p. URL: <https://archive.org/details/grammairemethodi0000mart> (date of access: 23.11.2025).
  85. Robinson W. *Legislative Drafting in the European Union: Recruitment, Training and Career of Legislative Draftsmen // Croatian Yearbook of European Law and Policy*. 2009. Vol. 5. P. 35–60. URL: <https://zakonodavstvo.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/31%20110509%20William%20Robinson%20EN.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).
  86. Searle J. R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press, 1969. 203 p. URL: <https://archive.org/details/speechactsessayi0000sear> (date of access: 01.12.2025).
  87. Shevchenko L., Syzonov D. *Jurislinguistics at the epicenter of western science: problems and prospects*. *Current issues of Ukrainian linguistics: theory and*

- practice. 2022. No. 44. P. 28–47. URL: <https://doi.org/10.17721/apultp.2022.44.28-47> (date of access: 30.11.2025).
88. Shevelov G. *The Syntax of Modern Literary Ukrainian*. Munich: Wilhelm Fink, 1979. 544 p. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/26664/file.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).
89. Stieber Z. *Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich*. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 2005. URL: <https://archive.org/details/zarysgramatykipo0000stie> (date of access: 19.11.2025).
90. Tachouche A. *Techniques d'expression M1-SEM: La lettre administrative*. URL: https://elearning-facsci.univ-annaba.dz/pluginfile.php/34779/mod_resource/content/1/cour%204%20TEC.pdf (date of access: 20.11.2025).
91. Tiersma P. M. *Legal language*. Chicago : University of Chicago Press, 1999. 314 p. URL: <https://archive.org/details/legallanguage0000pete> (date of access: 23.11.2025).
92. Tiersma P. M. *Legal Language*. University of Chicago Press, 1999. 314 p. URL: <https://archive.org/details/legallanguage0000tier> (date of access: 01.12.2025).
93. Vallée C. *Les règles générales de la communication écrite*. Université de Poitiers, 2006. 24 p. URL: <https://www.ih2ef.gouv.fr/sites/default/files/2020-07/-crits-professionnels---r-gles-g-n-rales-de-la-communication-crite-795.pdf#:~:text=Vous%20m'avez%20signalé%20que,de%20savoir%20dans%20quelle%20mesure> (date of access: 20.11.2025).